

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Elisabeth Niinepuu

**AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE ÜLDTUNNUSTATUD
RAAMATUPIDAMISPÕHIMÕTTED JA NENDE
ÜHILDAMISE VÕIMALIKKUS RAHVUSVAHELISTE
RAAMATUPIDAMISSTANDARDITEGA**

Magistritöö

Juhendaja: professor Lehte Alver

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,
olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Elisabeth Niinepuu

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 123217

Üliõpilase e-posti aadress: elisabethniinepuu@hotmail.com

Juhendaja professor Lehte Alver:

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

SISUKORD	2
LÜHENDITE LOETELU.....	4
ABSTRAKT	6
SISSEJUHATUS	7
1. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE ÜLDTUNNUSTATUD RAAMATUPIDAMIS- PÕHIMÕTTED	9
1.1. Ajalugu	9
1.1.1. 1929–1938: regulatsiooni algus ja USA väärtpaberi- ja börsikomisjon.....	9
1.1.2. 1938–1959: Raamatupidamisprotseduuride komisjon	11
1.1.3. 1959–1973: Raamatupidamisprintsipiide nõukogu	13
1.1.4. 1973–2015: Raamatupidamisstandardite nõukogu.....	15
1.2. Standardid.....	18
1.2.1. Standardite koostajad.....	18
1.2.2. Ülesehitus	25
1.2.3. Standardite koostamise protsess	25
2. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE ÜLDTUNNUSTATUD RAAMATUPIDAMIS- PÕHIMÕTTED JA RAHVUSVAHELISED RAAMATUPIDAMISSTANDARDID	29
2.1. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtete ühildamine rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega	29
2.1.1. Ühildamise tähtsus.....	29
2.1.2. Ühildamise protsess	30

2.2. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamis põhimõtete ja rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite võrdlus	38
2.2.1. Võrreldavus	38
2.2.2. Põhimõiste võrdlus	39
2.2.3. Reeglipõhine ja printsibipõhine standard	44
2.2.4. Standardite võrdlus	47
2.2.5. Avalikustamine	64
3. JÄRELDUSED	73
3.1. Põhilised erinevused	73
3.2. Ühildamine	75
KOKKUVÕTE	80
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	82
SUMMARY	90
LISAD	93
Lisa 1. Raamatupidamisstandardite nõukogu liikmed	93
Lisa 2. Raamatupidamisstandardite sihtasutuse juhttöötajad	94
Lisa 3. Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõuandekomisjoni liikmed	95
Lisa 4. Definitsioonid	96
Lisa 5. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamis põhimõtete ja rahvusvaheliste raamatupidamisstandardide ülesehituse võrdlus	100
Lisa 6. Vorm 10-K ülesehitus	104

LÜHENDITE LOETELU

AAA (*American Accounting Association*)

AcSEC (*Accounting Standards Executive Committee*) – Raamatupidamisstandardite täitevkomisjon

AIA (*American Institute of Accountants*) – Ameerika majandusarvestusspetsialistide instituut

AICPA (*American Institute of Certified Public Accountants*) – Ameerika atesteeritud majandusarvestusspetsialistide instituut

APB (*Accounting Principles Board*) – Raamatupidamisprintsipiide nõukogu

ARB (*Accounting Research Bulletin*)

ASC (*Accounting Standards Codification*)

ASR (*Accounting Series Release*)

ASU (*Accounting Standards Update*)

CAP(*Committee on Accounting Procedure*) – Raamatupidamisprotseduuride komisjon

CEO (*chief executive officer*) – tegevdirektor

CFA (*Chartered Financial Analyst*)

CGMA (*Chartered Global Management Accountant*)

CIO (*chief investment officer*) – investeringute direktor

COO (*chief operating officer*) – tootmisdirektor / operatsioonide direktor

CPA (*Certified Public Accountant*)

EITF (*Emerging Issues Task Force*)

FAF (*Financial Accounting Foundation*) – Raamatupidamisstandardite sihtasutus

FASAC (*Financial Accounting Standards Advisory Council*) – Raamatupidamisstandardite nõuandekomisjon

FASB(*Financial Accounting Standards Board*) – Raamatupidamisstandardite nõukogu

FRR (*Financial Reporting Release*)

GASAC (*Governmental Accounting Standards Advisory Council*) – Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõuandekomisjon

GASB (*Governmental Accounting Standards Board*) – Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõukogu

IAC (*Investor Advisory Committee*)

IASB (*International Accounting Standards Board*) – Rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite nõukogu

IASC (*International Accounting Standards Committee*) – Rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite komitee

IFAC (*International Federation of Accountants*)

IFRS (*International Financial Reporting Standards*) – Rahvusvahelised raamatupidamisstandardid

MoU (*Memorandum of Understanding*)

NAC (*Not-for-Profit Advisory Committee*)

PCAOB (*Public Company Accounting Oversight Board*)

PIR (*Post-Implementation Review*)

SBAC (*Small Business Advisory Committee*)

SEC (*Securities and Exchange Commission*) - USA väärtpaberi- ja börsikomisjon

SFAC (*Statements of Financial Accounting Concepts*)

SFAS (*Statements of Financial Accounting Standards*)

US GAAP (*United States Generally Accepted Accounting Principles*) – Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtted

VIE (*variable interest entity*)

ABSTRAKT

Töö pealkiri on: Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtted ja nende ühildamise võimalikkus rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega

US GAAP ja IFRS on kaks maailmas enamkasutatavat raamatupidamisstandardit. Alates 2002. aastast on FASB ja IASB teinud koostööd selle nimel, et kaks standardit ühildada, kuid senini ei ole täielikku ühilduvust saavutatud.

Magistritöö eesmärk on selgitada välja, miks koostöö FASB-i ja IASB-i vahel ei ole standardite ühildamiseni viinud ja kas nende ühildamine tulevikus on tõenäoline. Töös tuuakse ka välja, millised on põhilised erinevused US GAAP-i ja IFRS-i vahel.

Magistritöö käigus uuriti esiteks, kuidas US GAAP on välja kujunenud, kes standardi koostamises osalevad ning kuidas individuaalseid standardeid koostatakse. Teiseks vaadeldi erinevusi US GAAP-i ja IFRS-i vahel – võrreldi põhimõisteid, aluspõhimõtteid, standardeid ja avalikustamist.

Analüüsi tulemusena leiti, et US GAAP-i ja IFRS-i ühildamine lähitulevikus on ebatõenäoline, kuna koostöö FASB-i ja IASB-i vahel on sisuliselt lõppenud ning senise koostöö käigus on kõige olulisemad lahkarvamused jäänud lahendamata. Kuigi IASB oleks tõenäoliselt valmis koostööd jätkama, siis USA-s puudub selleks avalik huvi. Nii USA majandusarvestuse spetsialistid, ettevõtted kui ka avalik sektor eelistavad pigem US GAAP-i säilitamist.

Võtmesõnad: US GAAP, IFRS, võrdlus, FASB, SEC, IASB, ühildamine

SISSEJUHATUS

Idee ühisest kõrge kvaliteediga raamatupidamisstandardist sai alguse juba teise maailmasõja järel. Pärast seda kui Euroopa Liit otsustas, et 2005. aastast peavad börsiettevõtted koostama oma finantsaruandeid rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite alusel, on IFRS-i mõju maailmas kasvanud. US GAAP on IFRS-i kõrval enamlevinud ja olulisem raamatupidamisstandard maailmas, mistõttu on nende ühildamine üheks tähtsamaks osaks ühe ühise standardi väljatöötamisel. IASB ja FASB on tegutsenud kahe standardi ühildamise nimel juba enam kui 10 aastat, kuid lõplikku konvergensti ei ole endiselt saavutatud.

US GAAP-i ja IFRS-i ühildamine on teema, mille aktuaalsus on viimase poole sajandi vältel üha kasvanud. Alates hargmaiste ettevõtete tekkimisest ja laialdasest levikust 1970. aastatest, on järjest teravamalt tõusnud esile probleemid, mis kaasnevad ettevõtete finantsaruannete koostamisega eri raamatupidamisstandardite alusel. Esiteks muudab see keeruliseks ettevõtete finantsandmete võrdlemise, teisalt on see lisatöö ja -kulu paljude firmade jaoks.

US GAAP on raamatupidamisstandard, millest on Eestis üsna vähe kirjutatud. Viimaste aastate üliõpilastööde hulgas US GAAP-il põhinevaid teemasid käsitletud ei ole. Ka eesti keelseid artikleid on sellel teemal avaldatud vähe.

Käesoleva töö käigus annab autor ülevaate US GAAP-st ning võrdleb seda IFRS-iga. Töö eesmärk on:

1. tuvastada olulisemad erinevused ja vastuolud US GAAP-i ja IFRS-i vahel, mistõttu koostöö FASB ja IASB-i vahel ei ole viinud kahe standardi ühildamiseni;
2. selgitada välja, millised on USA raamatupidamisregulatsiooni tulevikusuunad ning US GAAP-i ja IFRS-i ühildamise võimalikkus.

Töö uurimisobjekt on US GAAP ja selle võimalik ühildamine IFRS-iga. Töö esimeses pooles vaadeldakse US GAAP-i eraldiseisvana – raamatupidamisstandardi ajalugu, selle väljatöötajaid ja väljatöötamise protsessi. Töö teises pooles käsitletakse US GAAP-i koos

IFRS-iga – võrreldakse kontseptuaalset raamistikku, põhimõisteid, ülesehitust, standardeid ning avalikustamist.

Töö aluseks on eelkõige Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamis-põhimõtted, kuid ka rahvusvahelised raamatupidamisstandardid. US GAAP-i uurimisel kasutatakse põhiliselt FASB-i, SEC-i, AICPA ja teiste standardiga seotud institutsioonide avaldatud informatsiooni, aga ka US GAAP-i ajalugu ja väljakujunemist kirjeldavaid artikleid.

Võrdluses IFRS-iga kasutatakse lisaks standarditele vastavat teemat käsitlevaid õpikuid, audiitorfirmade avaldatud materjale ja artikleid, milles on uuritud kahe standardi sarnasusi või erinevusi. Ühildamise protsessi kirjeldamisel kasutatakse FASB-i ja IASB-i välja antud ühisavaldusi ja aruandeid, kuid ka artikleid.

Käesolev töö võiks pakkuda huvi neile, kes soovivad saada ülevaadet US GAAP-ist ning nii selle standardi taustast kui ka võimalikust tulevikust:

- üliõpilastele, kes õpivad ülikoolis põhjalikumalt tundma IFRS-i, kuid soovivad teada rohkem ka US GAAP-i kohta;
- investoritele, kes plaanivad investeerida USA ettevõttesse;
- ettevõtjatele, kes plaanivad minna USA või muu riigi turule, kus US GAAP avaldab olulist mõju, või kelle konkurentideks on US GAAP-i rakendavad ettevõtted;
- raamatupidajatele ja audiitoritele, kes puutuvad oma töös kokku US GAAP-iga.

Töö on suunatud põhiliselt just neile, kes on kursis IFRS-iga ja ei ole palju puutunud kokku US GAAP-iga, kuid soovivad selle standardi kohta rohkem teada.

Töö sisuline osa on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses osas vaadeldakse US GAAP-i eraldiseisvalt, teises osas võrdluses IFRS-iga ning kolmandas osas võetakse kokku kahes esimeses osas tehtud töö, tuuakse välja tulemused ja järeldused.

Töö esimene peatükk koosneb kahest jaotisest, mis käsitlevad US GAAP-i ajalugu, institutsioone ning standardite ülesehitust ja koostamise protsessi. Töö teises peatükis uuritakse US GAAP-i ja IFRS-i ühildamist ja erinevusi kahe standardi vahel. Peatükk koosneb kahest jaotisest.

1. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE ÜLDTUNNUSTATUD RAAMATUPIDAMISPÕHIMÕTTED

Esimene peatükk on jaotatud kaheks osaks. Esimeses osas vaadeldakse US GAAP-i kujunemise ajalugu, teises raamatupidamisstandardite väljatöötamisega seotud organisatsioonide ja US GAAP-i ülesehitust ning standardite koostamise protsessi.

1.1. Ajalugu

Enne 20. sajandit puudus Ameerika Ühendriikides regulatsioon finantsaruannete koostamise kohta. Vaatamata sellele, et aastast 1887 tegutses USA-s Ameerika majandusarvestusspetsialistide instituut (*American Institute of Accountants* – edaspidi AIA), mis koondas mitmesuguste eesmärkidega komisjone, puudusid üldtunnustatud reeglid finantsinformatsiooni kajastamise ja avalikustamise kohta (History of the AICPA). 1930-ndatest aastatest hakati finantsinformatsiooni esitamist reguleerima.

1.1.1. 1929–1938: regulatsiooni algus ja USA väärtpaberi- ja börsikomisjon

Ameerika Ühendriikides tõusis vajadus sarnastel alustel koostatud finantsaruannete järele tugevalt esile pärast 1929. aasta börsikrahi ja sellele järgnenud maailma majanduskriisi. Arvatati, et ebatäielikud ja eksitavad finantsaruanded viisid ülepaisutatud aktsiahindadeni, millel oli oluline osa New Yorgi aktsiabörsi languses.

Aastatel 1932–1933 andis AIA (hilisem AICPA) erikomisjon koostöös New Yorgi aktsiabörsiga välja viis soovituslikku põhimõtet finantsaruannete koostamiseks. Esmakordselt pakutati välja sõnastus „*present fairly*“ („kajastab õiglaselt“).

Taastamaks avalikkuse ja investorite usaldust kapitaliturgude vastu, võttis Kongress vastu kaks seadust – 1933. aasta väärtpaberiseaduse (*Securities Act*) ja 1934. aasta väärt-

paberituru seaduse (*Securities Exchange Act*) (vt tabel 1). Esimene neist reguleeris aktsiate ja väärtpaberite esmasemissiooni käsitleva finantsinformatsiooni kajastamist ja avalikustamist, teine reguleeris järeלטurгу. Nende seaduste aluseks olid põhimõtted, et (SEC 2013):

- ettevõtted, kes kauplevad börsil väärtpaberitega, peavad avalikkusele andma tõest informatsiooni oma ettevõtte, müüdavate väärtpaberite ja nende ostmisega kaasnevate riskide kohta;
- isikud, kes kauplevad väärtpaberitega, peavad kohtlema oma investoreid ausalt, seades nende huvid esikohale.

1934. aasta väärtpaberituru seadusega asutati ka USA väärtpaberi- ja börsikomisjon (*Securities and Exchange Commission*, edaspidi SEC), mis hakkas koostama nõudeid aruannetele, et tagada börsiettevõtete finantsandmete võrreldavus, läbipaistvus ning asjakohase informatsiooni avalikustamine. Üheks oluliseks põhimõtteks sai varaobjektide ja kohustiste kajastamine soetusmaksumuses, et vältida eksitava informatsiooni avalikustamist finantsaruannetes.

1936. aastal avaldas Föderaalreservi nõukogu (*Federal Reserve Board*) AIA koostatud kokkuvõtte *Examinations of Financial Statements*, mis tutvustas esmakordselt terminit „*generally accepted accounting principles*“ (üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtted). 1938. aastal avaldatati ka SEC-i esimene juhise (*Accounting Series Release*, ASR, alates 1982. aastast *Financial Reporting Release*, FRR) – standard, mis väljendas komisjoni nõudmisi raamatupidamisele ja auditeerimisele.

Tabel 1. Märksündmused 1929–1937

Aasta	Sündmus
1933	Väärtpaberiseaduse vastuvõtmine
1934	Välisvaluutaseaduse vastuvõtmine ja SEC-i asutamine

Allikas: autori koostatud

Vaatamata sellele, et seaduse järgi oli ainult SEC volitatud koostama raamatupidamisstandardeid börsiettevõtetele, otsustati 1938. aastal, et vastutus koostada standardeid delegeritakse erasektorile. SEC-ile jäi õigus raamatupidamisstandardid vaidlustada.

1.1.2. 1938–1959: Raamatupidamisprotseduuride komisjon

1938. aastast hakkas raamatupidamisstandardite koostamise eest vastutama Raamatupidamisprotseduuride komisjon (*Committee on Accounting Procedure*, edaspidi CAP), mille moodustajaks oli AIA (vt tabel 2). CAP-i liikmete hulka kuulus nii praktikuid suurematest audiitorfirmadest kui ka õppejõude. Aastatel 1938–1959 anti välja 51 juhismaterjali (*Accounting Research Bulletin*, edaspidi ARB). Need väljaanded käsitlesid spetsiifilisi finantsarvestuse probleeme, kuid jätkuvalt puudus standardil kontseptuaalne raamistik. Seetõttu pälvis komisjon palju kriitikat (Spiceland, Sepe, Tomassini).

1938. aastast lubas Kongress kasutada maksuarvestuses uut varude arvestusmeetodit LIFO, kuid ainult juhul kui seda meetodit kasutatakse ka ettevõtte raamatupidamises. Selline otsus põhines loogikal, et LIFO-t tohib kasutada vaid juhul, kui see kajastab ettevõtte varusid kõige õiglasemalt. Kui LIFO kajastab aga varusid kõige õiglasemalt, siis peab seda meetodit kasutama ka raamatupidamises. Lisaks tugines Kongress asjaolule, et kui LIFO meetodit kasutatakse raamatupidamises, siis peab see saama ka audiitori heakskiidu. LIFO-t lubati esialgu kasutada ainult konkreetsetes tööstusharudes ja teatud tingimustel. Kohe tekkis surve lubada LIFO meetodi laialdasemat kasutamist, kuna FIFO meetodit kasutades maksid ettevõtjad sageli liigset tulumaksu.

1940-date aastate keskpaigani tegeles CAP enamasti sõjaaja raamatupidamise probleemidega. Kümneid iseloomustas alternatiivsete arvestusmeetodite kasutamise lubamine juhul kui praktikas on aktsepteeritud mitu kajastamisviisi. Kuigi komisjon püüdis vähendada ja ühtlustada arvestusmeetodite kasutamist, siis ei suudetud nõustuda, mis on kõige sobivam viis selle saavutamiseks.

Mõned komisjoniliikmed leidsid, et saavutamaks finantsaruannete võrreldavus, on oluline ühetaolisus kajastamises, teised leidsid, et mitme alternatiivi lubamine võimaldab ettevõttel valida sobivaim meetod võrreldavuse tagamiseks. Samuti lahknesid arvamused, kas CAP-il on piisavalt volitusi keelamaks börsiettevõtteid teatud meetodeid kasutamast.

1947. aastal avaldatud ARB 29-ga lubati varude arvestuses kasutada nii keskmise, FIFO kui ka LIFO meetodit. LIFO lubamise põhjuseks oli põhiliselt suurfirmade surve. Samas ei allunud CAP ärisektori survele võtta kasutusele inflatsiooniga korrigeeritud amortisatsioonikulu. Ühelt poolt seetõttu, et US GAAP-i üheks alustalaks on soetus-

maksumuse printsiip, kuid teisalt seepärast, et lastes end liialt mõjutada suurfirmadel, kartis komisjon kaotada oma tõsiseltvõetavuse.

1953. aastal muutis Kongress maksuseadustikku (*Internal Revenue Code*) ja lubas edasipidi kiirendatud amortisatsiooni (*accelerated historical cost depreciation*) kasutamist tulumaksu kajastamisel. Paljud ettevõtted hakkasid kasutama seda meetodit maksuarvestuses, kuid jätkasid lineaarse meetodi kasutamist raamatupidamises, mistõttu edasilükatud tulumaksu kajastamine sai oluliseks küsimuseks.

1957. aastal väljaantud ARB 44 kohaselt tuli edasilükatud tulumaksu kajastada juhul kui maksuarvestuses ja finantsarvestuses on kasutusel erinevad amortisatsiooni arvestamise meetodid. Standardit peeti CAP-ilt julgeks sammuks, kuna tegemist oli vastuolulise teemaga, mille kohta oli palju eriarvamusi. Standardi puuduseks oli see, et käsitleti vaid finants- ja maksuarvestuse erinemist amortisatsiooni puhul.

Samuti ei teinud standard selgeks kas edasilükatud tulumaksu näol on tegemist kohustise või omakapitali osaga. SEC nõudis, et komisjon täpsustaks, kus tuleb edasilükatud tulumaks kajastada. Standardi mõju ettevõtete finantsaruannetele on nii suur, et selle tulemusena kaebas suurim USA elektrikompanii CAP-i kohtusse. Hagi aluseks oli see, et kui CAP klassifitseeriks edasilükatud tulumaksu kohustisena, siis avaldaks see ettevõttele väga suurt kahju. Ülemkohtus jäi võitjaks siiski komisjon ning edasilükatud tulumaks liigitati kohustisena. (Zeff 2005A, 23)

Tabel 2. Märksündmused 1938–1958

Aasta	Sündmus
1938	Raamatupidamisprotseduuride komisjoni asutamine
1938	LIFO meetodi esmakordne kasutuselevõtt
1947	LIFO meetodi lubamine finantsarvestuses
1957	Edasilükatud tulumaksu liigitamine kohustisena

Allikas: autori koostatud

1950-datel kasvas kriitika CAP-i vastu. Arthur Andersen & Co. juhtivpartnerist Leonard Spacekist sai regulaarne arvustaja, kes oli paljude eri arvestusmeetodite lubamise vastu (Zeff 2003A, 194). Võttes arvesse tema nõuandeid, otsustas AICPA (endine AIA) 1959. aastal CAP-ile osaks saanud kriitika tõttu asendada komisjoni uue organi – Raamatupidamis-

printsiiptide nõukoguga (*Accounting Principles Board*, edaspidi APB), mis keskendus rohkem uurimistöele.

1.1.3. 1959–1973: Raamatupidamisprintsiiptide nõukogu

1959. aastal moodustas AICPA uue komisjoni – APB, mis jätkas CAP-i asemel raamatupidamisstandardite väljatöötajana (vt tabel 3). APB kõik 21 liiget kuulusid AICPA-sse ning nende hulgas olid esindatud ka riigi kaheksa suurimat audiitorfirmat. Esimest korda ajaloos võeti nõukogu koosseisu ka finantsjuhte, kuna ettevõtete surve standardite koostajatele üha kasvas. APB liikmed olid sarnaselt CAP-ile vabatahtlikud, kes töötasid lisaks oma põhitööle nõukogus osalise ajaga.

APB ülesandeks sai vähendada lubatud arvestusmeetodeid raamatupidamises ning luua kontseptuaalne raamistik, millele standardite koostamisel toetuda (Spiceland, Sepe, Tomassini). Aastatel 1959–1973 anti välja 31 APB arvamust (*Accounting Principles Board Opinion*), tõlgendusi (*Interpretation*) ja 4 standardit (*Statement*).

1960-datel muutus ettevõtluskeskkond järjest konkureerivamaks: aset leidis palju ühinemisi, tekkisid hargmaised ettevõtted ja konglomeraadid ning nii äri sektor kui ka meedia pöörasid üha enam tähelepanu raamatupidamises toimuvale. APB hakkas andma välja järjest pikemaid ja detailsemaid standardeid.

Aastatel 1961–1962 koostas APB uurimisrühm mitu uuringut (*Accounting Research Studies*), millega püüti töötada välja kontseptuaalset alust APB edasistele arvamustele. Uurimused aga pooldasid arvestuspõhimõtteid, mis olid US GAAP-i jaoks liiga radikaalsed nagu näiteks varude ja põhivara kajastamine jooksevväärtuses (*current value*) ehk sisuliselt õiglases väärtuses. 1970. aastal anti välja standard 4 „*Basic Concepts and Accounting Principles Underlying Financial Statements of Business Enterprises*“, mis oli uus üritus kontseptuaalse raamistiku koostamiseks. Tulemuseks oli aga läbikukkumine, kuna kohustusliku standardi asemel anti välja hoopis soovituslik arvamus.

Endiselt oli raamatupidamise reguleerimisel põhiline probleem lubatud arvestusmeetodite paljusus. SEC-i esimees survestas APB-d vähendamaks meetodite arvu või vastasel juhul lubas SEC ise standardeid välja andma hakata. SEC-i ja APB vahel leidis aset veel palju konflikte.

1962. aastal kehtestas Kongress investeerimise maksu boonuse (*investment tax credit*), et ergutada ettevõtteid ostma uusi masinaid ja seadmeid. APB otsustas nabi hääaltenamusega anda välja uue arvamuse (*Opinion 2*), mille kohaselt tuli maksu boonus põhivara soetusmaksumusest maha arvata, mitte kajastada seda tuluna. Audiitorfirmad, ettevõtted ja valitsus avaldasid SEC-ile survet ning viimaks otsustas SEC lubada investeerimise maksu boonuse kajastamist nii varasema kui ka uue regulatsiooni kohaselt. Sisuliselt tühistas see otsus APB arvamuse. See oli esimene kord kui mõlemad – äri sektor ja valitsus – olid APB arvamuse vastu.

1967. aastal avaldas APB standard 2, mis käsitles segmendiaruandlust – tulude ja kasumite avalikustamist ettevõtte üksuste lõikes. Teema oli äri sektori jaoks niivõrd tundlik, et APB otsustas, et standard ei ole kohustuslik, vaid soovituslik. Siiski 1969. aastast hakkas SEC nõudma aruannete esmaesitajatelt segmendiaruandlust ning natuke hiljem ka kõigilt teistelt.

1968. aastal võttis SEC vastu otsuse, et edaspidi peavad ettevõtted esitama ka tegevusaruande (*Management's Discussion and Analysis of Operations*), kus tuuakse välja ettevõtte riskid ning nende mõju likviidsusele ja maksevõimele tulevikus.

Alates 1960-te keskpaigast oli APB olnud pidevalt kriitika osaliseks. Üheks põhjuseks oli vastuoluliste juhendite väljaandmine. Näitena sellest on toodud APB arvamused 16, mis käsitleb äriühenduste puhul „*pooling of interest*“ meetodi kasutamist, ja 17, mis käsitleb firmaväärtuse amortiseerimist. Neid peeti rohkem ettevõtete surve, mitte nõukogu sõltumatu töö, tulemuseks. (Zeff 2005A, 26)

Tabel 3. Märksündmused 1959–1972

Aasta	Sündmus
1959	Raamatupidamisprintsipi nõukogu asutamine
1968	MD&A esitamise kohustus
1969	Segmendiaruandluse koostamise kohustus

Allikas: autori koostatud

APB mõjutatavus tõi aga kaasa üha enam äri sektori ja valitsuse lobitööd. Surve nõukogule oli kasvanud ka seetõttu, et APB istungid olid muutunud avatuks välistele osapooltele. Eri valdkondade ettevõtted algatasid kampaaniaid muutatusettepanekute ja eelnõude vastu ning süüdistasid APB-d nende majandusharu kahjustamises. Samuti kuulus APB-sse palju audiitorfirmade esindajaid, kelle kliendid avaldasid neile survet teatud

regulatsiooni puhul ja see seadis ohtu APB liikmete sõltumatuse. 1970-te alguses teatasid mitmed „suure kaheksa“ (*The Big Eight*) audiitorfirmad, et on APB töösse usu kaotanud (Zeff 2003B).

1971. aastal pani AICPA vastukaaluks suurele kriitikale kokku *Wheat Study Group*-i, mis hakkas uurima APB toimimist ja raamatupidamisstandardite kehtestamist. Samal aastal soovitas uurimisrühm luua uue sõltumatu organisatsiooni standardite väljatöötamiseks, mille liikmed pühendusid vastupidiselt APB-le täiskohaga sellele tööle. Nii loodi 1972. aastal Raamatupidamisstandardite nõukogu (*Financial Accounting Standards Board*, edaspidi FASB), mis võttis üle APB koha.

1.1.4. 1973–2015: Raamatupidamisstandardite nõukogu

1. juulil 1973. aastal alustas tööd FASB, mis oli esimene organisatsioon maailmas, mille liikmed tegelesid täiskohaga raamatupidamisstandardite väljatöötamisega (vt tabel 4). AICPA siseselt loodi APB asemele uus organ – Raamatupidamisstandardite täitevkomisjon (*Accounting Standards Executive Committee*, AcSEC), mille funktsioon oli AICPA seisukohtade väljendamine raamatupidamisstandardite kohta ja regulatsiooni koostamine teatud kitsastes valdkondades.

Üheks FASB-i olulisemaks saavutuseks sai raamatupidamisstandarditele kontseptuaalse raamistiku väljatöötamine, mis kujunes hiigelprojektiks. 1978. aastal andis FASB välja esimese dokumendi (*Concepts Statement*, hiljem *Statements of Financial Accounting Concepts – SFAC*) pealkirjaga „*Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises*“ ja 1980. aastal teise nimega „*Qualitative Characteristics of Accounting Information*“. Aastatel 1974–1985 avaldas nõukogu lisaks ligi 30 publikatsiooni, mis käsitlesid standardite teoreetilist ja struktuurset ülesehitust – definitsioone, arvelevõtmist, hindamist jne. Lisaks otsustas FASB eelistada nüüdsest esmasena bilanssi kasumiaruande ees (*assets and liabilities view*) ehk see, kuidas defineeritakse varaobjekte ja kohustisi, määrab selle, kuidas kajastatakse tulusid ja kulusid. Sarnase kontseptuaalse raamistiku võttis edaspidi kasutusele ka palju teisi riike.

Sarnaselt oma eelkäijatele, sattus ka FASB arvukatesse konfliktidesse nii SEC-i kui ka äri sektoriga (Zeff 2005B). Aastatel 1977 ja 1978 kirjutati Kongressi kahes avalduses, et SEC peaks ise raamatupidamisstandardite väljaandmisega tegelema. 1980-te ja 1990-tel aastatel

esines palju olukordi, kus ettevõtted avaldasid FASB-ile survet, et nende huvisid rohkem arvesse võetaks. Põhjuseid, miks ettevõtted hakkasid üha enam tähelepanu pöörama raamatupidamise regulatsioonile ja lubavatele arvestusmeetoditele, oli palju – arvukad ühinemised ja ülevõtmised muutsid ärikeskkonna konkureerivamaks, ka prognoosist madalam aktsiahind võis mõjuda ettevõttele väga negatiivselt ning juhtivtöötajate aastaboonused sõltusid sageli müügitulust või kasumist. Surve kajastada tulust teatud suurusel kandus juhtidelt edasi ka raamatupidamisse ja firma välisaudiitoritele. Tulemuseks oli mõnel pool ka ebaseaduslike võtete kasutamine, n.ö. „tulude juhtimine“ („*managed earnings*“).

1984. aastal asutati FASB-i kõrvale Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõukogu (*Governmental Accounting Standards Board*, edaspidi GASB), mis hakkas töötama standardeid välja valitsusasutustele osariigi ja kohalikul tasandil. Samuti moodustati EITF (*Emerging Issues Task Force*), mille 15 liiget tegelesid esilekerkinud päevakohaste raamatupidamisprobleemide identifitseerimise ja lahendamisega. Töörühmas osalesid ka vaatlejad FASB-ist ja SEC-ist. Kui EITF suutis probleemi lahenduses konsensussele jõuda, siis nende väljastatav seisukoht (*EITF Issue*) sai samaväärseks FASB-i otsusega ning osaks US GAAP-ist. Kui konsensust ei leitud, siis oli vajalik FASB-i sekkumine probleemi lahendamiseks. EITF-i loomise eesmärk oli kiirendada FASB-i tööd, tegeldes lihtsamate küsimustega, nii et FASB saaks keskenduda pikaajalisemate probleemide lahendamisele.

Mõned olulisema mõjuga FASB-i väljaantud SFAS-id (*Statements of Financial Accounting Standards*) olid:

- 1975 SFAS 8: nõutakse kasumi ja kahjumi kajastamist välisvaluuta tehingutelt;
- 1982 SFAS 57: nõutakse seotud osapooltega tehingute ja saldode avalikustamist;
- 1987 SFAS 94: nõutakse emaettevõtte andmete konsolideerimist kõigi enamusosalusega tütarettevõtetega, v.a. kui valitsev mõjuvõim on ajutine;
- 1987 SFAS 95: ettevõtted peavad hakkama avalikustama rahavoogude aruannet (lubatud otsene ja kaudne meetod);
- 1990 SFAS 106: nõutakse, et ettevõtted kajastaksid kohustisena kõiki lepingutest tulenevaid hüvitisi pärast töötajate pensionile jäämist, sh. tervishoiukulusid. Ettevõtted olid sellele standardile tugevalt vastu, kuna nad ei soovinud suurt kohustist kajastada. Seda peetakse üheks parimaks standardiks, mis FASB on välja andnud, kuna see sundis ettevõtteid avalikustama oma kohustiste tegelikku suurust (Zeff 2005B, 26).

- 1995 SFAS 121: nõutakse, et ettevõtted hindaksid alla varaobjekte kui nende väärtus on vahepeal langenud (aluseks õiglane väärtus või kaetav väärtus), kuid samuti, et ettevõtted määraksid oma varaobjektidele adekvaatsed kasulikud eluead, mitte ei amortiseeriks varaobjekte liiga agressiivselt, et tulevikus selle arvelt kõrgemaid kasumeid näidata;
- 1995 SFAS 123: nõutakse töötajate aktsioptsioonide kajastamist õiglases väärtuses;
- 1997 SFAS 130: nõutakse koondkasumi avalikustamist (eraldi koondkasumiaruandes, eraldi kasumiaruande osana või omakapitali muutuste aruandes);
- 2002 SFAS 141: keelatakse *pooling of interests* meetodi kasutamine äriühenduste kajastamisel;
- 2002 SFAS 142: nõutakse firmaväärtuse ümberhindlust vähemalt kord aastas (keelatakse amortiseerimine);
- 2004 SFAS 157: avaldatakse standard, mis defineerib õiglase väärtuse ja annab raamistiku selle mõõtmiseks.

2001. aastal šokeeris USA aktsiaturge suurfirma Enron Corporationi finantspettuse ilmsiks tulemine ja sellele järgnenud pankrot. Lisaks sellele lagunes Enroni auditeerinud Arthur Andersen, üks maailma viiest suuremast audiitorettevõttest. Need sündmused õõnestasid sügavalt finantsaruannete usaldusväarsust. Seetõttu võttis Kongress 2002. aastal vastu Sarbanes-Oxley seaduse, mis tõi kaasa hulgaliselt reforme (Spiceland, Sepe, Tomassini). Seaduse eesmärk oli suurendada ettevõtete vastutust ja avalikustatava informatsiooni kvaliteeti ning võidelda pettuste vastu. Saavutamaks FASB-i sõltumatus, hakati edaspidi nõukogu rahastama börsiettevõtelt nõutavate tasudega, mitte enam annetustega erasektorist. Audiitorfirmade kontrollimiseks ja nende töö kvaliteedi tagamiseks loodi eraldi nõukogu – PCAOB (*Public Company Accounting Oversight Board*).

Lisaks konkreetsetele reformidele anti Sarbanes-Oxley seadusega FASB-ile ülesanne uurida uuesti printsiibipõhilisele raamatupidamisele ülemineku võimalikkust. Põhjuseks oli see, et reeglipõhised standardid on pikad ja detailsed ning seetõttu jääb tahaplaanile standardite tegelik eesmärk.

Tabel 4. Märksündmused 1973–2002

Aasta	Sündmus
1973	Raamatupidamisstandardite nõukogu asutamine
1978	Esimese kontseptuaalse raamistiku dokumendi avaldamine
1982	Seotud osapoolte tehingute avalikustamise kohustus
1984	Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõukogu asutamine
1987	Konsolideerimise kohustus
1987	Rahavoogude aruande koostamise kohustus
1990	Kohustus kajastada kõiki lepingutest tulenevaid töötajate hüvitisi
2002	Keelatakse <i>pooling of interests</i> meetod
2002	FASB ja IASB alustavad koostööd US GAAP-i ja IFRSI-i ühildamiseks
2004	Avaldatakse standard õiglase väärtuse kohta

Allikas: autori koostatud

Alates 2002. aastast hakkas FASB tegema koostööd Rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite nõukoguga (*International Accounting Standards Board*, edaspidi IASB) kaotamaks erinevused IFRS-i ja US GAAP-i vahel.

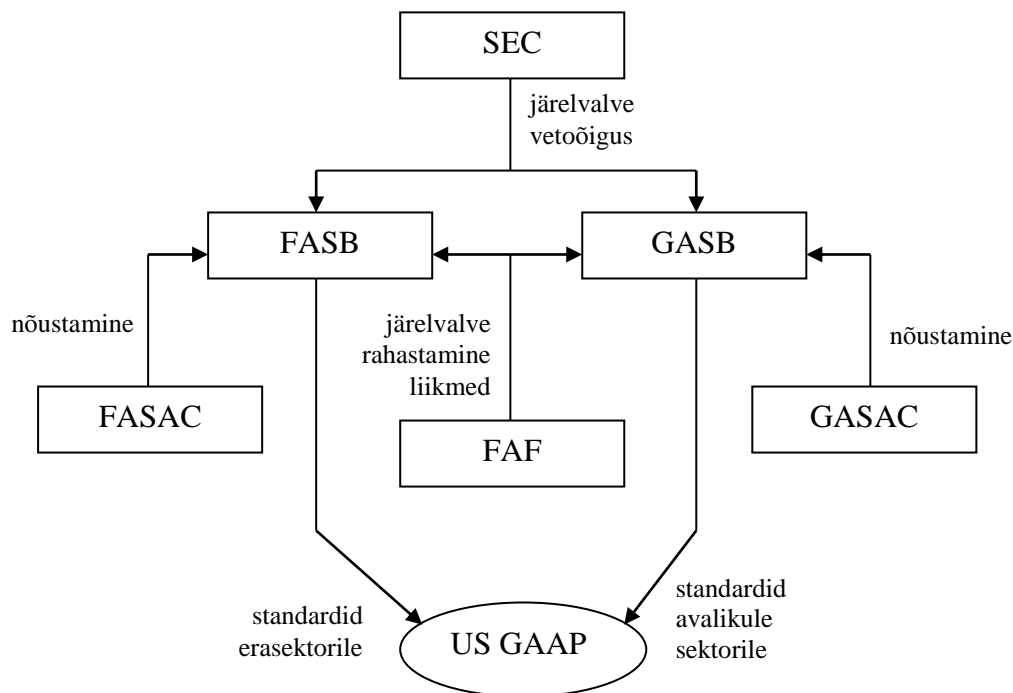
1.2. Standardid

Järgnevas jaotises käsitletakse standardite koostajaid, US GAAP-i ülesehitust ja raamatupidamisstandardite koostamise protsessi.

1.2.1. Standardite koostajad

US GAAP-i kujundamises on olulisim roll Raamatupidamisstandardite nõukogul (FASB) ja USA väärtpaperi- ja börsikomisjonil (SEC). Kui FASB koostab standardeid, siis SEC-il on mitu olulist rolli, mis mõjutavad standardeid ning nende rakendamise järelvalvet. Avalikule sektorile koostab standardeid Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõukogu (GASB), millel on küll väiksem, kuid samuti tähtis roll US GAAP-i kujundamises. Lisaks

sellele mõjutavad standardeid kaudselt Raamatupidamisstandardite nõuandekomisjon (FASAC), Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõuandekomisjon (GASAC), Raamatupidamisstandardite sihtasutus (FAF) ja Ameerika atesteeritud majandusarvestusspetsialistide instituut (AICPA) (vt joonis 1).

Joonis 1. US GAAP-i mõjutavad organisatsioonid

FASB on tegutsenud Norwalkis, Connecticutis, USA-s, üle 40 aasta. Nõukogu koostab, parendab ja täiendab raamatupidamisstandardeid ettevõtetele, mis ei kuulu avalikku sektorisse, ning on kohustatud andma investoritele ja teistele finantsaruannete tarbijatele finantsotsuste tegemiseks vajalikku informatsiooni. FASB-i välja antud raamatupidamisstandardid omavad seaduslikku jõudu ning neid aktsepteerivad nii SEC kui ka AICPA (Facts About FASB). FASB-i töös on oluline, et:

- raamatupidamisstandardite väljatöötamise protsess oleks avatud ja sõltumatu;
- võetakse arvesse kõigi huvigruppide – finantsaruannete kasutajate, koostajate ja audiitorite – arvamusi ja huve.

FASB-i ja tema eelkäijate CAP-i ja APB probleemiks on olnud nõukogu sõltumatus. FASB on küll oma põhikirja järgi iseseisev sõltumatu üksus, kuid tegeliku sõltumatuse tagamiseks sellest ei piisa.

FASB-i sõltumatust tagatakse esiteks sellega, et liikmed töötavad nõukogus täisajaga ning enne nõukoguga liitumist peavad nad lõpetama igasugused suhted ettevõtete või organisatsioonidega, kus nad varem töötanud on. Nõukogusse kuulub seitse täiskohaga sõltumatut liiget (vt lisa 1). Nõukogu liikme ametiaeg on viis aastat, pärast mida on ametiaega võimalik pikendada veel viie aasta võrra. Lisaks aitab nõukogu tööle kaasa enam kui 60 eriala spetsialisti.

Teiseks säilitatakse nõukogu sõltumatus läbipaistva rahastamise kaudu. FASB-i rahastab FAF. FAF on apoliitiline sõltumatu organisatsioon, mis on ülevaatajaks raamatupidamisstandardite väljaandmise protsessis. FAF-i eesmärk on kaitsta raamatupidamisstandardite väljatöötamise protsessi sõltumatust, läbipaistvust ja usaldusväärsust (What We Do: FAF). Sihtasutus tegeleb ka teabe levitamisega uue regulatsiooni kohta.

FAF-i nõukogus (*board of trustees*) on 14-18 liiget (nimekiri FAF-i juhttöötajatest vt lisa 2). FAF-i liikmete ametiaeg on samuti viis aastat. Liikmekandidaate võivad nomineerida kohalikud või rahvusvahelised investorite, majandusarvestusspetsialistide või ettevõtjate organisatsioonid, õppejõud, ettevõtted jpt. Kandidaatide hulgast valivad uued liikmed välja hääletamise teel FAF-i olemasolevad liikmed. Igal ajahetkel peab enamus FAF-i liikmeskonnast olema täielikult sõltumatu ehk nad ei tohi olla viimase kahe aasta jooksul olnud seotud ühegi finantsteenuseid pakkuva ettevõttega (FAF By-Laws).

FASB-i esimees koostab nõukogu eelarve ja esitab selle FAF-ile heakskiitmiseks. FAF-i tuluallikateks on (How We're Funded):

- peamiselt raamatupidamise toetustasu (*accounting support fee*), mida peavad maksuma ettevõtted, kelle finantsaruanded kuuluvad auditeerimisele. FAF kogub tasu:
 - FASB-i eest börsiettevõtetelt (vastavalt Sarbanes-Oxley seadus, punkt 109); ja
 - GASB-i eest börsimaakleritelt (vastavalt Dodd-Franki seadusele, punkt 978).Vastavalt seadustele on FAF-il õigus nende organisatsioonide eest saada tasu kogu nende „tagasisaadavate kulude“ (*recoverable expenses*) ulatuses, mille suurus on võrreldav organisatsiooni tegevuskuludega. Siiski on FAF otsustanud, et FASB-i ja GASB-i kulusid ei kaeta täielikult raamatupidamise toetustasudest, vaid osaliselt ka sihtreservfondist (*targeted reserve fund*).
- sihtreservfond. Reservfond loodi FAF-i algusaegadel ja selle eesmärk on FAF-i, FASB-i ja GASB-i tegevuse rahastamine perioodidel, kus rahastamissüsteem

muutub või rahastamist mõjutavad muud ettenägematud asjaolud, ning iga aasta lõpul on sihtpärane reservi suurus sätestatud kindlatel alustel (= kõigi kolme organisatsiooni ühe aasta eelarvestatud kulud pluss kolme kuu tegevuskulud). Igal aastal hinnatakse kui palju reserv ületab tema aasta lõpul nõutud suurust ning selle osa võrra vähendatakse sissenõutavat raamatupidamise toetustasu. Reservi suurus sõltub oluliselt tuludest, mis saadakse publikatsioonidelt ja tellimustasudelt, kuid seda mõjutavad ka erakorralised tulud ja kulud.

Lisaks FASB-ile rahastab FAF ka GASB-i ja mõlema nõukogu nõuandekomisjone FASAC-it ja GASAC-it. Seega ei saa ükski raamatupidamisstandardeid koostav nõukogu mingit toetust valitsuselt, et tagada poliitiline sõltumatus.

Kolmandaks, tagatakse FASB-i sõltumatust järelvalve kaudu. FAF-i ülesandeks on kontrollida FASB-i, GASB-i ja nende nõuandekomisjonide tööd, toimimist ja raha kasutamist. Sihtasutus valib ka nende liikmed. Lisaks sellele teostab FASB-i töö üle järelvalvet SEC (Herdman 2002).

SEC loodi 1934. aastal väärtpaberituru seadusega ning tegutseb Washington D.C-s, USA-s. SEC koosneb viiest divisionist, kus töötab kokku ligi 3500 töötajat. Komisjoni kuulub viis volinikku (*commissioner*), kellest üks on komisjoni esimeheks. SEC-i voliniku ametiaeg on viis aastat, kusjuures liikmete ametiajad kattuvad niiviisi, et iga aasta 5. juunil lõppeb ühe voliniku ametiaeg ning ta asendatakse uuega.

Liikmed valib Ameerika Ühendriikide president ning tema otsuse peab kiitma heaks Senat. Seetõttu on komisjon poliitikast mõjutatud, kuna üldjuhul kui USA president on demokraatliku partei liige, siis juhib ka komisjoni demokraat. Kui USA president on vabariiklane, siis vastupidi. Viimase paarikümne aasta jooksul on sellises trendis olnud ainukeseks erandiks SEC-i esinaine aastatel 2009–2012 Mary Schapiro, kes ei olnud ühegi erakonna liige. Selleks et tagada, et SEC ei oleks liigselt ühe poliitilise partei poolt mõjutatud, ei tohi ühel ajahetkel komisjoni kuuluda rohkem kui 3 liiget ühest erakonnast (Current SEC Commissioners).

Alates 10. aprillist 2013 on SEC-i esinaine Mary Jo White. White'i määras komisjoni esinaiseks USA president Barack Obama ning ta kuulub demokraatlikusse erakonda. Tal on kõrgharidus juuras ning ta on varasemalt töötanud mitukümmend aastat väärtpaberitööstuse alal. White'il pikajaline kogemus peaprokurörina New Yorgi piirkonnas spetsialiseerumisega finantspettustele ja rahvusvahelisele terrorismile.

Komisjoni kuuluvad lisaks demokraatlikust erakonnast Kara M. Stein ning vabariiklane Michael S. Piwowar. Kaks kohta on hetkel täitmata. Steinil on samuti kõrgharidus juuras ning ta on eelnevalt töötanud nõustajana väärpaberite ja panganduse alal ja mitmetes Kongressi komisjonides. Piwowaril on MBA ja doktorikraadi rahanduses. Ta töötanud varasemalt õppejõuna, vabariiklaste peaökonomistina, Valges Majas vanemökonomistina, ning konsulteerinud keerulisi väärpaberitehinguid.

Kõik SEC-i volinikud on väga tugeva taustaga väärpaberite alal, mis on oluline, kuna kui FASB koostab standardeid kogu erasektorile, siis SEC-i vastutusalas on eelkõige just börsiettevõtted. Komisjoni eesmärk on kaitsta investoreid ning säilitada ausad, korrapärased ja toimivad turud. Komisjoni tööd reguleerivad seadused, mille eesmärk on tagada, et börsiettevõtete esitatud finantsinformatsioon võimaldaks kõigil investoritel teha asjatundlikke otsuseid väärpaberite ostmise, müügi ja hoidmise kohta.

Komisjoni ülesanneteks on (SEC 2013):

- tõlgendada ja jõustada väärpaberiseadusi;
- anda välja uusi reegleid ja parendada või täiendada olemasolevaid reegleid;
- olla ülevaatajaks börsiettevõtete, maaklerite, investeerimisnõustajate ja reitinguagentuuride inspekteerimisel;
- olla ülevaatajaks reguleerivatele organisatsioonidele väärpaberite, raamatupidamise ja auditi valdkondades; ning
- kordineerida USA väärpaberite regulatsiooni koos institutsioonidega föderaalset, osariiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Vaatamata sellele, et SEC otsustas algusest peale anda raamatupidamisstandardite koostamise ülesande üle erasektorile, koostatakse siiski ka oma standardeid (*Financial Reporting Releases*) selle kohta, millist informatsiooni peavad ettevõtted esitama SEC-ile. Samuti on komisjonil lõplik õigus standardeid vastu võtta. See tähendab, et kui komisjon ei nõustu konkreetse FASB-i välja antud standardiga, on tal õigus seda muuta, mida SEC on ka varasemalt teinud.

Kontroll ja seaduserikkujate vastutusele võtmine on samuti üks SEC-i olulisemaid funktsioone. Igal aastal tegeleb komisjon sadade selliste juhtumitega, millest sagedasemad on siseinfo põhinevad tehingud (*insider trading*), pettused ja vale või eksitava finantsinformatsiooni esitamisest. Just see on ka valdkond, milles praegusel SEC-i esinaisal on laialdased kogemused.

Lisaks teeb SEC koostööd paljude teiste institutsioonidega nagu Kongress, teised föderalsed ametkonnad, isereguleerivad organisatsioonid (näiteks väärpaberiturud), osariikide tasandil väärpaberiturge reguleerivad organisatsioonid ning mitmed erasektori organisatsioonid. SEC-i esimees koos föderaalreservi esimehe (*Chairman of the Federal Reserve*), rahandusministri (*Secretary of the Treasury*) ja kaubafutuuri kauplemiskomisjoni esimehega (*Chairman of the Commodity Futures Trading Commission*) osaleb USA presidendi finantsturgude töögrupis.

SEC on sõltumatu üksus, kuid seda mõjutavad kaudselt paljud huvigrupid. Nagu eelnevalt mainitud, siis komisjoni esimehe ja liikmete valik on osaliselt poliitiline otsus. Lisaks sellele rahastatakse komisjoni tegevust USA föderaalelarvest (*Federal Budget*), mis näitab, et SEC ei ole oma rahastamises iseseisev. Komisjoni regulaarsed istungid on üldiselt avatud nii meediale kui ka avalikkusele, mis tagab läbipaistvuse ja annab huvigruppidele võimaluse regulatsiooni koostamisele kaasa rääkida.

Kui FASB koostab standardeid erasektorile, siis nõukogu kõrval tegutseb 1984. aastal loodud GASB, mis koostab standardeid osariiklikele ja kohalikele ametiasutustele ning teistele avaliku sektori üksustele. Komisjoni eesmärk on tagada, et avalikustatakse kogu kasutajatele vajalik informatsioon ning juhendada ja harida avalikkust, kasutajaid, koostajaid ja audiitoreid igasuguste muutuste kohta finantsaruandluses (*Mission, Vision, And Core Values*).

GASB funktsioneerib sarnaselt FASB-ile. Komisjonis on samuti seitse liiget (vt lisa 3), nõukogu liikme ametiaeg on viis aastat, kuid ametiaega on võimalik pikendada veel viie aasta võrra. Samas GASB-is töötab vaid nõukogu esimees täiskohaga, teised liikmed osalise ajaga (*Board Members (GASB)*). Osalise ajaga liikmete puhul on alati suurem risk, et nad ei pruugi olla oma töös sõltumatud. Samas nõukogu praegustest osalise kohaga liikmetest kaks on pensionil, üks viib läbi AICPA kursuseid, üks töötab õppejõuna ja ainult kaks liiget töötavad avaliku sektori üksustes juhtivatel positsioonidel.

Nii FASB-il kui ka GASB-il on oma nõuandekomisjon. FASAC tegutseb FASB-i kõrval Norwalkis alates 1973. aastast, GASAC sealsamas alates 1984. aastast.

FASAC-il on 2016. aasta jaanuari seisuga 34 liiget, kes on juhttöötajad suurtes ettevõtetes, pankades ja audiitorifirmades, õppejõud ülikoolides või majandusarvestus-spetsialisti elukutset esindavate organisatsioonide liikmed (nt *American Institution of CPAs*). Komisjon kohtub kord kvartalis ning selle istungid on avatud. Igal istungil osalevad ka

FASB-i liikmed ning SEC-i esindaja. FASAC-i funktsioon on olla FASB-ile nõuandjaks küsimustes, mis on FASB-i töös päevakorda tõusnud, kuid ka juhtida tähelepanu võimalikele probleemidele finantsarvestuses, mis võiks arutlusele võtta. FASAC-i eesmärk ei ole kõigis küsimustes ühele nõule jõuda, vaid pigem anda FASB-ile ülevaade sellest, kuidas uus regulatsioon mõjutab finantsaruandlusega seotud huvigruppe (Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC)).

GASAC-il on 31 liiget (sh 3 täitmata kohta). Enamik liikmeid esindavad avalike üksustega seotud organisatsioone ja ühendusi. Nende liikmete näol on esindatud avaliku sektori raamatupidajad, audiitorid, eelarvestajad, finantsanalüütikud, varahaldurid jne, kuid samuti erinevad valdkonnad nagu tervishoid, haridus, kindlustus, õigus jne. GASAC toimib sarnaselt FASAC-ile, kuid esindab avaliku sektoriga seotud huvigruppe, nende arvamust, vaatenurka ja huve (Governmental Accounting Standards Advisory Council (GASAC)).

Vaatamata sellele, et FASB-il ja GASB-il on nõuandekomisjonid, kus on esindatud lai valik era- ja avaliku sektori spetsialiste, siis huvigruppe on tegelikult palju rohkem, kes saavad oma arvamust avaldada ja huve kaitsta teiste kanalite kaudu. Nagu eelmises jaotises mainitud, siis lobitöö olulisus on viimastel aastakümnetel palju kasvanud. See on vahend, mida kasutavad sageli suurfirmad.

Enne FASB-i asutamist oli standardite koostamisega tugevalt seotud AICPA, mille alla kuulusid esimesed standardite koostajad CAP ja APB. AICPA-l on endiselt kaudne mõju US GAAP-ile, kuna see pika ajaloo organisatsioon koondab endas üle 412 000 liikme (About the AICPA), kes esindavad majandusarvestusspetsialisti elukutset. Organisatsiooni eesmärk on muuhulgas kaitsta ja edendada CPA ametiala ja sellega on tihedalt seotud ka raamatupidamisstandardid.

Pärast 1973. aastat, kui standardite koostamise võttis üle FASB, on AICPA tegelenud standarditega, mis käsitlevad erasektori finantsaruannete auditeerimist ja teisi CPA-de osutatavaid teenuseid nagu ülevaatus, maksundus-, konsulteerimis- ja hindamisteenuseid, ning professionaalset ja eetilist käitumist. Seega, kuigi AICPA ei osale enam otseselt raamatupidamisstandardite koostamisel, on sellel organisatsioonil oma osa finantsaruannete regulatsioonis ning see on kindlasti üks oluline huvigrupp oma suure liikmeskonna tõttu.

1.2.2. Ülesehitus

2009. aastal anti välja SFAS 168, millega koostati raamatupidamisstandardite kodifikatsioon. Sellega lõpeti SFAS-ide väljaandmine ja edaspidi hakkas FASB avaldama standardite uuendusi (*Accounting Standards Update*, edaspidi ASU). Iga ASU peab sisaldama selgitust, kuidas US GAAP selle tulemusena muutub, miks standardit otsustati muuta ning millal muutus jõustub (*Accounting Standards Updates Issued*).

Alates sellest põhineb US GAAP kodifitseerimisel, mis tähendab, et kõik kehtivad ja seaduslikku jõudu omavad standardid ning muud juhised on kogutud kokku ühte kogumikku ja järjestatud kindla läbiva süsteemi alusel. Kõik, mis kodifikatsioonis ei sisaldu, ei ole kohustusliku iseloomuga. Kodifikatsioon koosneb üheksast teemast:

- Teema 100: üldpõhimõtted (*General Principles*);
- Teema 200: esitlusviis (*Presentation*);
- Teema 300: varad (*Assets*);
- Teema 400: kohustised (*Liabilities*);
- Teema 500: omakapital (*Equity*);
- Teema 600: tulud (*Revenue*);
- Teema 700: kulud (*Expenses*);
- Teema 800: mitmesugused tehingud (*Broad Transactions*);
- Teema 900: tööstusharu (*Industry*).

Kodifikatsiooni eesmärk on muuta raamatupidamisstandardite leidmine ja kasutamine lihtsamaks ning tagada, et kõik lähtuksid viimastest kehtivatest standarditest.

1.2.3. Standardite koostamise protsess

Protsess standardite muutmiseks on sätestatud protseduurireeglitega. Reeglid sätestavad, et nõukogu peab oma töös juhinduma järgmistest põhimõtetest (*Rules of Procedure*, 2003):

- olla objektiivne ja neutraalne;
- võtta arvesse kõigi huvigruppide vaatenurki;
- anda välja standardeid ainult juhul kui oodatav kasu ületab teadaolevaid kulusid;

- anda välja kvaliteetseid raamatupidamisstandardeid, mis toetuvad kontseptuaalsele raamistikule ning on piisavalt detailsed;
- juhtida standardite täiendamise protsessi tasakaalukalt, et tagada investoritele informatsioon otsuste tegemiseks, kuid põhjustada võimalikult vähe muudatusi ja segadust raamatupidajate töös;
- anda avalikkusele selget ja ajakohast informatsiooni oma tegemistest;
- jälgida oma varasemate otsuste mõju ning vajadusel täiendada, muuta või asendada raamatupidamisstandardeid.

ASU väljatöötamisprotsessis läbib nõukogu järgmised etapid (Standard-Setting Process):

1. Probleemide identifitseerimine finantsaruandluses;

Nõukogu võib saada soovitusi ning informatsiooni võimalike probleemide ja puuduste kohta paljude allikate kaudu, sh:

- nõuandvatelt komisjonidelt. Põhiline neist on FASAC, lisaks kitsama fookusega komisjonid IAC (*Investor Advisory Committee*), NAC (*Not-for-Profit Advisory Committee*) ja SBAC (*Small Business Advisory Committee*). Komisjone on vajadusel õigus moodustada nõukogu esimehel nõukogu heakskiidul. Igal komisjonil on oma eesmärk ja vastutusala. Komisjonide vajalikkus ja eesmärgid hinnatakse üle iga 3 aasta järel. Esimees võib moodustada ka ajutisi projektipõhiseid komisjone;
- EITF-lt, mis tegeleb nii päevakohaste finantsaruandluse probleemide tuvastamise kui ka arutelu ja lahendamise. Kui EITF jõuab konsensuseni, siis peab ASU väljastamiseks kiitma selle siiski heaks ka FASB-i nõukogu enamus. Kui konsensuseni ei jõuta, siis läheb probleem arutlusele nõukogus;
- PCC-lt (*Private Company Council*), mis annab FASB-ile soovitusi erafirmasid (mitte börsiettevõtteid) käsitleva regulatsiooni kohta.

ASU väljastamise protsessis on esimeseks sammuks projekti plaanide koostamine. Projektid võivad olla pika- või lühiajalised. Projektid valmistab FASB-i liikmetele esitamiseks ette nõukogu esimees. FASB-i nõukogu otsustab kas ja milliste projektidega tegelema hakatakse. Selleks tuleb otsustada vastava projekti prioriteet ning see tuleb lisada nõukogu päevakorda. Enne projekti aktsepteerimist konsulteeritakse FASAC-iga. Oma-

poolseid kommentaare ja soovitusi võivad teha ka teised organisatsioonid või inivid. Projekti päevakorda võtmiseks peab selle heaks kiitma nõukogu enamus.

2. Probleemi analüüsimine;

Juhul kui projekt kiidetakse heaks, siis on nõukogu esimehe ülesandeks tuvastada selle projekti personalivajadus. Tavapäraselt tegeleb ühe projektiga üks või mitu FASB-i tehnilist töötajat, kelle määrab konkreetse projektiga tegelema esimees. Vajadusel kaasatakse ka sõltumatuid konsultante.

FASB-i tehnilise töötajaskonna moodustavad enamasti osalised kahest programmist:

- „*Fellow Program*“, mille liikmed on üldiselt avaliku või äri sektori raamatupidaja või õppejõu taustaga ja kes pöörduvad tagasi end sponsoreerivate tööandjate juurde pärast kahe aastast perioodi, ning
- „*Postgraduate Program*“, mille liikmed on magistriüliõpilased, kes soovivad alustada karjääri raamatupidamises ja on saanud oma ülikooli nominatsiooni. Nende ametiaeg tehnilise töötajaskonna liikmetena on tavapäraselt ühe aasta pikkune.

Vajadusel võib nõukogu esimees alustada ka uurimisprojekte. Üldiselt on need seotud mingi spetsiifilise küsimuse uurimisega. Projekti jaoks vajalikud töötajad ja rahastuse määrab esimees.

3. Eelnõu avaldamine avalikuks aruteluks;

Üldiselt kaasab FASB arutluse protsessi ka avalikkuse. Selle eesmärk on aidata nõukogul teha informeeritud otsus. Arutelu tarbeks väljastatakse eelnõu (*Exposure Draft*) või aruteludokument (*Discussion Paper*).

Nõukogu otsustab mitu avalikku istungit, ümarlauda või foorumit on konkreetse projekti jaoks otstarbekas pidada, nende aja, koha ja formaadi. Avalike arutelude kord on sätestatud protseduuri reeglitega. Esimesest arutelust tuleb avalikkust teavitada vähemalt 30 päeva ette. Avalikust arutelust antakse üldjuhul teada FASB-i veebileheküljel, aga vajadusel ka muid kanaleid kasutades.

Arutelus osalemiseks võivad taotluse esitada kõik isikud ja organisatsioonid. Mõningatel juhtudel tuleb selleks eelnevalt esitada kirjalikud kommentaarid. Kommentaarid ja avalike arutelude protokollid tehakse avalikult kättesaadavaks FASB-i veebilehel.

Teatud juhtudel võib nõukogu juba projekti varasemates staadiumites väljastada aruteludokumendi avalikkusele kommenteerimiseks. Kommenteerimise periood ei tohi olla lühem kui 30 päeva.

4. Tagasiside analüüsimine ja ASU väljaandmine;

FASB-i tehnilised töötajad analüüsivad kommentaare, avalikke arutelusid ja muud saadud informatsiooni. Vajadusel võidakse pidada veel avalikke istungeid. Kui nõukogu on jõudnud otsusele väljastatakse ASU, milles kirjeldatakse parandusi raamatupidamisstandardite kodifikatsioonile.

5. Teavitustöö ja ASU mõju hindamine.

Teavitustööga muudetud regulatsiooni kohta tegeleb FAF. Samuti on FAF-i ülesandeks ASU-de mõju hindamine. Selleks on olemas eraldi protsess PIR (*Post-Implementation Review*). Ülevaatuse käigus on võimalik huvigruppidel, keda muudetud regulatsioon igapäevaselt mõjutab, avaldada oma arvamust. Viiakse läbi uuringuid ja intervjuusid (Post-Implementation Review). PIR-i käigus:

- tehakse kindlaks kas ASU täidab oma eesmärgi;
- hinnatakse ASU jõustamist ning sellega seotud kulusid ja tasuvust;
- antakse tagasisidet FASB-ile, et parendada standardite loomise protsessi.

Ülevaatuse protsessiga tegeleb eraldi PIR-i meeskond. PIR-i meeskond ei anna FASB-ile soovitusi võimalike standardite muudatuste, vaid protsessi kohta.

Kokkuvõtteks, kuigi standardite väljatöötamisel on kõige olulisem roll FASB-il ning teda nõustavatel komisjonidel ja nõukogudel, siis kõigil huvigruppidel on standardi koostamise protsessi vältel võimalik oma seisukohti, kriitikat ja ettepanekuid avaldada. Protsess peab tagama läbipaistvuse, huvigruppide kaasamise ning tulemuse, kus uued standardid täidavad oma eesmärgi.

2. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE ÜLDTUNNUSTATUD RAAMATUPIDAMISPÕHIMÕTTED JA RAHVUSVAHELISED RAAMATUPIDAMISSTANDARDID

US GAAP ja IFRS on kaks enamkasutatavat ja olulisemat raamatupidamisstandardit maailmas. Järgnevas peatükis vaadeldakse püüdlusi nende standardite ühildamiseks ja erinevusi nende vahel.

2.1. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamis põhimõtete ühildamine rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega

2.1.1. Ühildamise tähtsus

US GAAP-i ja IFRS-i ühildamise puhul on esmalt oluline mõista, miks on ühe ühtse ja kõrge kvaliteediga raamatupidamise standardi väljatöötamine üldse oluline. Kahe standardi ühildamine on pikk, keeruline ja kulukas protsess. Seetõttu peavad sellega kaasnevad hüved tagama, et ühildamine tasuks ennast ära.

USA autotootja Ford Motor Company asepresident ja kontrollör Robert L. Shanks leiab, et ühe ühise standardi kasutusele võtmisega kaasneksid ettevõtjale hüved, mille võib jaotada nelja gruppi (vt tabel 5). Ühelt poolt toob ta välja ühildamise majanduslikud hüved ettevõtetele nagu madalamad kulud, kuna hargmaised ettevõtted ei pea enam koostama oma aruandeid eri riikides eri standardite alusel. Teiselt poolt leiab ta, et kaasneks tõhusam kontrollikeskkond, mis toob kasu nii audiitoritele kui ka investoritele. Finantsandmete parem võrreldavus on kasulik kõigile turuosalistele.

Tabel 5. Globaalse raamatupidamisstandardi positiivne mõju

Mõju	Tulemus
1. Globaalsete tehingute ja rahastamise lihtsustumine	Soodustab kapitali akumuleerimist ja piiriülest rahastamist, vähendab kulusid, parendab konkurentsivõimet
2. Äriprotsesside lihtsustumine	Efektiivsem, vähendab kulusid, süsteemide ja protsesside standardiseerimine vähendab keerukust
3. Sisekontrolli standardiseerimine	Efektiivsem ja tugevam sisekontroll
4. Majandusharu finantsandmete võrreldavuse tagamine	Võrreldavus on kasulik kõigile huvigruppidele, lihtsustab investorite jaoks otsuste tegemist

Allikas: autori koostatud, aluseks Importance of Global Standards

Viimase paarikümne aasta jooksul on vajadus ühtse raamatupidamisstandardi järele järjest süvenenud globaliseerumise tõttu. Suurte hargmaiste ettevõtete tekkimine ja laienemine, ülevõtmised ja ühinemised on muutnud ärikeskkonna nii rahvusvaheliseks, et finantsaruannete koostamine eri standardite järgi on üha ebamõistlikum. Tõenäoliselt suureneb ühe ühise standardi kasutusele võtmisest potentsiaalselt saadav kasu seetõttu tulevikus veelgi.

2.1.2. Ühildamise protsess

Idee ühisest raamatupidamisstandardist tekkis juba 1950. aastatel, pärast seda kui teise maailmasõja järel kasvas majanduslik integratsioon riikide vahel (Comparability in International Accounting Standards). 1973. aastal asutati Rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite komitee (IASC). Sellest ajast peale on IASC (hiljem IASB) ja FASB viinud läbi koostööprojekte ja omavahel konsulteerinud. 1990. aastatest on nii FASB, SEC kui ka USA Kongress kaalunud US GAAP-i lähendamist või ühildamist rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega.

2002–2006: koostöö algus

2002. aastal võttis Euroopa Liit vastu otsuse, et 1. jaanuarist 2005 minnakse üle IFRS-ile. IFRS-i järgi finantsaruannete koostamine muutus kohustuslikuks börsiettevõtete

konsolideeritud aruannetele. Samas võeti standard kasutusele tingimusel, et Euroopa Liit otsustab iga IASB-i väljaantud standardi rakendamise üle individuaalselt. Seetõttu erines Euroopa Liidus kasutusse võetud IFRS mõnevõrra IFRS-ist ülejäänud maailmas. Euroopa Liidu üleminekuga IFRS-ile sai standardist US GAAP-i asemel kõige laialdasemalt kasutatav raamatupidamisstandard maailmas (Willmore 2015).

2002. aasta 18. septembril kohtusid SEC-i pearaamatupidaja Robert Herdman, FASB-i esimees Bob Herz ja IASB-i esimees David Tweedie USA-s, Norwalkis. FASB-i ja IASB-i vahel sõlmiti leping (Norwalki leping), millega otsustati muuta US GAAP ja IFRS täielikult ühilduvaks¹ nii kiiresti kui praktiliselt võimalik. Lepinguga lubati kooskõlastada oma projektid tulevikus nõnda, et kui ühilduvus on saavutatud, siis see ka säilitatakse. Ühildamise saavutamiseks leppisid FASB ja IASB kokku (2002):

1. individuaalsete erinevuste eemaldamiseks viia läbi lühiajalisi projekte;
2. pärast 1. jaanuari 2005 säilinud erinevuste eemaldamiseks viia läbi eraldiseisvaid olulisi projekte;
3. jätkata pooleliolevaid ühisprojekte;
4. julgustada mõlema nõukogu standardeid tõlgendavaid organisatsioone oma tegevusi kooskõlastama.

Esiialgu valiti välja ligi 20 teemat, mille puhul plaaniti alustada lühiajalisi projekte, kuna neid käsitlevate standardite ühildamist peeti lihtsaks. Nõukogud leidsid, et üldiselt on iga teema puhul eelistatum see standard, mida on viimati täiendatud. Pärast Norwalki lepingu sõlmimist kavatseti juba järgmisel aastal välja anda eelnõud standardite muutmiseks. Ometi see plaan ebaõnnestus. Esialgelt algatatud projektidest viisid vähesed standardite muutmiseni. Koostöö tulemusena valmisid siiski standardid (Camfferman, Zeff 2005, 128-131):

- SFAS 151, mis lähendas US GAAP-i varude väärtuse kajastamist IAS 2-le;
- SFAS 153, mis lähendas US GAAP-i mitterahaliste tehingute käsitlemist IAS 16-le;
- SFAS 154, mis lähendas arvestusmeetodite muutuse ja vigade korrigeerimise kajastamist IAS 8-le;
- IFRS 5 Müügiks hoitavad põhivarad ja lõpetatud tegevusvaldkonnad.

¹ „Täielikult ühilduvad“ all mõistetakse, et standardid on omavahel vastavuses ehk kui aruanne vastab US GAAP-ile, siis see vastab ka IFRS-ile, ning vastupidi (Pacter, 2013).

Standardite ühildamine osutus oodatust raskemaks. Nõukogud leidsid, et ka üksikute standardite ühildamine on keeruline, kuna iga teema puudutas kaudselt ka teiste valdkondade käsitlusi.

2006. aasta 26. veebruaril kinnitasid FASB ja IASB oma kavatsust kaks standardit ühendada ja avaldasid ühise memorandumi *Memorandum of Understanding* (edaspidi MoU). Koos tunnustati vajadust üksikasjalikuma plaani tarvis ning lepiti kokku uutes juhistes ühildamise programmi täitmiseks:

- ühildamine saavutatakse samm sammult pikema perioodi vältel;
- kui standard vajab olulist täiendamist, siis on mõistlikum töötada välja üks uus ja kvaliteetsem standard;
- teenimaks investorite huve, peaksid FASB ja IASB tegema koostööd ühtlasi ka selle nimel, et standardeid mitte ainult ei ühildata, vaid nõrgemad standardid vahetatakse välja paremate vastu.

Uute ühildamise eesmärkide saavutamise sihiks võeti aasta 2008. Kinnitati prioriteetsed valdkonnad, mille kohta alustatakse lühiajalisi projekte. Otsustati, et eelkõige keskendutakse valitud projektide elluviimisele. Samas koostati ka nimekiri teistest ühisprojektidest ning areng, mida nende puhul 2008. aastaks oodatakse.

2007–2009: saavutused ühildamisel

2007. aastal otsustas SEC, et alates märtsist 2008 on IFRS-i järgi aruandeid koostavad välismaised ettevõtted vabastatud vorm 20-F esitamisest ehk need ettevõtted ei pea enam oma finantsandmeid US GAAP-ile vastavaks muutma (SEC 2007). Euroopa Komisjon alustas arutelu selle üle, et USA ettevõtted samalaadselt kohustusest vabastada.

2008. aasta septembris anti välja MoU-ga kinnitatud projektide vahearuanne. Memorandumis püstitati eesmärgid vaid aastani 2008, kuigi FASB ja IASB teadsid, et paljud suured projektid standardite ühildamiseks ei saa selleks ajaks valmis. VahearuanDES lepiti kokku kuidas need projektid lõpule viia. Nõukogud arutasid ka võimaliku kontseptuaalse raamistiku projekti alustamist, mida esialgne memorandum ei käsitlenud.

2008. aasta septembri seisuga oli kahe nõukogu koostöö suurimaks saavutuseks äriühenduste koostööprojekti valmimine. Lisaks sellele olid selleks ajaks valminud ka mitu väiksemat projekti. FASB lähendas US GAAP-i IFRS-ile avaldades SFAS 159, mis käsitles õiglase väärtuse meetodi kasutamist. IASB lähendas IFRS-i US GAAP-ile avaldades IAS 23

(täiendatud), mis käsitles laenukasutamiskulusid, ja IFRS 8, mis käsitles segmendi aruandlust. Uute koostööprojektide tähtajaks seati aasta 2011.

2008. aasta novembris andis SEC välja eelnõu IFRS-ile üleminekuks. Selleks koostati nimekiri kriteeriumitest, mille täitmisel kaalub komisjon IFRS-i kasutuselevõtmist. Otsustamisel võetakse arvesse ka avalikkuse ja investorite huve. Kriteeriumid sisaldasid raamatupidamisstandardite täiustamist, IASC sihtasutuse vastutusala ja rahastamist, andmete kättesaadavust, IFRS-i alast koolitamist jms. (SEC 2008) Kohustuslik üleminek IFRS-ile pidi toimuma 2014. aasta alguses.

2009. aasta jaanuaris vahetus SEC-i esimees. Kui eelmine esimees Christopher Cox oli tuntud kui IFRS-i pooldaja ja USA ülemineku eest seisja, siis komisjoni uus esinaine Mary Schapiro oli pigem IFRS-i suhtes skeptiline. (Katz 2014) See oli ohu märgiks US GAAP-i ja IFRS-i ühildamise protsessis, kuna SEC-i ja selle esimehe mõju raamatupidamis-regulatsioonile on USA-s väga tugev.

5. novembril 2009 tegid FASB ja IASB taas ühisavalduse, millega kinniti oma pühendumust MoU-le ja kahe standardi ühildamisele. Tagamaks protsessi läbipaistvust, lubasid FASB ja IASB anda edaspidi välja kvartaalseid aruandeid, mis kirjeldavad koostööprojektide arengut. Aruande lisas kirjeldati projekte ja nende valmimise ajakava, sealhulgas olulisemad valdkonnad olid finantsinstrumendid, konsolideerimine, õiglase väärtuse mõõtmine, tulu kajastamine, rendilepingud ja avalikustamine. (FASB, IASB 2009)

2010–2012: koostööprojektide lõpetamine

2010. aasta veebruaris toimunud kohtumisel tõdesid SEC-i liikmed, et varaseim võimalik IFRS-ile ülemineku aeg on 2015. aasta alguses. Komisjon teatas ka, et arutatakse nii IFRS-i kui ka US GAAP-i mõlema lubamist. (Sullivan 2014)

SEC-i avaldused seoses IFRS-i kasutuselevõtuga pälvisid kriitikat mitmel põhjusel. Komisjoni pearaamatupidaja Lynn Turner leidis, et juhul kui aktsepteeritakse mõlema – IFRS-i ja US GAAP-i – kasutamist, siis toimib see vaid juhul, kui standardid on võrreldavad. SEC-i esinaine Mary Schapiro nimetas mitmeid kitsaskohti nagu IASB sõltumatus, kuna puudub stabiilne iseseisev rahastamine (2011), ning IFRS-i kui printsipiipõhise standardi ebamäärasem olemus (standardite madalam detailsus). Lisaks tõi ta probleemina välja üleminekukulud IFRS-ile, mis võivad ootuste kohaselt ulatuda mõnede ettevõtete jaoks kümnetesse miljonitesse dollaritesse. Endine PCAOB (*Protecting Investors through Audit*

Oversight) liige Charles Niemeier kritiseeris veendumust, et IFRS on kvaliteetsem kui US GAAP, kuna see on printsiibipõhine, ning osutas tähelepanu asjaolule, et paljud ettevõtted Euroopas ei rakenda IFRS-i täielikult, vaid koostavad endiselt finantsaruandeid kohaliku standardi kohaselt. (Sullivan 2014)

Märtsis 2010 avaldasid FASB ja IASB esimese kvartaalse tegevusaruande, millega teatati, et pärast esimest kvartalit ollakse kõikide projektidega ajakavas (2010A). Juunis avaldatud teise kvartali tegevusaruandega anti välja täiendatud tegevusplaan, millega püüdsid nõukogud lahendada tekkinud probleeme. Otsustati, et edaspidi pööratakse rohkem tähelepanu suurtele koostööprojektidele, mis käsitlevad teravamaid ja pakilisemaid teemasid. Samuti nõustuti, et tuleb võimaldada tõhusamat huvigruppide osalemist projektides (2010B). Novembris välja antud kolmanda kvartali tegevusaruanne kinnitas veel kord, et nõukogud on teinud kõik, et koostööprojektid valmiks 2011. aasta juuniks.

2011. aasta aprillis anti välja neljas tegevusaruanne, mis jäi ühtlasi ka viimaseks kvartaalseks aruandeks. Anti ülevaade vahepeal aset leidnud edasiminekutest:

- valmis 5 suurt koostööprojekti õiglase väärtuse mõõtmise, konsolideerimise, sidusettevõtete, koondkasumi ja töötajate hüvitiste kohta;
- prioriteetseks seati 3 järelejäänud koostööprojekti – tulu kajastamine, rendilepingud ja finantsinstrumendid;
- projektide tähtaegu pikendati;
- nõustuti, et standardite muutmisel seatakse nende kehtima hakkamise tähtajad niiviisi, et ettevõtetel oleks piisavalt aega muudatused raamatupidamises sisse viia.

Lisaks sellele oli aprilli seisuga valminud ka 9 väikeprojekti.

Järgmine aruanne avaldati aasta hiljem, aprillis 2012 (FASB, IASB). Kolm suurt koostööprojekti olid aga endiselt pooleli. Tulu kajastamise ja rendilepingute standardeid käsitlevad projektid venisid, kuna huvigrupid tõstasid küsimusi uute standardite toimimise ja mõju kohta. Finantsinstrumentide projekti puhul ootas uue standardi eelnõu alles avalikustamist ja seejärel huvigruppide kommentaare. FASB ja IASB kinnitasid, et endiselt jätkatakse igakülgset koostööd nende projektide elluviimiseks.

2011. aasta novembris avaldas SEC kaks aruannet, mis käsitlesid IFRS-i kasutusele võtmist USA-s – „*Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Issuers*“ (Sullivan 2014):

1. „*A Comparison of U.S. GAAP and IFRS*“. SEC analüüsis IFRS-i ja US GAAP-i erinevusi 29 valdkonnas ja tegi järeldused:
 - US GAAP on järjepidevam, kuna IFRS ei sisalda majandusharude lõikes detailseid juhendeid ega erandeid, vaid üldiseid printsiipe;
 - paljud erinevused kajastamises ja mõõtmises võivad olla tingitud sellest, et US GAAP-i ja IFRS-i kontseptseptuaalsete raamistike vahel on põhimõttelised erinevused;
2. „*An Analysis of IFRS in Practice*“. SEC analüüsis IFRS-i kasutava 183 ettevõtte konsolideeritud finantsaruandeid ja tegi järeldused:
 - IFRS-i läbipaistvus ja selgus vajavad täiustamist;
 - finantsandmete võrreldavus riikide ja majandusharude lõikes on keeruline, kuna IFRS lubab kasutada mitmesuguseid meetodeid.

Analüüsitud firmadest 140 olid ettevõtted, mis esitavad finantsaruandeid SEC-ile. SEC tuvastas, et enim palus komisjon täpsustusi finantsinstrumentide ja õiglase väärtuse mõõtmise (70% juhtudest) ning esitlusviisi (50% juhtudest) kohta.

2012. aasta juulis, pärast kahte ja poolt aastat, avaldas SEC lõpparuande, kus tehti kokkuvõtte kõigist US GAAP-ist loobumisega seotud probleemidest ja tagajärgedest. Samuti teatas komisjon, et nad ei ole IFRS-ile ülemineku kohta lõplikku otsust teinud, mis valmistab pettumust nii IASB-ile kui ka paljudele teistele huvigruppidele. IASB-i ja IFRS-i sihtasutuse vastukaja SEC-i aruandele oli negatiivne. Hans Hoogervorst nimetas seda ühildamise protsessi lõppemiseks ja ärgitas SEC-i IFRS-i kohta kindlat otsust vastu võtma. (Chasan 2012)

2013–2015: lahkkelid

2013. aasta jaanuaris toimus kahe nõukogu kohtumine New Yorgis. Kui IASB oli endiselt pühendunud ühe ühise raamatupidamisstandardi väljatöötamisele, siis FASB-i lähenemine standardite ühildamisele oli muutunud. FAF-i juhatus selgitas kirjas IFRS-i sihtasutusele, et lähituleviku eesmärk on võrreldavate, ent mitte tingimata ühetaoliste standardite saavutamine. (Tysiac 2013)

IASB-i esimees Hans Hoogervorst avaldas kahetsust, et 10 aastase koostöö järel ei ole SEC endiselt valmis lubama IFRS-i rakendamist USA börsiettevõtetes. Seni kuni SEC-i

positiivset otsust ei ole, ei saa nõukogud teha muud, kui töötada standardite lähendamise nimel nii palju kui võimalik.

Ka FASB-i esimees Leslie Seidman nentis, et kuigi SEC ei ole IFRS-i lubamist heaks kiitnud, arvavad nad endiselt, et ühe ühise standardi väljatöötamine on äärmiselt oluline. Ta sõnas, et FASB on endiselt huvitatud kahe standardi ühildamisest, kuid nende nägemus ühildamisest on US GAAP-i lähendamine IFRS-ile, kuni erinevused standardite vahel on nii tühised, et sisuliselt on tegemist ühe standardiga. Lisaks selgitas ta, et standardite ühildamise protsess jätkub ka pärast viimaste koostööprojektide lõppu mitmel viisil:

1. FASB on lubanud osaleda IASB-i moodustatava uue foorumi ASAF-i (*Accounting Standards Advisory Forum*) töös. Foorum koosneb kohalikest standardite koostajatest, kes hakkavad nõustama IASB-i;
2. IASB jätkab kontseptuaalse raamistiku projekti, mille elluviimist alustati koos FASB-iga, kuid projekt peatati 2010. aastal, et keskenduda ühildamisele standardite tasandil. Kuigi IASB jätkab projekti ilma FASB-ita, osaleb arutus ka üks FASB-i liige.

2013. aasta veebruaris toimus Peterburis G20 rahandusministrite kohtumine, kus FASB ja IASB avaldasid ülevaate koostööprojektide staatusest ja ajakavast. Nõukogud teatasid, et nad on saavutanud tulude kajastamise projekti puhul üksmeelse lahenduse. Samas toonitasid nad, et vaatamata ühe koostööprojekti valmimisele, on tulude valdkonnas veel mitmeid erinevusi, mis nõuavad edaspidi tähelepanu. Rendilepingute projekt oli jõudnud staadiumisse, kus avaldatakse ettepanekud muudatusteks, ning finantsinstrumentide projekt oli endiselt kommenteerimise järgus.

Nõukogud nentisid, et on ilmenud valdkondi, kus standardite ühildamise saavutamine on osutunud oodatust keerulisemaks. Proovikivina toodi välja standardid, mis käsitlevad vara väärtuse langust ning kindlustuslepinguid. Siiski avaldasid FASB ja IASB lootust, et 2013. aasta jooksul tehakse edusamme mitme koostööprojektiga. 2013. aasta aruanne jäi kahe nõukogu viimaseks ühisavalduseks seoses US GAAP-i ja IFRS-i ühildamisega.

2014. aasta mais lõpetasid FASB ja IASB ühe oma olulisematest ühisprojektidest, mille tulemusena anti välja standardid ASU No. 2014-09 ja IFRS 15, mis käsitlevad tulusid. Paljud majandusarvestusspetsialistid nimetasid seda kahe nõukogu koostöö tippsaavutuseks.

5. juunil teatas FASB-i aseesimees James Kroeker, et FASB jätkab uue lähenemisega US GAAP-i rahvusvahelisemaks muutmisel, mis näeb ette rohkem koostööd riikide (ka

IFRS-ile üle läinud riikide) kohalikke standardeid koostavate institutsioonidega ja vähem IASB-ga. (Thomson Reuters 2014)

Endine SEC-i esimees Christopher Cox süüdistas ühildamise lõppemises IASB-i, kes ei võtnud piisavalt arvesse ameeriklaste kriitikat, aga ka FASB-i, kes oli liialt kuulekas. Samuti ei ole tema sõnul IASB huvigruppidega arvestamisel piisavalt paindlik. IASB-i esimees Hans Hoogervorst kommenteeris, et FASB on liialt keskendunud kohalikele prioriteetidele, kuid ei mõtle kõigi investorite huvidele globaalselt. (Katz 2014)

Juulis 2014 andis IASB välja IFRS 9 finantsinstrumentide kohta. FASB uut standardit välja ei andnud. Sellega võis lugeda finantsinstrumentide ühisprojekti ebaõnnestunuks. 2014. aasta lõpus tunnistasid FASB ja IASB, et ka ühisprojekt rendiarvestuse standardite ühildamiseks on läbi kukkunud. IASB aseesimees Ian Mackintosh tõdes, et kuigi nõukogud on põhimõttelises küsimuses ühel nõul, siis detailide suhtes ei ole suudetud kokku leppida (Grotto 2014). Nõukogud nõustusid, et enam kui ühe aastase perioodiga rente tuleb kajastada bilansis kohustisena. Samas FASB toetas rentide jaotamist kapitali- ja kasutusrentideks, kuid IASB soovis klassifitseerida kõik rendid kapitalirentidena.

Uus SEC-i esinaine Mary Jo White (alates 2013. aasta oktoobrist) palus 2014. aastal äsja ametisse astunud komisjoni pearaamatupidajal James Schnurril koostada arvamuse, kas USA peaks jätkama lähenemist IFRS-ile. 2015. aasta mais teatas Schnurr New Yorgis toimunud konverentsil, et ta ei soovita tõenäoliselt komisjonil USA firmadele IFRS-i kasutamiseks rohkem volitusi anda, kuna IFRS-i lubamiseks puudub sisuliselt igasugune poolehoid. Samas sõnas Schnurr, et SEC soovib siiski jätkata koostööd ühise raamatupidamisstandardi väljatöötamiseks. (Schnurr 2015)

2015. aasta detsembris toimunud AICPA konverentsil rõhutas SEC-i esinaine Mary Jo White FASB-i ja IASB-i koostöö seniseid õnnestumisi nagu ühine tulude standard, mis jõustub 2018. aastal 1. jaanuaril. Ta sõnas, et eelnõu võimalikust IFRS-i lubamisest USA ettevõtetes (SEC-ile esitatavate aruannete puhul) on jõudnud SEC-i volinike lauale ning seda hakatakse tulevikus arutama. (White 2015)

2016. aasta alguses andis FASB välja ASU Nr. 2016-02 ja IASB IFRS 16 rendiarvestuse kohta. FASB jätkas rentide klassifitseerimist kasutus- ja kapitalirendiks. IASB otsustas, et kõik üle ühe aastase perioodiga rendid tuleb klassifitseerida kapitalirentidena. See oli selge märk, et kahe nõukogu koostöö standardite ühildamiseks on lõppenud.

2.2. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtete ja rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite võrdlus

2.2.1. Võrreldavus

US GAAP-i ja IFRS-i vahel on küll palju sarnasusi, kuid ka olulisi erinevusi. Mitu artiklit on käsitlenud võrreldavust US GAAP-i ja IFRS-i vahel, tegemaks kindlaks, kas kahe standardi alusel koostatud finantsaruanded on võrreldavad või mitte.

2009. aastal avaldatud artikkel „*Are IFRS and US-GAAP already comparable?*“ käsitleb erinevusi finantsandmetes US GAAP-i ja IFRS-i alusel koostatud aruannetes. Analüüsi aluseks on 30 ettevõtte andmed (15 US GAAP-i ja 15 IFRS-i kasutatavat ettevõtet) ning analüüsimisel on kasutatud võrreldavuse indeksit (*comparability index*). Tulemused näitasid, et kuigi võrreldavus US GAAP-i ja IFRS-i vahel on aastatega suurenenud, siis on kindlasti edasine koostöö selle suurendamiseks vajalik. (Liu 2009)

2012. aastal avaldatud artiklis „*Are International Financial Reporting Standards-based and US GAAP-based Accounting Amounts Comparable?*“ uuritakse kui võrreldavad on mitte-USA firmade IFRS-i alusel ja USA firmade US GAAP-i alusel koostatud finantsaruannetes kajastatud andmed.

Analüüsi aluseks võeti IFRS-i kasutatavad ettevõtted ning iga sellise ettevõtte kohta võeti üks US GAAP-i kasutatav ettevõtte samast majandusharust, mille aktsiakapitali suurus on talle kõige lähedasem (*matched sample design*). Hindamisel kasutati kahte meetodit (*accounting system comparability* ja *value relevance comparability*), mis põhinesid aktsiahinnal, omakapitalil ja tuludel. Analüüsiti ettevõtete andmete võrreldavust enne ja pärast IFRS-i kasutusele võtmist. IFRS-i kasutatavad ettevõtted pärinesid põhiliselt Euroopa riikidest, aga ka Austraaliast, Kanadast, Hong Kongist, Iisraelist, Peruust, Filipiinidelt, Singapurist, Lõuna-Aafrika Vabariigist ja Türgist. Tulemused näitasid, et kuigi US GAAP-i ja IFRS-i põhjal koostatud aruannetes on väärtuste vahel vähem erinevusi kui US GAAP-i ja mõne muu raamatupidamisstandardi põhjal koostatud aruannete vahel, siis ilmnevad siiski olulised erinevused. (Barth, Landsman, Lang 2012)

Edasistes jaotistes käsitletakse erinevusi kahe standardi vahel.

2.2.2. Põhimõiste võrdlus

Definitsioonid on tavapäraselt iga standardi lahutamatuks osaks. Järgnevalt vaatleb autor US GAAP-i ja IFRS-i põhimõisteid – vara, kohustised, omakapital, tulud ja kulud (vt tabel 6) – ning kas nende definitsioonid kattuvad. Definitsioonide leidmisel on kasutatud US GAAP-i puhul Wiley GAAP-i (Flood 2015, 22) ja IFRS-i puhul kontseptuaalset raamistikku (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010).

Tabel 6. Põhimõisted

	US GAAP	IFRS
Vara	<i>Probable future economic benefits obtained or controlled by a particular entity as a result of past transactions or events.</i>	<i>A resource controlled by the entity as a result of past events and from which future economic benefits are expected to flow to the entity.</i>
Kohustised	<i>Probable future sacrifices of economic benefits arising from present obligations of particular entity to transfer assets or provide services to other entities in the future as a result of past transactions or events.</i>	<i>A present obligation of the entity arising from past events, the settlement of which is expected to result in an outflow from the entity of resources embodying economic benefits.</i>
Omakapital	<i>The residual interest in the assets that remains after deducting its liabilities. In a business enterprise, equity is the ownership interest.</i>	<i>Equity is the residual interest in the assets of the entity after deducting all its liabilities.</i>
Tulud	<i>Inflows or other enhancements of assets of an entity or settlement of its liabilities (or combination of both) from delivering or producing goods, rendering services, or other activities.</i>	<i>Increases in economic benefits during the accounting period in the form of inflows or enhancements of assets or decreases of liabilities that result in increases in equity, other than those relating to contributions from equity participants.</i>
Kulud	<i>Outflows or other using up of assets or incurrences of liabilities (or a combination of both) from delivering or producing goods, rendering services, or carrying out other activities.</i>	<i>Decreases in economic benefits during the accounting period in the form of outflows or depletions of assets or incurrences of liabilities that result in decreases in equity, other than those relating to distributions to equity participants.</i>

Allikad: Flood 2015, 22; Conceptual Framework for Financial Reporting 2010

US GAAP-i ja IFRS-i põhimõisted on sisult sarnased, kuid kui vaadelda nende definitsioone lähemalt, siis on nendes erinevusi. Varade mõiste võib jagada oma sisult viieks komponendiks (vt tabel 7).

Tabel 7. Vara mõiste komponendid

	US GAAP	IFRS
1.	<i>probable future economic benefits</i>	<i>expected future a resource from which future economic benefits are expected to flow to the entity</i>
2.	<i>obtained or controlled</i>	<i>controlled</i>
3.	<i>by a particular entity</i>	<i>by the entity</i>
4.	<i>as a result of past transactions or events</i>	<i>as a result of past events</i>

Allikas: autori koostatud

US GAAP-i definitsioonis on vara üle valitseva mõju saavutamine tulevikus tõenäoline, IFRS-i kohaselt eeldatav. Sõnad *probable* ja *expected* on inglise keeles oma sisult sarnased (vt lisa 4, 1-2), kuid esimene on pigem objektiivne (nt toimumine on tõenäoline), teine subjektiivne (nt toimumist peetakse tõenäoliseks).

US GAAP defineerib vara kui majandusliku hüve, IFRS kui resurssi, millest saadakse majanduslikke hüvesid. Sõnastikus Free Dictionary defineeritakse hüve (vt lisa 4, 3) kui midagi, mis aitab kaasa heaolule või tõstab seda. Resurssi (vt lisa 4, 4) defineeritakse kui midagi, mida on võimalik kasutada toetuseks või abiks, näiteks raha. Seega eraldiseisvana on hüve pigem immateriaalne, resurss materiaalne. Sõna *economic* (vt lisa 4, 5) defineeritakse kui midagi, mis on seotud materiaalse rikkuse tootmise, arendamise või juhtimisega. Majanduslik hüve on seega samuti seotud materiaalse heaolu loomise või tõstmisega. Samas nii hüve kui ka resurss hõlmavad endas ka teadmisi, oskusi, kogemusi ja muud immateriaalset.

US GAAP defineerib vara kui midagi, mille ettevõtte omandab või mille üle saavutab valitseva mõju, IFRS kui midagi, mille üle ettevõtte saavutab valitseva mõju. Sõna *obtain* (vt lisa 4, 6) viitab pigem füüsilisele valdamisele, *control* (vt lisa 4, 7) pigem valitseva mõju saavutamisele, mis ei pruugi tähendada otsest füüsilist valdamist. Raamatupidamises tuleb ette olukordi, kus riskid ja hüved on juba läinud üle ostjale, kuid varaobjekt ei ole veel füüsiliselt tema valduses, mistõttu sõna *control* sobib selle kirjeldamiseks paremini.

US GAAP viitab oma definitsioonis konkreetssele üksusele, IFRS üksusele. Erinevus on ebaoluline.

US GAAP definitsiooni kohaselt saavutatakse valitsev mõju vara üle mineviku tehingute või sündmuste tagajärjel, IFRS-i kohaselt mineviku sündmuste tagajärjel. Tehing (vt lisa 4, 8) defineeritakse kui igasugune äris saavutatud kokkulepe või vahetus. Sündmus (vt

lisa 4, 9) võib sisuliselt viidata ükskõik mille toimumisele, enamasti küll millegi märkimisväärse toimumisele. Tehing on pigem ettekatsetud, sündmus võib olla tehing või ka mingi ootamatu juhtumus, mis mõjutab ettevõtet. Seega sündmus on üldisem, tehing kitsama definitsiooniga.

Tabel 8. Kohustise mõiste komponendid

	US GAAP	IFRS
1.	<i>probable future</i>	<i>expected</i>
2.	<i>sacrifices of economic benefits</i>	<i>the settlement of which [present obligation]</i>
3.	<i>arising from present obligations</i>	<i>a present obligation</i>
4.	<i>of a particular entity</i>	<i>of the entity</i>
5.	<i>to transfer assets or provide services</i>	<i>result in an outflow of resources embodying economic benefits</i>
6.	<i>to other entities</i>	<i>from the entity</i>
7.	<i>in the future</i>	–
8.	<i>as a result of past transactions or events</i>	<i>arising from past events</i>

Allikas: autori koostatud

Sarnaselt varadele, defineerib US GAAP-i kohustise realiseerumise tulevikus tõenäolisena, IFRS-i tulevikus eeldatavana (vt tabel 8).

US GAAP definineerib kohustist majanduslike hüvede ohverdamise kaudu. IFRS defineerib kohustist oleviku kohustuste arveldamise kaudu. Sõna *sacrifice* (vt lisa 4, 10) võib raamatupidamise kontekstis tõlgendada kui millestki väärtuslikust loobumist kas millegi väärtuslikuma või ka vähemväärtusliku nimel. Sõna *settle* (vt lisa 4, 11-12) tähendab millegi lahendamist otsusele jõudmise või kokkuleppe saavutamise kaudu. Raamatupidamise kontekstis võib seda tõlgendada kui kohustuste arveldamist. Kui vaadata nende terminite definitsioone, siis esimene pöörab enam tähelepanu väärtusele (millest loobutakse), teine lahendamise viisile (kuidas lahendusele jõutakse).

Mõlema standardi kohaselt on kohustis oleviku kohustus.

Nagu varadegi puhul, viitab US GAAP oma definitsioonis konkreetssele üksusele, IFRS üksusele.

US GAAP-i definitsiooni kohaselt kaasneb kohustisega varade ülekandumine või teenuste osutamine teistele üksustele. IFRS-i definitsiooni kohaselt kaasneb kohustisega resursside (mis väljendavad majanduslikke hüvesid) väljaminek üksusest. US GAAP-i definitsioon on konkreetsem – kohustis tähendab, et üksus peab teistele üksustele kas

loovutama varasid (materiaalne) või osutama teenuseid (immateriaalne). IFRS-i definitsioon on üldisem – üksus loovutab ressursse, mis, nagu eespool mainitud, võivad olla nii materiaalsed kui ka immateriaalsed.

US GAAP täpsustab, et kohustisega kaasneb majanduslike hüvede ohverdamine tulevikus, IFRS mitte.

Sarnaselt vara definitsioonile on US GAAP-i kohaselt kohustis tekkinud mineviku tehingute või sündmuste tagajärjel, IFRS-i kohaselt mineviku sündmuste tagajärjel.

Tabel 9. Omakapitali mõiste komponendid

	US GAAP	IFRS
1.	<i>the residual interest in the assets</i>	<i>the residual interest in the assets</i>
2.	–	<i>of the entity</i>
3.	<i>after deducing its liabilities</i>	<i>after deducing its all liabilities</i>
4.	<i>In a business enterprise, equity is the ownership interest.</i>	–

Allikas: autori koostatud

Mõlemad standardid defineerivad omakapitali jääkosalusena varades pärast kohustiste mahaarvamist (vt tabel 9). IFRS täpsustab, et omakapital on jääkosalus üksuse varades, US GAAP mitte. US GAAP täpsustab, et jääkosalus saadakse pärast kõigi kohustiste mahaarvamist, IFRS mitte. Need täpsustused ei põhjusta oma sisult olulisi erinevusi mõistete vahel. Omakapitali definitsioon on kahe standardi puhul kõige sarnasem.

US GAAP-i definitsioon täpsustab, et äriettevõtetes on omakapital omanike osalus. Jällegi on US GAAP-i definitsioon natuke detailsem, IFRS-i oma üldisem.

Tabel 10. Tulu mõiste komponendid

	US GAAP	IFRS
1.	<i>inflows or other enhancements of assets of an entity</i>	<i>increases in economic benefits in the form of inflows or enhancements</i>
2.	<i>or settlement of its liabilities</i>	<i>or decreases of its liabilities</i>
3.	<i>(or combination of both)</i>	–
4.	–	<i>during the accounting period</i>
5.	<i>from delivering or producing goods, rendering services, or other activities</i>	–
6.	–	<i>that result in increases in equity</i>
7.	–	<i>other than those relating to contributions from equity participants</i>

Allikas: autori koostatud

US GAAP defineerib tulu (1) vara lisandumise või ettevõtte vara väärtuse tõusu, (2) kohustiste arveldamise või (3) kahe eelneva kombinatsiooni kaudu (vt tabel 10). IFRS defineerib tulu kui (1) majanduslike hüvede suurenemisena kas lisandumise või väärtuse tõusu tõttu või (2) kohustiste vähendamise. US GAAP kasutab oma definitsioonis sõna „vara“, IFRS sõna „majanduslik hüve“, mida mõlemad standardid on kasutanud vara mõiste defineerimisel. US GAAP kasutab kohustiste puhul sõna *settlement* (vt lisa 4, 11), mis nagu eespool kirjeldatud, tähendab millegi lahendamist otsusele jõudmise või kokkuleppe saavutamise kaudu. IFRS kasutab sõna *decrease* (vt lisa 4, 13), mis tähendab arvuliselt või koguseliselt väiksemaks muutumist. Tulu mõiste kontekstis tähendavad nad mõlemad kohustiste vähendamist, kuigi *settle* (vt lisa 4, 12) viitab sellele, et reaalsele kohustiste vähendamisele eelneb vastav otsus. US GAAP täpsustab, et tulu võidakse saada ka varade suurenemise ja kohustiste vähendamise kombinatsiooni tulemusel.

IFRS täpsustab, et tulu tekib arvestusperioodi jooksul.

US GAAP täpsustab, et tulu tekib kaupade tarnimise või tootmise, teenuste osutamise või muude tegevuste tulemusena.

IFRS täpsustab, et tulu tulemuna suureneb omakapital ning tuluna ei kajastata omanike sissemakseid omakapitali.

Tabel 11. Kulu mõiste komponendid

	US GAAP	IFRS
1.	<i>outflows or other using up of assets</i>	<i>decreases in economic benefits in the form of outflows or depletions of assets</i>
2.	<i>or incurrences of liabilities</i>	<i>or incurrences of liabilities</i>
3.	<i>(or a combination of both)</i>	–
4.	–	<i>during the accounting period</i>
5.	<i>from delivering or producing goods, rendering services, or carrying out other activities</i>	–
6.	–	<i>that result in decreases in equity</i>
7.	–	<i>other than those relating to distributions to equity participants.</i>

Allikas: autori koostatud

US GAAP defineerib kulu (1) vara loovutamise või vara ära kasutamise, (2) kohustiste lisandumise või (3) kahe eelneva kombinatsiooni kaudu (vt tabel 11). IFRS defineerib kulu kui (1) majanduslike hüvede vähendamise kas loovutamise või ammendumise tõttu või (2) kohustiste lisandumisena. Sarnaselt tulu mõistele kasutab US GAAP oma definitsioonis sõna

„vara“, IFRS „majanduslik hüve“. Mõlemad kasutavad varade vähenemise defineerimisel sõna *outflow* (vt lisa 4, 14), mis tähendab otseselt väljaminekut, kuid võib siin kontekstis tõlkida kui loovutamist. US GAAP kasutab lisaks sõna *use up* (vt lisa 4, 15), mis tähendab midagi täielikult ära kasutama. IFRS kasutab sõna *deplete* (vt lisa 4, 16), mis kui millegi väga väikese koguseni ära kasutamine või täielikult ära kasutamine (definiitsioonis kasutatakse sõna *use up*).

Sarnaselt tulu mõistele, IFRS täpsustab, et kulu tekib arvestusperioodi jooksul. US GAAP täpsustab, et kulu tekib kaupade tarnimise või tootmise, teenuste osutamise või muude tegevuste tulemusena.

IFRS täpsustab, et tulu tulemuna väheneb omakapital ning kuluna ei kajastata väljamakseid omanikele.

US GAAP-i ja IFRS-i põhimõistete definiitsioonid erinevad üsna palju sõnakasutuse ja sõnastuse poolest. Oma sisult on definiitsioonid sarnased, kuigi standardid täpsustavad mõistete juures eri komponente. US GAAP-i vara, kohustise ja omakapitali mõiste sisaldavad rohkem täpsustusi, mis muudavad definiitsioonid detailsemaks. Tulu ja kulu mõistete puhul sisaldavad IFRS-i definiitsioonid pigem rohkem detaile ja ka olulisemaid detaile.

2.2.3. Reeglipõhine ja printsiibipõhine standard

FASB oli esimene nõukogu, kes koostas standardi kontseptuaalse raamistiku, seega oli ka loogiline, et kui IASB hakkas IFRS-ile raamistikku koostama, võeti aluseks US GAAP. Selle tulemusena olid kahe standardi raamistikud väga sarnased. Põhiliseks erinevuseks oli, et kui FASB-i kontseptuaalne raamistik kirjeldas finantsaruandluse eesmärke laiemalt, siis IASB sidus raamistiku konkreetsete finantsaruannetega. (Camfferman, Zeff 2005, 358-359)

US GAAP ja IFRS on oma aluspõhimõtetes erinevad – esimene on reeglipõhine, teine aga printsiibipõhine standard. Nende kahe põhimõtte vahel esinevad olulised erinevused (vt tabel 12). Mõlemal aluspõhimõttel on eri tunnusjooned, mida võib olenevalt situatsioonist ja huvigrupist pidada sageli nii positiivseks kui negatiivseks.

Tabel 12. Reeglipõhise ja printsiibipõhise standardi võrdlus

Tunnus	Reeglipõhine	Printsiibipõhine
Objektiivsus	Objektiivsem finantsinformatsioon	Võimaldab koostajal hinnata, milline arvestusmeetod sobib kõige paremini
Võrreldavus	Võrreldavam finantsinformatsioon	Vajalik laialdasem avalikustamine, kuna meetodide paljusus põhjustab rohkem ebakindlust
Detailsus	Pikad ja detailsed standardid, eraldi reeglid paljude erandite jaoks	Piisab täpsustustest ja selgitustest, koostajad otsustavad ise milline meetod on sobivaim

Allikas: autori koostatud

Artiklis „*Principles Versus Rules-Based Accounting Standards: The FASB's Standard Setting Strategy*“ on toodud argumendid reeglipõhiste standardite poolt (Benston, Bromwich, Wagenhofer 2006):

- pikad ja detailsed juhendid on vajalikud, kuna need tagavad võrreldavuse ja kontrollitavuse. Vastasel juhul on võimalik olukord, kus raamatupidajad tõlgendavad sarnaste tehingute kajastamisel standardit erinevalt;
- paljud huvigrupid nõuavad selgeid reeglipõhiseid standardeid, eriti juhid ja audiitorid, sest kui on jäetud rohkem tõlgendamisruumi, on nad sageli avatud kulukatele kohtuvaidlustele (eriti terav on see probleem just USA-s);
- printsiibipõhiste standardite puhul on keerulisem võidelda tahtliku finantsandmete moonutamise (*financial engineering*) vastu (SEC 2003).

Ja reeglipõhiste standardite vastu:

- tuginemine jäikadele reeglitele mitte alusprintsiipidele on toonud kaasa olukordi, kus:
 - täidetakse mehhaaniliselt juhiseid pidamata silmas standardi eesmärki;
 - ignoreeritakse standardite eesmärgid ja leiatakse viise kuidas kasutada ära „auke“ regulatsioonis, et moonutada finantsandmeid;
- majanduskeskkonna muutumisel või uut liiki tehingute korral võivad reeglid muutuda kasutuks või halvimal juhul põhjustada informatsiooni väärkajastamist.

Samas ei saa märkida, et US GAAP ei põhine printsiipidel. FASB on enam kui 20 aasta vältel täiendanud standardi kontseptuaalset raamistikku, mis koosneb printsiipidest, millele US GAAP-i sageli detailsed ja reeglistatud standardid põhinevad (MacDonald 2002).

Remi Forgeas kirjutab, et ka IFRS-i printsiibipõhine lähenemine sisaldab seisukohti ja juhiseid, mida võiks lihtsasti mõista kui reegleid, mitte printsiipe. Näiteks kui Inglismaal võeti kasutusele IFRS, siis peeti seda pigem reeglipõhiseks võrreldes Suurbritannia üldtunnustatud raamatupidamis põhimõtetega, mis olid palju printsiibipõhisemad. (Forgeas 2008)

Scott Taub, endine SEC-i pearaamatupidaja, leiab aga, et mõlemad IFRS ja US GAAP on printsiibipõhised, kuna tegelikult põhineb iga standard printsiipidel, kuid mõlema standardi kasutajad on huvitatud ka reeglitest. Samas nendib ta, et US GAAP-is tuleb ette osasid, kus reeglid on vastuolus printsiipidega või kus reeglid on nii keerulised, et neid on raske seostada printsiipidega. (Taub 2014)

2015. aastal on kirjutatud Tallinna Tehikaülikoolis magistritöö teemal „Printsiipidepõhised ja reeglipõhised finantsaruandluse standardid“ (Tsareva). Töö autor leiab, et US GAAP-i ja IFRS-i klassifitseerimine reeglipõhise ja printsiibipõhise standardina ei ole õigustatud. Paljud US GAAP-i standardid sisaldavad printsiibipõhise standardi lähenemist.

Tsareva loetleb printsiibipõhise standardi tunnustena muuhulgas:

- piisavalt üksikasjalikud juhised, mis ei ole detailsusega ülekoormatud;
- sisaldavad ainult hädavajalikke erandeid;
- eeldavad professionaalse otsustuse kasutamist;
- standardite kasutajad peavad lähtuma standardi eesmärgist.

Tsareva hinnangul sisaldavad nii US GAAP kui ka IFRS reegleid ja printsiipe ning nõuavad professionaalse otsustuse kasutamist vähemalt teatud määral. US GAAP sisaldab standardeid, kus professionaalse otsustuse kasutamine on minimaalne, kuna juhised on äärmiselt detailsed, kuid mõned IFRS-i standardid põhinevad liiga üldistel printsiipidel ning nõuavad olulist professionaalse otsustuse kasutamist. Kumbki neist äärmustest ei vasta printsiibipõhise standardi tunnusele. Seega US GAAP-i ja IFRS-i range klassifitseerimine vastavalt reeglipõhise ja printsiibipõhise standardina ei ole korrektne.

2002. aastal võttis Kongress vastu Sarbanes-Oxley seaduse. See seadus sisaldas ka nõuet, millega SEC pidi läbi viima uuringu printsiibipõhiste standarditele ülemineku kohta USA-s. 2003. aasta juunis valmis SEC-i aruanne. Komisjon soovitas FASB-il edaspidi anda

välja eesmärgipõhiseid (*objectives-oriented*) standardeid ning kõrvaldada muid puudusi US GAAP-i kontseptuaalses raamistikus (SEC 2003).

SEC-i kohaselt peaks eesmärgipõhiste standardite koostamine põhinema täiustatud kontseptuaalsel raamistikul, mida rakendatakse läbivalt. Eesmärgipõhise standardi põhiliste tunnusjoontena tuuakse välja (FASB 2004):

- selgelt väljendatud raamatupidamislik eesmärk;
- piisavalt detailne ja struktureeritud standardi tekst, mis tagaks järjepidavuse selle rakendamisel;
- võimalikult vähe erandeid;
- võimalusel vältida osatähtsustel põhinevaid teste (*percentage tests* või „*bright-lines*“).

Selliste kriteeriumite järgimine peaks saavutama olukorra, kus standardi kasutajad keskenduvad standardi sisule, mitte ainult detailsetele juhenditele.

2003. aastal sai alguse USA liikumine eesmärgipõhiste standardite suunas, kuid senini peetakse US GAAP-i endiselt reeglipõhiseks standardiks. Kahe standardi ühildamise raames üritasid FASB ja IASB lähendada US GAAP-i ja IFRS-i kontseptuaalseid raamistikke. Vaatamata nõukogude püüdlustele, olid projekti tulemused äärmiselt tagasihoidlikud. Teatud edu saavutati standardite eesmärgi ja kvalitatiiivseid näitajaid käsitlevates küsimustes, kuid kõige keerulisemate valdkondade – kajastamine ja mõõtmine – puhul üksmeelt ei saavutatud (Camfferman, Zeff 2005, 368-369).

Vaatamata sellele, et US GAAP on detailsem ja IFRS üldisem, siis standardite klassifitseerimine vastavalt reeglipõhiseks ja printsiibipõhiseks ei ole õigustatud. Mõlemad standardid põhinevad printsiipidel ja sisaldavad reegleid.

2.2.4. Standardite võrdlus

Enne 2009. aastat koosnes US GAAP FASB-i ja tema eelkäijate koostatud standarditest – ARB, APB, SFAS jne. Pärast US GAAP-i kodifitseerimist jaotati kõik kehtivad standardid üheksa teema vahel, mis edaspidi hakkasid kandma nimetust ASC – *Accounting Standards Codification*. Uued standardid kannavad nime ASU – *Accounting Standards Update*. IFRS koosneb IASB eelkäija välja antud IAS-dest ja IFRS-dest ning ei ole süstematiseeritud.

Magistritöö autor on US GAAP-i ja IFRS-i võrdlemiseks koostanud tabeli (vt lisa 5), kus vaadeldakse millised standardid katavad põhilisi teemasid raamatupidamises. US GAAP-i ja IFRS-i üksikstandardite kattuvus erineb üsna palju. Näiteks koosneb ühe valdkonna käsitlus eri standarditest (nt töötajate hüvitised – US GAAP kokku 4 standardit, IFRS 3 standardit) või katavad eri valdkonda eri standardid (nt US GAAP-is on eraldi standard raha ja raha ekvivalentide kohta, IFRS-is käsitlevad seda valdkonda teised standardid nagu IAS 1 ja IAS 7). Tervikuna katavad aga US GAAP ja IFRS enamasti samu valdkondi. Põhilised erinevused on:

1. US GAAP ei käsitlenud standardi esmakordset kasutuselevõttu;
2. IFRS ei käsitlenud tööstusharude spetsiifilist raamatupidamist nii sügavuti kui US GAAP. Kui IFRS sisaldab standardeid, mis käsitlevad põllumajandust, kaevandamist ja kindlustust, siis US GAAP katab palju laiaulatuslikumalt spetsiifilisi valdkondi (lennundus, meelelahutustööstus, finantsteenused, frantsiisid, tervishoid, mittetulundusühingud, kinnisvara ja tarkvara).

US GAAP-i ja IFRS-i vahel on palju väiksemaid ja suuremaid erinevusi. Nende tuvastamiseks kasutas autor allikatena nelja suurema audiitorfirma viimaseid abimaterjale ning lisaks majandusarvestuse õpikut „*Financial Accounting. An Introduction To Concepts, Methods, and Uses*“. Õpiku valiku põhjuseks on see, et tegemist on ajakohase väljaandega, mille autorid on tunnustatud USA majandusarvestuse õppejõud. Katherine Schipper on olnud varem ka AAA (*American Accounting Association*) president ning FASB-i liige. 2007. aastal arvati ta esimese naisena raamatupidajate kuulsuste halli. Jennifer Francis ja Roman L. Weil on samuti tuntud õppejõududena ning avaldanud uurimistöid.

Audiitorfirmade materjalid käsitlevad ainult konkreetseid erinevusi standardite vahel, majandusarvestuse õpik aga kirjeldab laiemalt arvestusmeetode ja nende kasutamist. Nende allikate põhjal valis välja autor olulisemad teemad (kajastamine, väärtus, klassifitseerimine, hindamine jne) igast valdkonnast, v.a. finantsinstrumendid, ning uuris, millised erinevused nendes esinevad (vt tabel 13).

Tabel 13. Olulised erinevused US GAAP-i ja IFRS-i vahel eri allikate võrdluses

	Financial Accounting 14e	Pricewaterhouse Coopers	Ernst & Young	KPMG	Deloitte
1 Tulud – kajastamine	x	x	x	x	x
2 Kulud – uurimis- ja arendustegevus	x	x	x	x	
3 Kulud – reklaamikulud		x	x	x	
4 Varud – arvestusmeetodid	x	x	x	x	x
5 Põhivara – väärtuse langus	x	x	x	x	x
6 Põhivara – kinnisvarainvesteeringud		x	x	x	x
7 Põhivara – väärtuse langus	x	x	x	x	x
8 Põhivara – komponentide kajastamine		x	x	x	
9 Põhivara – laenukasutus-kulud		x	x	x	x
10 Põhivara – firmaväärtus	x	x	x	x	x
11 Kohistused – aktsiapõhine makse		x	x	x	x
12 Kohistused – töötajate hüvitised		x	x	x	x
13 Kohistused – rentide klassifitseerimine	x	x	x	x	x
14 Eraldised – kajastamine ja hindamine	x	x	x	x	x
15 Konsolideerimine		x	x	x	x

Allikas: autori koostatud

Kasutatud allikatest on PricewaterhouseCoopersi (2014), Ernst & Youngi (2014) ja KPMG (2014) abimaterjalid IFRS-i ja US GAAP-i erisuste kirjeldamisel kõige põhjalikumad. Õpik „*Financial Accounting. An Introduction To Concepts, Methods, and Uses*“ (Weil, Schipper, Francis 2014) käsitleb sügavuti finantsarvestust US GAAP-i kohaselt, kuid toob välja ka olulisemad erinevused IFRS-iga. Deloitte (2015) vaatleb erinevusi eelkõige konkreetsete standardite lõikes.

Tulud – kajastamine

US GAAP sisaldab tulu kajastamise kohta detailseid reegleid (ASC 605), sealjuures on eraldi spetsiifilised reeglid tööstusharude lõikes (ASC 900).

IFRS-is on tulu kajastamise kohta kaks olulist standardit: IAS 11 ja 18. Tulu on jaotatud nelja kategooriasse – tulu kaupade müügist, tulu teenuste osutamisest, tulu ettevõtte varade kasutada andmisest (intressid, litsentsitasud jms.) ning tulu ehituslepingutest. Iga kategooria kohta on täpsustavad kriteeriumid, kuidas tulu kajastatakse.

Üks selgeid erinevusi kahe standardi vahel on pikaajaliste projektide kajastamine (nt ehitamisel). US GAAP-i kohaselt on tuleb kasutada valmidusastme meetodi (*percentage-of-completion method*), kui tehing vastab järgmistele tingimustele:

- müüja on sõlminud kokkuleppe, millega on teada ostja, müüdav toode ja selle hind;
- müüjal on piisav kindlus, et kokkulepitud tasu on laekuv (jooksvalt või projekti lõpus);
- müüja suudab piisava kindlusega hinnata projektiga kaasnevaid kulusid.

Juhul kui projekt ei vasta kõigile tingimustele, nõuab US GAAP lõpetatud lepingu meetodi (*completed contract method*) kasutamist, mis tähendab seda, et tulu kajastatakse alles siis, kui müüja on projekti lõpetanud ja andnud üle ostjale. Seda meetodit kasutatakse tavapäraselt juhul kui projektiga kaasnevaid tulusid ja kulusid või tulude laekumist on raske hinnata.

IFRS-i kohaselt tuleb samuti kasutada võimalusel valmidusastme meetodit (IAS 18). Kui lõpptulemust ei ole võimalik usaldusväärset hinnata, siis tuleb tulu kajastada tegelike lepingu täitmise seotud kulude ulatuses (*cost recovery method*). IFRS-i kohaselt on lõpetatud lepingu meetodi kasutamine keelatud.

2014. aasta mais jõudsid FASB ja IASB lõpule tulude kajastamist käsitleva koostööprojektiga, mille tulemusel anti välja standardid ASU Nr. 2014-09 ja IFRS 15. Nende standarditega muutub tulu kajastamine US GAAP-i ja IFRS-i alusel ühetaolisemaks, kuigi mitte täielikult ühtseks.

Edaspidi hakkab tulu kajastamine põhinema 5-osalisel mudelil:

1. selgitatakse välja lepingud (sh kokkulepped) klientidega;
2. selgitatakse välja lepingu täitmise tingimused;
3. tehakse kindlaks lepingust teenitav tulu;
4. jagatakse teenitav tulu lepingu osade vahel (nt mitmesuguste teenuste osutamisel);
5. kajastatakse tulu vastavalt lepingu (osade) täitmisele.

Põhilised erinevused ASU Nr. 2014-09 ja IFRS 15 vahel on (Issues In Depth. Revenue From Contracts With Customers, 2014):

- tulude laekumise lävi (*collectibility threshold*)². Uue standardi kohaselt kajastatakse lepingu tulu, kui selle tasu laekumine on eeldatav. US GAAP defineerib sõna „eeldatav“ (*probable*) kui „tõenäoline“, IFRS kui „pigem tõenäoline“. See tähendab sisult seda, et US GAAP nõuab suuremat kindlust, et tulu on laekuv;
- lepingu hankimise ja täitmise kulude (*contract acquisition and contract fulfillment costs*) allahindluste tühistamine. Uue standardi kohaselt kapitaliseeritakse lepingu hankimise või täitmisega seotud otsesed kulud (nt tööjõukulud, materjalid, masinate ja seadmete amortisatsioonikulu jne). Kui lepingu kulude hulka arvestatud varaobjekti väärtus on langenud, siis tuleb kajastada allahindlus. US GAAP ei luba selliste allahindluste tühistamist, IFRS nõuab seda (allahindluse tühistamisel kajastatakse varaobjekt kaetavas väärtuses, millest on maha arvatud amortisatsioonikulu);
- avalikustamine: US GAAP nõuab detailsemat avalikustamist vahearuannetes, kuid nõuab eraettevõtetele, mis ei ole börsiettevõtte, vähem avalikustamist kui IFRS.

ASU Nr. 2014-09 jõustub börsiettevõtetele 15. detsembrist 2017, ning teistele ettevõtetele 15. detsembrist 2018. IFRS 15 jõustub 1. jaanuarist 2018.

Kulud – uurimis- ja arendustegevus

US GAAP-i kohaselt kajastatakse uurimis- ja arendustegevusega seotud väljaminekud perioodi kuluna, v.a. arvuti tarkvara arendus, kus teatud juhtudel arenduskulud kapitaliseeritakse (ASC 730). Kulude kapitaliseerimine oleneb sellest, kas tarkvara arendatakse kolmandatele osapooltele müümiseks või sisemiseks kasutamiseks. Üldiselt on US GAAP-i puhul on arenduskulude kapitaliseerimine haruldane.

IFRS-i kohaselt kajastatakse uurimistegevusega seotud väljaminekud perioodi kuluna, arenduskulud kapitaliseeritakse, kui loodav immateriaalne vara täidab 6 kriteeriumit (IAS 38):

- tehniliselt teostatav;
- ettevõttel on kavatsus projekt lõpule viia;
- loodavat vara on võimalik müüa;

² Tulude laekumise lävi on piir, mille ületamisel võib pidada tulu piisava kindlusega laekuvaks

- ettevõtte suudab tõestada, et vara toob tulevikus kaasa majanduslikku kasu;
- ettevõttel on ressursid projekti elluviimiseks;
- projekti elluviimisega seotud kulused on võimalik mõõta.

Vastasel juhul kajastatakse arendustegevusega seotud väljaminek perioodi kuluna.

Kulud – reklaamikulud

US GAAP-i kohaselt võib reklaamikulud kajastada kuluna:

- perioodis, mil need tekivad;
- perioodis, mil reklaamimine esmakordselt aset leiab.

Otseturunduse kulused võib kapitaliseerida juhul kui tõenäoliselt kaasneb sellega tulevikus majanduslik kasu. Sellisel juhul amortiseeritakse otseturunduse kulused. Lisaks sellele, võib reklaammaterjale nagu brošüürid ja kataloogid kajastada ettemakstud varudena (*prepaid supplies*), kuni need kaotavad otstarbe.

IFRS-i kohaselt kajastatakse reklaamikulud perioodikuluna.

Varud – arvestusmeetodid

US GAAP lubab varude kajastamisel kasutada:

- individuaalmaksumuse meetodit;
- kaalutud keskmise soetusmaksumuse meetodit;
- FIFO meetodit;
- LIFO meetodit.

IFRS-i kohaselt ei ole LIFO meetodi kasutamine lubatud. Sageli peetakse seda erinevust US GAAP-i ja IFRS-i vahel üheks olulisemaks. 2008. aastal kasutas USA-s LIFO meetodit ligi 36% ettevõtetest (Willmore 2015).

LIFO meetodi kasutamine on USA ettevõtete jaoks oluline, kuna seadusandlus nõuab, et maksuarvestuses kasutatavat arvestusmeetodit tuleb kasutada ka finantsarvestuses. LIFO kasutamise keelamine tähendaks seetõttu paljudele ettevõtetele märgatavalt suuremat tulumaksukohustust.

Erineva arvestusmeetodi kasutamist finants- ja maksuarvestuses keelab USA maksuseadus, mitte US GAAP, mis ei sätesta seda, kuidas maksustatavat tulu leitakse. Selle seaduse muutmine on olnud USA-s mitmete organisatsioonide kõneaineks alates sellest, kui US GAAP-i ühildamine IFRS-ga aktuaalseks muutus. Samas võimaldab maksuseadus siiski

teatud paindlikust. Näiteks kui maksuarvestuse tõttu soovitakse kasutada üht meetodit, kuid finantsaruande informatiivsuse tarbeks on oluline ka mõni teine meetod, siis võib lisades avalikustada varude väärtuse eraldi ka teise meetodi alusel. (Hoffman, McKenzie 2009)

Varud – väärtuse langus

Nii US GAAP-i kui ka IFRS-i kohaselt võetakse varud algselt arvele soetusmaksumuses. Edasise kajastamisel kehtib põhimõte, et varusid kajastatakse:

- US GAAP (ASC 330): soetusmaksumuses või turuväärtuses, olenevalt sellest, kumb on madalam. Turuväärtus on defineeritud kui varude asendusmaksumus, kuid mitte suurem kui neto realiseerimisväärtus (hinnanguline müügihind, millest on lahutatud mõistlikud kulutused, mis on vajalikud toote müügivalmidusse viimiseks ja maha müümiseks) ja väiksem kui neto realiseerimisväärtus, millest on lahutatud tavapärase kasumimäär.
- IFRS (IAS 2): soetusmaksumuses või neto realiseerimisväärtuses, olenevat sellest, kumb on madalam. Neto realiseerimisväärtus on defineeritud kui hinnanguline müügihind, millest on lahutatud mõistlikud kulutused, mis on vajalikud toote müügivalmidusse viimiseks ja maha müümiseks.

US GAAP-i kohaselt on varude allahindlus tagasipöördumatu. Juhul kui järgmisel perioodil ei ole varude allahindluse põhjustanud asjaolud enam asjakohased, siis US GAAP ei luba varusid uuesti üles hinnata. IFRS-i kohaselt võib sellisel juhul varude allahindluse tühistada ehk varusid üles hinnata, kuid ainult sellise summani, et varude väärtus ei ületaks esialgset soetusmaksumust. US GAAP ega IFRS ei luba varude üleshindamist kõrgemaks nende soetusmaksumusest.

Põhivara – kinnisvarainvesteeringud

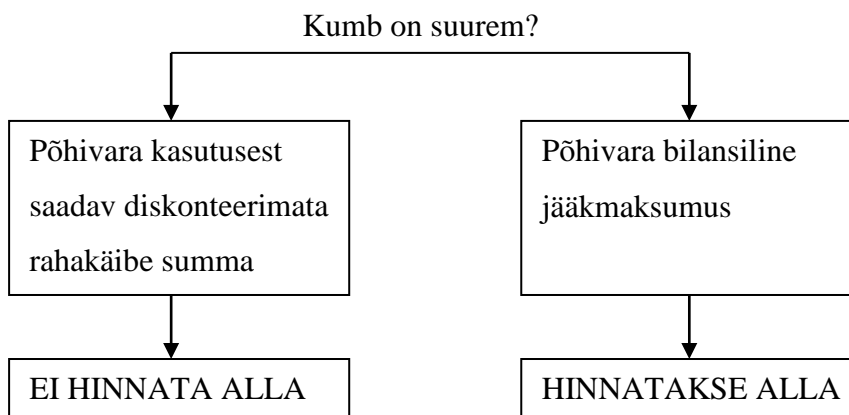
US GAAP-i järgi ei ole „kinnisvarainvesteeringud“ eraldi defineeritud varaklass. Kinnisvarainvesteeringuid kajastatakse kas materiaalse põhivarana või müügiototel põhivarana. Väärtus kajastatakse soetusmaksumuse meetodil, õiglasel väärtuses kajastamine ei ole lubatud.

IFRS-is on kinnisvarainvesteeringud defineeritud IAS 40 järgi. Kinnisvarainvesteeringuteks liigitatakse vara, mida ei kasutata põhitegevuses, ning kajastatakse soetusmaksumuses või õiglasel väärtuses.

Põhivara – väärtuse langus

US GAAP ei luba materiaalse ega immateriaalse põhivara üleshindlust. Kui ettevõtte müüb põhivara jääkväärtusest kõrgema hinnaga, siis müügihetkel kajastatakse põhivara õiglase väärtuse suurenemisest saadav tulum. Seega tulum põhivara väärtuse tõusust kajastatakse perioodi tuluna vaatamata sellele, millal põhivara väärtus tegelikult suurenes (nt pika eluaega kinnistu väärtus võib olla tõusnud eelmistel perioodidel, kuid kajastatakse müügihetkel).

IFRS-i kohaselt võib põhivara kajastada vastavalt soetusmaksumuse või ümberhindluse mudelile. Viimase kasutamisel tuleb hinnata põhivara õiglast väärtust regulaarselt ning vajadusel kajastada põhivara ümberhindlus. Põhivara üleshindamine kajastatakse omakapitalis ümberhindluse reservi real ning muu koondkasumi kaudu, v.a. juhul kui vara on eelnevalt allahinnatud. Sellisel juhul kajastatakse vara väärtuse suurenemist kasumiaruandes ulatuses, mis katab eelnevalt kasumiaruandes kajastatud vara väärtuse vähenemise (IAS 16). Immateriaalse põhivara üleshindamine on siiski väga harukordne.

Joonis 2. Põhivara alla hindamine vastavalt US GAAP-ile

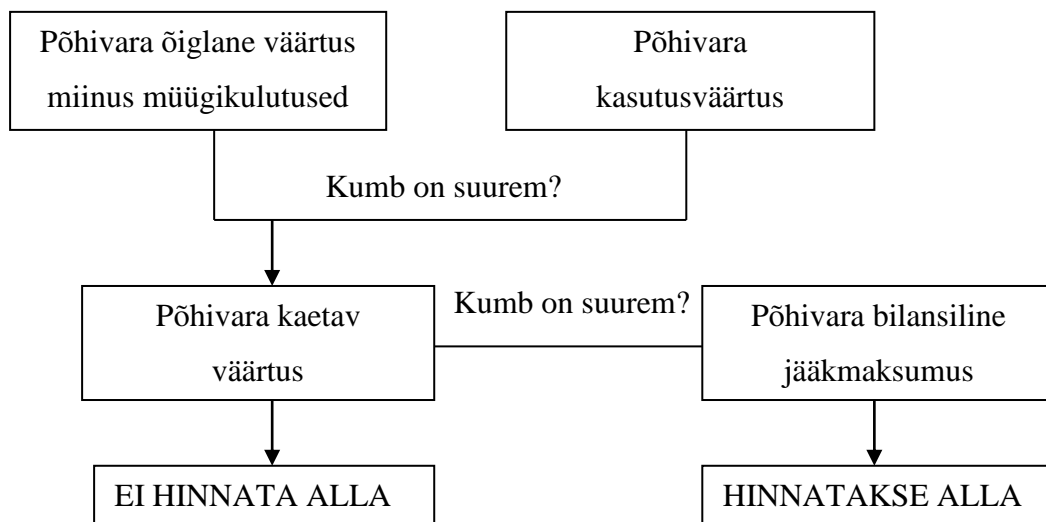
Allikas: US GAAP, ASC 360

Mõlema standardi kohaselt tuleb põhivara alla hinnata, kui juhtkond täheldab märke, mis võivad viidata vara väärtuse langusele. Selleks tuleb vara väärtust testida. US GAAP nõuab sellisel juhul kolmest osast koosneva testi läbiviimist (ASC 360):

1. tehakse kindlaks kas põhivara vajab allahindamist (vt joonis 2);
2. tehakse kindlaks allahindluse suurus;
3. viiakse läbi põhivara allahindamine.

Allahindluse suurus on vahe põhivara jääkmaksumuse ja õiglase väärtuse vahel. Ettevõtte vähendab põhivara jääkmaksumust vara õiglasele väärtusele ning kadum põhivara väärtuse langusest vähendab ettevõtte puhaskasumit.

US GAAP lähtub loogikast, et kui põhivara kasutamisest saadavate rahavoogude summa tulevikus on vähemalt võrdne vara jääkmaksumusega, ei ole vara väärtus langenud. Seetõttu kui eelmainitud kriteerium on täidetud, ei hinnata põhivara alla vaatamata sellele, et tema õiglane väärtus on madalam jääkmaksumusest.

Joonis 3. Põhivara alla hindamine vastavalt IFRS-ile³

Allikas: IFRS, IAS 16

IFRS-i kohaselt selgitatakse vajadus põhivara allahindluse järele samuti kolmes etapis (IAS 16):

1. leitakse vara kaetav väärtus (vt joonis 3);
2. tehakse kindlaks kas põhivara allahindlus on vajalik;
3. kajastatakse põhivara allahindlus omakapitalis ümberhindluse reservi kirjel ning kasumiaruandes kuluna.

US GAAP-i kohaselt on põhivara allahindlus tagasipööramatu. IFRS-i kohaselt tuleb vara väärtust hinnata igal järgneval bilansipäeval ning kui esineb märke, et vara kaetav väärtus võib olla tõusnud, siis tuleb viia läbi uus vara väärtuse test. Kui vara kaetav väärtus on

³ Kasutusväärtus on vara jätkuvast kasutamisest ja selle lõplikust võõrandamisest tekkivate rahakäivete summa.

tõusnud üle vara bilansilise jääkmaksumuse, tuleb allahindlus tühistada ja jääkmaksumust suurendada. Sealjuures on soetusmaksumuse meetodi kasutamisel ülempiiriks jääkmaksumus, mis oleks kujunenud, arvestades normaalset amortisatsiooni vahepealsetel aastatel.

Põhivara – komponentide kajastamine

US GAAP lubab remonditööde käigus väljavahetatud või põhjalikult parandatud põhivara komponentide kajastamist mitmel viisil:

- perioodi kuluna;
- kajastamine eraldi põhivara komponendina;
- kajastamine remonditud põhivara osana.

IFRS-i kohaselt tuleb sellisel juhul kasutada eelpool toodud loetelust viimast varianti: asendatava põhivara komponendi jääkmaksumus bilansist maha kanda ja lisada põhivarale uue komponendi soetusmaksumus.

US GAAP ja IFRS erinevad ka põhivara komponentide amortiseerimises. IFRS nõuab, et oluliselt erinevate kasulike eluigadega põhivara komponendid võetakse arvele ja amortiseeritakse eraldi. Samuti peab IFRS-i kohaselt ettevõtte juhtkond igal bilansipäeval varaobjektide amortisatsioonimäärad üle vaatama ja hindama nende sobilikkust. US GAAP seda ei nõua.

Põhivara – laenukasutuskulud

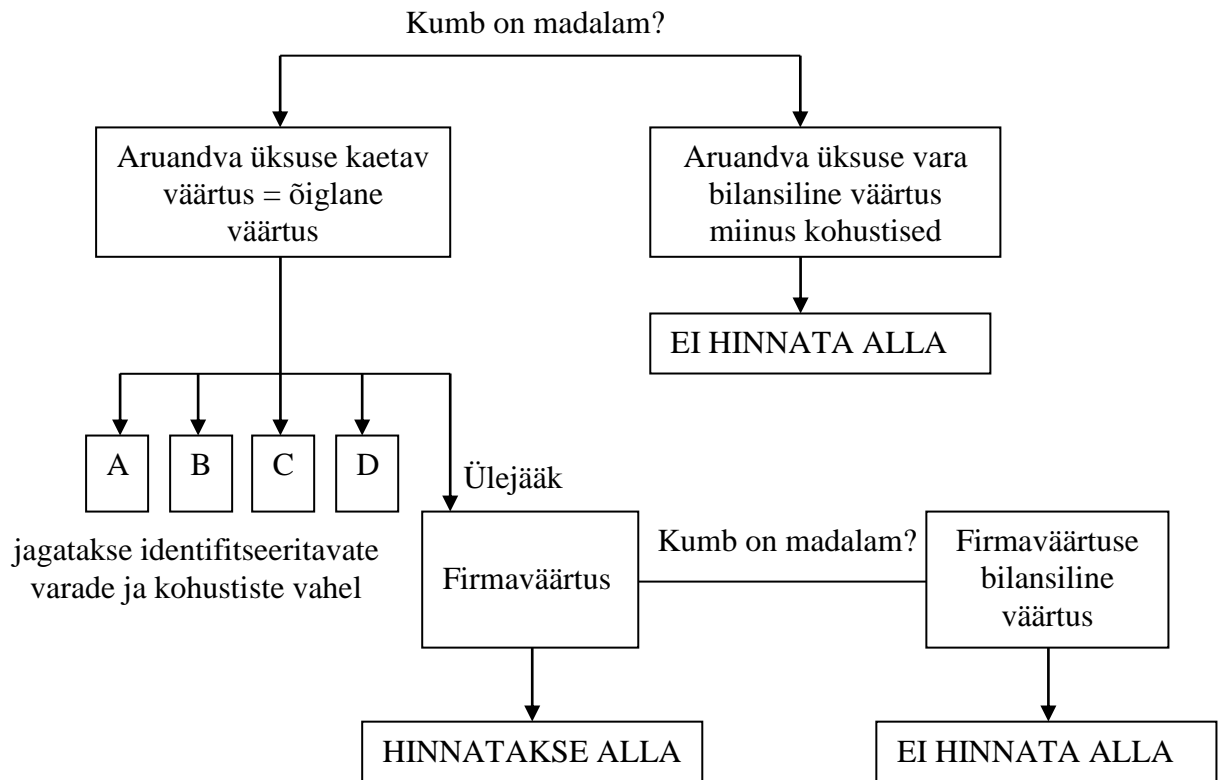
US GAAP-i kohaselt kapitaliseeritakse konkreetse põhivaraga seotud laenukasutuskulud (*borrowing costs*) summas, mis võrdub kaalutud keskmise akumulieeritud kulude summa ja laenu intressimäära korrutisega (ASC 835-29). Laenukasutuskulude alla ei loeta valuutakursi muutustest tulenevat kadumit. Laenukasutuskulusid ei saldeerita investeringult teenitavate intressituludega.

IFRS-i kohaselt kapitaliseeritakse konkreetse põhivaraga seotud laenukasutuskulud tegelike kulutuste summas, millest on lahutatud investeerimistulud (IAS 23). Laenukasutuskulude alla arvatakse ka valuutakursi muutustest tulenevad kadumid.

Põhivara – firmaväärtus

US GAAP-i ja IFRS-i kohaselt firmaväärtust ei amortiseerita. Samuti nõuavad mõlemad standardid, et firmaväärtust tuleb testida igal aastal. Firmaväärtust hinnatakse US

GAAP-i järgi aruandva üksuse ja IFRS-i järgi raha tekitava üksuse alusel. See viitab varade grupile, mis tekitab identifitseeritavat rahakäivet. Neid varade gruppe kasutatakse US GAAP-i puhul firmaväärtuse õiglase väärtuse ja IFRS-i puhul kaetava väärtuse leidmiseks.

Joonis 4. Firmaväärtuse hindamine US GAAP-i alusel

Allikas: US GAAP, ASC 350

US GAAP lubab kahte lähenemist firmaväärtuse testimiseks (ASC 350):

- kvantitatiivne (vt joonis 4): test koosneb kahest osast. Kõigepealt:
 1. ettevõtte võrdleb aruandva üksuse kaetavat väärtust selle üksuse varade bilansilise väärtusega (kaasaarvatud firmaväärtus), millest on lahutatud üksuse kohustised. Kui kaetav väärtus on madalam bilansilisest väärtusest, siis võib olla üksuse firmaväärtus langenud ja tuleb viia läbi testi teine osa;
 2. ettevõtte jagab aruandva üksuse õiglase väärtuse identifitseeritavate varade ja kohustiste (varad, mille õiglast väärtust on võimalik hinnata) vahel lähtudes nende hetke õiglasest väärtusest. Ülejääv osa üksuse õiglasest väärtusest liigitatakse firmaväärtuse alla. Kui firmaväärtusele jaotatud õiglase väärtus on

madalam firmaväärtuse bilansilisest väärtusest, kajastatakse allahindlus nende kahe summa vahe suuruses.

- kvalitatiivne: ettevõtte hindab teda mõjutavaid kvalitatiivseid fakoreid nagu muutusi majanduskeskkonnas, hinnatasemes jne ja otsustab kas on tõenäoline, et aruandva üksuse firmaväärtuse õiglane väärtus on langenud madalamale bilansilisest maksumusest. Kui mitte, siis on test läbitud, kui jah, siis viiakse läbi kvantitatiivne test.

IFRS-i kohaselt peab firmaväärtust hindama igal aastal (ehk kvalitatiivse lähenemise kasutamine ei ole lubatud) (IAS 36). Firmaväärtuse testimiseks jaotatakse firmaväärtus raha tekitavate üksuste vahel ning iga üksuse tasandil võrreldakse bilansilist maksumust (kaasaarvatud firmaväärtus) kaetava väärtusega. Kaetav väärtus on sarnaselt materiaalse põhivara testimisele kõrgem õiglasest väärtusest, millest on lahutatud müügikulutused, ja kasutusväärtusest. Kui üksuse kaetav väärtus on madalam bilansilisest, siis vähendatakse vahe võrra esmalt firmaväärtust ning seejärel proportsionaalselt üksusesse kuuluvaid varasid. Allahindluse jagamisel ei tohi ühtki vara hinnata allapoole summast, mis on suurim kolmest järgnevast:

- õiglane väärtus, millest on lahutatud müügikulutused;
- kasutusväärtus;
- null.

Nii US GAAP kui ka IFRS ei luba firmaväärtuse allahindluse tühistamist.

Kohustised – aktsiapõhine makse

Nii US GAAP-i kui ka IFRS-i kohaselt kajastatakse aktsiapõhised maksed õiglases väärtuses. IFRS-i puhul katab aktsiapõhise makse kajastamise üks standard – IFRS 2, US GAAP-i puhul kaks eraldi standardit – ASC 718 ja ASC 550 – millest üks käsitleb töötajaid, teine kolmandaid osapooli. Vaatamata sellele, et US GAAP-i ja IFRS-i lähenemine aktsiapõhiste maksete kajastamisele on sarnane, eksisteerib mõningaid erinevusi:

- töötaja ja kolmanda osapoole defineerimine – US GAAP lähtub tavaõigusest, IFRS keskendub pigem osutatud teenuste sisule;
- meetodite valik väärtuse hindamisel (tasud töötajatele eraettevõtetest) – US GAAP lubab erinevatel tingimustel kasutada õiglase väärtuse, arvestusliku

väärtuse (*calculated value*) ja sisemise väärtuse (*intristic value*) meetodit, IFRS nõuab alati õiglase väärtuse meetodi rakendamist;

- meetodi valik väärtuse hindamisel (tasud kolmandatele osapooltele):
 - US GAAP: kas saadud kaupade ja teenuste õiglane väärtus või omakapitali instrumentide õiglane väärtus olenevalt kumb on usaldusväärsemalt mõõdetav;
 - IFRS: saadud kaupade ja teenuste õiglane väärtus, omakapitali instrumentide väärtus vaid harvaesinevatel juhtudel kui kaupade ja teenuste õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärsest hinnata.
- väärtuse hindamise moment (tasud kolmandatele osapooltele):
 - US GAAP: kas moment, mil saavutati kokkulepe vastaspoolega, või moment, mil vastaspool on töö teostanud, olenevalt kumb juhtus enne;
 - IFRS: moment, mil kaubad on kätte saadud või töö sooritatud.
- erinevate tasude klassifitseerimine kohustise või omakapitali alla.

Aktsiapõhise makse kajastamisel on US GAAP-i ja IFRS-i vahel mitu väiksemat erinevust, mida siin detailselt ei käsitleta.

Kohustised – töötajate hüvitised

Nii US GAAP-i kui ka IFRS-i kohaselt kajastatakse töötajate hüvitisi olenevalt finantseerimisele vara (*overfinanced*) või kohustisena (*underfinanced*) ja õiglasest väärtusest, kuid US GAAP nõuab müügikulutuste mahaarvamist, IFRS mitte. Mõõtmises on kahe standardi vahel vähe erinevusi, kulu kajastamise ja avalikustamise puhul rohkem.

US GAAP-i kasutajad mõõdavad töötajate hüvitisi tavapäraselt ainult bilansipäeval, IFRS-i kasutajad aga ka perioodidel kui koostatakse vahearandeid.

Töötajate hüvitiste ülemõõtmise tulemusel saadud kasumeid ja kahjumeid kajastatakse US GAAP-i kohaselt (ASC 715) kasumiaruande kaudu (kas kohe või tulevikus, olenevalt meetodi valikust), IFRS-i kohaselt (IAS 19) aga kohe koondkasumi aruande kaudu.

Varasema tööalase teenistuse kulude (*prior service costs*)⁴ tekkimisel tuleb US GAAP-i kohaselt kajastada kulu koondkasumiaruandes hetkel, mil muutus aset leidis, ning amortiseerida kasumiaruande kaudu. Amortiseerimise aluseks on tavapäraselt töötajate keskmine järelejäänud tööaastate arv või, töötajate passiivsuse korral, töötajate keskmine

⁴ Muutused pensioniplaanides (nt tingimused, arutamise meetodika jne), pensioniplaanide aluseks olevate eelduste muutus (nt töötajate keskmine oodatav eluiga, pensionile jäämise iga jne)

oodatav eluiga. IFRS-i järgi kajastatakse selline kulu (või kärbeta puhul ka tulu) kohe koondkasumi aruandes.

US GAAP-is ei ole piiranguid kui suurt pensionikohustist võib bilansis kajastada. IFRS-i kohaselt leitakse bilansis kajastatava pensionikohustise maksimaalne summa vara lae testi (*asset ceiling test*) abil. Vara lae muutumisest tekkinud kasum või kahjum kajastatakse samuti koondkasumi aruande kaudu.

Erineb ka intressikulu või -tulu kajastamine pikaajalistelt töötajate hüvitiselt olenevalt kas tegemist on vara või kohustisega. US GAAP-i kohaselt kasutatakse kulu või tulu arvutamisel oodatavat hüvitise rentaablust (nt pensionifondi), mille leidmisel võib kasutada hüvitise kalkuleeritud väärtust (*calculated value*), mis võtab arvesse õiglase väärtuse muutust kuni 5 aastase perioodi jooksul. IFRS-i kohaselt leitakse netointressikulu või -tulu hüvitise diskontomäära ja vara või kohustise korrutamisel.

Töötajate hüvitisest tulenevate kulude- ja tulude kajastamisel kasumiaruandes nõuab US GAAP kõigi komponentide liitmist ja avalikustamist netosummana. IFRS-i kohaselt võib kasutada nii US GAAP-i lähenemist, kui ka avaldada erinevad komponendid kasumiaruandes eraldi.

Erinevusi eksisteerib ka selles, kuidas klassifitseeritakse:

- pensioniplaane (*defined benefit plan vs defined contribution plan*);
- hüvitiste kärpeid (*curtailments*);
- vaidluste tulemusel tekkinud kohustisi (*settlements*).

Neid erinevusi käesolevas töös detailselt ei käsitleta.

Kohustised – rentide klassifitseerimine

US GAAP-i ja IFRS-i põhimõtte kapitalirendi klassifitseerimisel on sama – vara kajastab bilansis see, kellele lähevad üle varaga seotud riskid ja hüved – kuid lähenemine määratlemaks selle kriteeriumi täitmist on mõnevõrra erinev. US GAAP-i kohaselt klassifitseeritakse rent kapitalirendiks juhul kui see täidab üht neljast tingimusest (ASC 840):

- renditava vara omandiõigus läheb rendiperioodi lõpuks üle rentnikule;
- rentnikul on võimalus osta renditavat vara konkreetsel ajahetkel tulevikus hinna eest, mis on preguse hinnangu kohaselt madalam selle vara õiglasest väärtusest võimaluse realiseerimise hetkel;
- rendiperiood katab vähemasti 75% renditava vara eeldatavast kasulikust elueast;

- rendilepingu sõlmimise hetkel on rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtus 90% või suurem renditava vara õiglasest väärtusest. Nüüdisväärtuse arvutamisel kasutatakse diskontomäära, mis vastab rentniku finantsseisukorrale.

IFRS-i kohaselt tuleb klassifitseerimisel hinnata sarnaseid kriteeriumeid nagu US GAAP-i puhul, kuid IFRS ei anna ette konkreetseid määrasid, mida otsustamisel aluseks võtta. Lisaks tuleb IFRS-i kohaselt pöörata tähelepanu ka järgmistele tingimustele, mille järgimist US GAAP ei nõua (IAS 17):

- rendiperiood katab suure osa renditava vara majanduslikust elueast, isegi kui omandiõigus ei lähe üle;
- renditud vara on niivõrd spetsiifiline, et ainult rentnik saab seda ilma suuremate modifikatsioonideta kasutada;
- kui rentnikul on õigus leping ennetähtaegselt katkestada, siis kannab rentnik rendileandja lepingu lõpetamisega seotud kulud;
- rentnikule kuuluvad tulumid ja kadumid vara õiglase väärtuse kõikumisest;
- rentnikul on õigus pikendada rendilepingut teiseks perioodiks turuhinnast tunduvalt madalama rendihinnaga.

Maade ja ehitiste rentimisel tuleb US GAAP-i kohaselt neid tavapäraselt käsitleda koos, välja arvatud kui maa õiglase väärtus moodustab 25% või rohkem renditud üksuse kogu õiglasest väärtusest. Sel juhul tuleb neid komponente käsitleda eraldi. Maad klassifitseeritakse üldjuhul kasutusrendina, välja arvatud kui rendiperioodi lõpus läheb omandiõigus üle rentnikule või kui rentnikul on tulevikus renditava vara odavamalt ostmise optioon. IFRS-i kohaselt käsitletakse maad ja ehitisi tavapäraselt eraldi komponentidena ning otsustatakse mõlema klassifitseerimine eraldi vastavalt klassifitseerimise kriteerimitele.

2016. aasta alguses andsid FASB ja IASB välja uued rendiarvestuse standardid. 13. jaanuaril 2016 avaldas IASB IFRS 16. Uue standardi kohaselt ei klassifitseerita rente enam kasutus- ja kapitalirendiks. Kõik üle 12 kuuse perioodiga rendid (v.a. madala väärtusega rendid) tuleb kajastada varades ja kohustistes. Renditud varade amortisatsioonikulu ja intressikulu kajastatakse kasumiaruandes. IFRS 16 jõustub 1. jaanuarist 2019.

25. veebruaril 2016 avaldas FASB ASU Nr. 2016-02. ASU kohaselt klassifitseeritakse rendid endiselt kasutus- ja kapitalirendiks, kuid kõiki üle 12 kuuse rendiperioodiga rente tuleb kajastada bilansis. Nii kasutus- kui ka kapitalirente tuleb kajastada bilansis vara ja kohustisena rendimaksete nüüdisväärtuses. Kasutusrendi puhul kajastatakse kasumiaruandes rendikulu,

mis jaotatakse lineaarselt rendiperioodile. Kapitalirendi puhul kajastatakse kasumiaruandes eraldi ridadel amortisatsioonikulu ja intressikulu. ASU Nr. 2016-02 jõustub börsiettevõtetele 15. detsembrist 2018 ning kõigile teistele majandusüksustele 15. detsembrist 2019.

Eraldised – kajastamine ja hindamine

US GAAP ja IFRS nõuavad eraldise kajastamist bilansis üpris sarnastel alustel. US GAAP-i kohaselt peab eraldise kajastama kui (ASC 450):

1. kohustise realiseerumine on tõenäoline (üldiselt aluseks tõenäosus üle 75%);
2. kohustise summat on võimalik usaldusväärset mõõta.

IFRS-i kohaselt tuleb eraldist kajastada kui (IAS 37):

1. eksisteerib kohustis varasemalt aset leidnud sündmuse tõttu;
2. kohustise realiseerumine on tõenäoline (üldiselt aluseks tõenäosus üle 50%);
3. kohustise summat on võimalik usaldusväärset mõõta.

US GAAP-is sisalduvad juhendid erineva sisuga eraldiste hindamiseks olenevalt kas need on seotud keskkonnamõjudega, restruktureerimisega jne. IFRS-i kohaselt on eraldise suuruse aluseks parim võimalik hinnang kulude suuruse kohta. Kui kohustise suurus jääb mingisse vahemikku, siis US GAAP nõuab, et eraldis kajastatakse vahemiku miinimumsuuruses. IFRS-i kohaselt on eraldise summaks kaalutud keskmine võimalik kohustis vastavalt võimalike tulemuste tõenäosustele.

Konsolideerimine

US GAAP ja IFRS erinevad osaliselt ka konsolideerimise alustes. US GAAP-i kohaselt kasutatakse otsustamaks, kas tuleb konsolideerida, kahte mudelit (ASC 810):

1. *variable interest model* ehk teostatakse kvalitatiivne analüüs tuvastamaks:
 - valitsev mõju oluliste tegevuste üle; ja
 - kohustus kanda potentsiaalselt olulisi kahjusid ja õigus saada tulu kasudest.
2. *voting interest model* ehk tuvastatakse häälteenamuse olemasolu;
 - häälteenamus võib olla otsene või kaudne;
 - häälteenamuse võib saavutada ka alla 50% omanduse korral, nt lepingu alusel.

Kõigepealt tuvastatakse alati kas emaettevõtte on VIE (*variable interest entity*) ehk kas tal on teise ettevõtte üle valitsev mõju, mis ei põhine häälteenamusel. Kui emaettevõtte ei ole

VIE, siis hinnatakse selle otsustusõigust teise ettevõtte tegevuse üle vastavalt häälteenamuse olemasolu mudelile.

IFRS-i kohaselt on konsolideerimise aluseks valitsev mõjuvõim. Esiteks tehakse kindlaks kas emaettevõtte omab valitsevat mõju teise ettevõtte üle. Valitsev mõjuvõim eksisteerib, kui emaettevõtte täidab kõik järgmised tingimused (IFRS 10):

- õigus suunata teise ettevõtte tegevusi, mis avaldavad mõju selle ettevõtte tuludele;
- ligipääs või õigus tuludele ja kuludele, mis on tingitud seotusest teise ettevõttega;
- võime mõjutada teise ettevõtte tulude suurust.

Esimesed kaks tingimust kattuvad sisult US GAAP-iga, kuid kolmandat tingimust teine standard ei sisalda. IFRS-i kohaselt tõendab valitsevat mõju ka vähemalt ühe järgneva tingimuse täitmine:

- häälteenamus teiste investoritega sõlmitud kokkulepete alusel;
- võime mõjutada finants- ja tegevuspoliitikat põhikirja või lepingu alusel;
- võime määrata või tagasi kutsuda enamikku teise ettevõtte juhatuse liikmetest;
- võime saavutada häälteenamus teise ettevõtte juhatuse koosolekul.

US GAAP-i kohaselt võib häälteenamus olla kaudne vaid lepingu alusel. Lisaks on IFRS SIC-12 kohaselt eraldi valitseva mõju indikaatorid SPE-de (*Special Purpose Entity*) jaoks. SPE on tavapäraselt tütarettevõtte, mis on juriidiliselt emaettevõttest eraldiseisev ega ei ole mõjutatud selle potentsiaalsest kahjumist.

US GAAP lubab valitseva mõju all olevaid ettevõtteid mitte konsolideerida ainult teatud tüüpi organisatsioonide puhul nagu investeerimis- ja maaklerfirmad. IFRS-i kohaselt ei pea konsolideerima juhul kui:

- emaettevõtte ise on teise ettevõtte 100%-lise või väiksema osalusega tütarettevõtte ning vähemusosalusega investoreid on informeeritud ja neil ei ole vastuväiteid, et konsolideeritud aruandeid ei koostata;
- emaettevõtte võla- või omakapitaliinstrumendid ei ole avalikul turul kaubeldavad ning emaettevõttel ei ole käsil avalikul turul noteeritud instrumentide emiteerimise protsess;
- lõplikku valitsevat mõju omav emaettevõtte või mõni vahepealne emaettevõtte koostab konsolideeritud finantsaruandeid, mis on avalikkusele kättesaadavad.

Ka IFRS-il on erand investeerimisfirmadele. Neil on lubatud konsolideerimata aruandeid esitada juhul, kui nende tütarettevõtted ei paku investeerimisega seotud teenuseid,

ning kajastada neid investeeringuid õiglasel väärtuses kasumi või kahjumi kaudu. Sealjuures on US GAAP-i ja IFRS-i vahel teatud erinevused investeerimisfirma defineerimisel.

US GAAP-i kohaselt on konsolideerimisel aktsepteeritav kui konsoliteerival ja konsoliteeritaval ettevõttel on kasutusel erinevad arvestuspõhimõtted juhul, kui tütarettevõtte kuulub majandusharusse, mille jaoks on kasutusel spetsialiseeritud arvestuspõhimõtted. IFRS-i kohaselt ei ole erandeid, mis lubaksid konsolideerimisgrupi siseselt kasutada erinevaid arvestuspõhimõtteid.

2.2.5. Avalikustamine

US GAAP-i ja IFRS-i nõuded avalikustamise ja esitlusviisi puhul erinevad mitmeti. Autor uuris neid erinevusi ja tõi välja põhilised (vt tabel 14). Avalikustamise võrdlemisel kasutas autor eelmises peatükis mainitud audiitorfirmade juhendmaterjale ning KPMG avalikustamise juhendit (Guide to annual financial statements – Disclosure checklist, 2015). Tabel sisaldab autori hinnangul kõige olulisemaid erinevusi avalikustamises.

Tabel 14. Avalikustamise nõuete võrdlus

	US GAAP	IFRS
Jätkuvus	Kui ettevõtte tegevuse jätkuvuse eeldus ei ole täidetud, siis tuleb see aastaaruandes avalikustada (nt ettevõtte likvideeritakse).	Sarnaselt US GAAP-ile tuleb avalikustada kui ettevõtte aastaaruanne ei ole koostatud lähtudes jätkuvuse eeldusest. IFRS nõuab lisaks, et isegi kui ettevõtte lähtub jätkuvuse eeldusest, kuid juhatuse hinnangul on oluline ebakindlus, kas ettevõtte suudab tulevikus oma tegevust jätkata, siis tuleb see avalikustada.
Võrdlusandmed	Standard ei nõua aastaaruandes võrdlusandmete esitamist. SEC-ile esitatavates aruannetes tuleb esitada aga bilanss koos eelmise perioodi võrdlusandmetega ning ülejäänud aruanded koos kolme viimase perioodi andmetega.	Aastaaruandes tuleb esitada eelmise perioodi võrdlusandmed kõikide finantsandmete puhul nii aruannetes kui ka lisades.
Standard	Standard ei nõua, et aastaaruandes oleks selgelt välja toodud, et aruanne on koostatud US GAAP-i kohaselt.	Standard nõuab, et aastaaruandes oleks selgelt kirjas, et see on koostatud IFRS-i kohaselt.

Tabel 14 järg

Bilansipäevajärgsed sündmused	Finantsaruannetes tuleb ajakohastada avalikustatud informatsioon bilansipäeval eksisteerinud asjaolude kohta võttes arvesse pärast bilansipäeva saadud informatsiooni.	Sarnaselt US GAAP-ile tuleb finantsandmetes kajastada bilansipäevajärgseid sündmusi, mille asjaolud eksisteerisid bilansipäeva seisuga, aga ka siis kui bilansipäevajärgsete sündmuste tõttu muutub ettevõtte jätkuvuse eeldus.
Kulude klassifitseerimine	Standard ei nõua, et kasumiaruandes oleksid kulud klassifitseeritud kululiigi või funktsiooni alusel. Küll aga nõuab SEC enamasti kulude klassifitseerimist vastavalt funktsioonile.	Kuludid võib kasumiaruandes klassifitseerida vastavalt kululiigile või funktsioonile. Funktsiooni alusel klassifitseerimisel tuleb eraldi avalikustada lisades informatsioon teatud kululiikide kohta.
Erakorralised tulud ja kulud	ASU 2015-1 kohaselt enam detsembrist 2015 erakorralisi tulusid ega kulusid kasumiaruandes ei kajastata. Siiski tuleb need eraldi avalikustada. Erakorraline tulu või kulu on oma olemuselt ebatavaline ning esineb harva.	Erakorraliste tulude ega kulude mõistet ei kasutata. Kõik tulud ja kulud peavad liigituma teiste kirjete alla.
Tehingud seotud osapooltega	Standard ei nõua juhtkonnale arvestatud tasude avalikustamist. SEC nõuab aga selle informatsiooni eraldi avalikustamist juhataste ja nõukogu liikmetele.	Juhtkonnale arvestatud tasud tuleb aastaaruandes avalikustada.
Tegevusaruanne	MD&A (<i>Management Discussion and Analysis</i>) aruandes kirjeldab juhatus ettevõtte finantstulemusi, avalikustab informatsiooni, mis aitab ettevõtte finantsandmeid analüüsida, ning hindab ettevõtte müügitulu ja rahakäibe stabiilsust.	Tegevusaruandes (<i>Management Commentary</i>) annab juhatus oma hinnangu ettevõtte tegevusele, avalikustab täiendavat ja selgitavat informatsiooni finantsandmete kohta ning annab ülevaate tuleviku plaanidest.
Riskid	Börsiettevõtted on kohustatud aastaaruandes avalikustama kvalitatiivse ja kvantitatiivse informatsiooni riskide kohta. Teised ettevõtted on kohustatud avalikustama vaid kvalitatiivset informatsiooni. Informatsioon krediitrisi kohta tuleb avalikustada aastaaruandes, teiste riskide (turu-, intressimäära-, valuutarisk jne) analüüs sisaldub ettevõtte MD&A aruandes.	Aastaaruandes tuleb avalikustada kvalitatiivne ja kvantitatiivne informatsioon riskide kohta. Kirjeldatakse juhataste eesmärke, põhimõtteid ja tegevusi riskide maandamisel. Finantsinstrumentidega seotud krediitri-, likviidus- ja tururiski kohta tuleb avalikustada kvantitatiivne informatsioon.

Allikad: autori koostatud

US GAAP-i alusel on andmete avalikustamise nõuded mitmel juhul vähem detailsemad kui IFRS-i nõuded. Samas olenevad USA-s avalikustamise nõuded ettevõtlusvormist. Avalikustamise nõuded on vähem detailised eraettevõtetele, mis ei ole börsiettevõtted. Börsiettevõtted peavad oma finantsandmed esitama SEC-ile – kohalikud ettevõtted vormis 10-K ja välismaised ettevõtted vormis 20-F. SEC-i nõuded avalikustamisele on

tunduvalt põhjalikumad ja detailsemad. Vorm 10-K põhineb konkreetsel ülesehitusel, mis koosneb neljast osast ja viieteistkümnest punktist (vt lisa 6).

Kuigi punktid 10-14 kuuluvad vormi 10-K hulka, siis avalikustatakse nendes nõutud informatsioon juhttöötajate tasude, seotud osapoolte tehingute ja audiitorfirma kohta sageli eraldi vormis DEF 14A – kohustuslikus aruandes (*proxy statement*), mis tuleb aktsionäridele enne aastakoosolekut esitada (How to Read a 10-K). Samuti nõuab SEC, et aastaaruanne esitataks aktsionäridele. Aastaaruandena võivad ettevõtted esitada vormi 10-K, kuid sageli koostatakse aktsionäridele eraldi värvi- ja pildirohkem, kuid vähem detailsem aastaaruanne.

Selleks, et vaadelda lähemalt, millist informatsiooni ettevõtted aastaaruannetes avalikustavad, valis autor välja kolm ettevõtet, mis koostavad finantsaruandeid US GAAP-i alusel ja kolm ettevõtet, mis kasutavad IFRS-i. Valiku kriteeriumiteks olid:

- tööstusharu. Autor valis ettevõtted ühest tööstusharust, kuna soovis uurida kui palju esitatav informatsioon nende ettevõtete vahel erineb. Autor valis autotööstuse, kuna see tööstusharu on globaalne ja tooted on sarnased.
- aktsiaturg. Autor valis ettevõtted, mille aktsiatega kaubeldakse USA aktsiaturgudel.
- periood. Autor võttis aluseks ettevõtete 2014. aasta aastaaruanded, kuna nende aruannete kohta on väljastatud töö kirjutamise seisuga audiitori otsused.

Autor valis analüüsiks kolm autotootjat, mis kasutavad US GAAP-i:

1. General Motors (edaspidi GM) – suurim USA autotootja, koondab automarke nagu Buick, Chevrolet ja Cadillac, kaupleb NYSE börsil;
2. Ford Motor Company (edaspidi Ford) – USA suuruselt teine autotootja, toodab automarke Ford ja Lincoln, kaupleb NYSE börsil;
3. Tesla Motors (edaspidi Tesla) – 2003. aastal asutatud USA elektriautode tootja, kaupleb NASDAQ-i (USA) börsil. Tesla on võrdlemisi uus ja innovatiivne autotootja.

Ning kolm autotootjat, mis kasutavad IFRS-i:

1. Volkswagen AG (edaspidi VW) – suurim saksa autotootja, koondab automarke nagu Audi, Bentley, Bugatti, Lamborghini, Porsche, Seat, Škoda ja Volkswagen, kaupleb esmaselt börsil FWB (Frankfurt), aga ka mitmel teisel börsil üle maailma, sh NYSE;

2. Fiat Chrysler Automobiles (edaspidi FCA) – Itaalia ja USA ühinenud autotootja, koondab automarke nagu Alfa Romeo, Chrysler, Dodge, Fiat, Jeep, Lancia, kaupleb börsidel BIT (Milano) ja NYSE;
3. Jaguar Land Rover Automotive (edaspidi JLR) – briti autotootja, koondab automarke nagu Jaguar, Land Rover ja Range Rover, emafirma Tata Motors kaupleb börsidel BSE (Bombay), NSE (India) ja NYSE, majandusaasta 01.04.14-31.04.15.

Esmalt vaatleb autor US GAAP-i kasutatavate autotootjate finantsaruandeid. Selleks kasutab autor SEC-ile esitatud 10-K vorme, mis on kättesaadavad avalikust andmebaasist EDGAR. Vaatamata sellele, et vormi 10-K ülesehitus on selgelt piiritletud, avalikustavad ettevõtted siiski oma aruannetes mõnevõrra erinevat informatsiooni. Erinevused on osaliselt tingitud ettevõtete tegevuse spetsiifikast, kuid ka sellest, et ettevõtted pööravad rohkem tähelepanu punktidele vormis 10-K (vt lisa 6):

- 1. Äritegevuse kirjelduses käsitlevad kõik ettevõtted üldiseid teemasid nagu segmendid, müük, konkurendid, uurimis- ja arendustegevus, finantsteenused ning töäjõud. Samuti pööratakse tähelepanu autotööstuse-spetsiifilistele valdkondadele nagu regulatsioon sõidukite keskkonnamõju ja ohutuse suhtes. Kõigi ettevõtete äritegevuse kirjeldused on sarnase pikkusega (13-15 lehekülge).
- 1A. Riskifaktorite arv ettevõtete võrdluses on väga erinev. Kui GM ja Ford toovad välja vastavalt 21 ja 27 riski, siis Tesla 67. Üldiste riskide alla, mida käsitlevad kõik ettevõtted, kuuluvad tihe konkurents turul, tootemargi maine, küberturvalisus ja võimalikud hagid tulevikus. GM ja Ford kui klassikalised autotootjad toovad välja riskid nagu kütuse hinna tõus ja regulatsioon. Samuti on need ettevõtted tegutsenud pikalt, mistõttu on nende jaoks oluline risk pensionikohustise suurus, mis sõltub finantsturgudest. Tesla jaoks on riskide hulk tunduvalt suurem, kuna elektriautode puhul on tegemist uue turu ja tehnoloogiaga, kus kogemusi on alles vähe.
- 2. Kinnistute puhul avalikustatakse mõnevõrra erinevat informatsiooni:
 - GM: tehaste arv ja riikide arv, kus tegutsetakse;
 - Ford: tehaste arv segmentide lõikes, nimekiri ühisettevõtmistest;
 - Tesla: tegevuskohad, nende üldpinna suurus, põhilised funktsioonid ja rendiperioodi lõpp.

- 3. Kõik ettevõtted viitavad kohtuvaidlusi käsitleva punkti vastavale aastaaruande lisale. Ford on ainuke ettevõtte, mis analüüsib käimasolevaid menetlusi ning võimalikke kaasnevaid kulusid punkt 3 all. Teised ettevõtted kirjeldavad seda informatsiooni vastavas lisas.
- 4A. Ford on ainuke ettevõtte, mille aruandes on punkt 4A, kus on toodud nimekiri ettevõtte juhttöötajatest, nende positsioonist, vanusest ja kui kaua nad selles ametis on olnud.
- 5. Kõik ettevõtted kajastavad seda punkti sarnaselt: antakse ülevaade iga kvartali kõrgeimast ja madalaimast aktsiahinnast, aktsionäride arvust, dividendidest ja tehingutest omaaktsiatega.
- 6. Ettevõtete tehtud valik olulisematest finantsnäitajatest erineb üsna palju. Ford kajastab kokku 25, GM 13 ja Tesla 9 näitajat. Kõik ettevõtted peavad olulisteks näitajateks müügitulu, kasumit aktsia kohta (EPS) ja bilansimahtu. Fordi valik finantsnäitajatest on kõige detailsem, tuuakse välja ka näitajaid tegevusvaldkondade lõikes.
- 7. MD&A aruanded võivad ettevõtete vahel märgatavalt erineda. Kui Tesla tegevusaruanne on vaid 11 lehekülge, siis GM-il 28 ja Fordil 59. MD&A esitlusviis ja detailsus ettevõtete vahel erineb mitmeti. Fordi aruandes kasutatakse palju graafikuid ja tabeleid, kuid Tesla aruanne koosneb valdavalt ainult tekstist.
- 7A. GM ja Tesla kirjeldavad tururiskina intressi- ja valuutariski, Ford lisaks ka likviidsusriski, krediidiriski, tooraine hinnariski, jääkriski (*residual risk*) ja lepingutest tulenevat riski (*counterparty risk*).
- 8. GM ja Tesla esitavad viis põhiaruannet (kasumiaruanne, koondkasumiaruanne, bilanss, rahakäibe aruanne ja omakapitali muutuste aruanne), Ford esitab lisaks viiele põhiaruannetele ka kasumiaruande, bilansi ja rahakäibe aruande tegevusalade lõikes. Fordi puhul on punktis 8 viidatud punktile 15 ja kõik raamatupidamisaruanded ja lisad on esitatud viimase punkti all vormi 10-K lõpus.

GM võtab arvestuspõhimõtted kokku kahes lisas – lisa 1 *Nature of Operations and Basis of Presentation*, kus kirjeldatakse ettevõtte põhitegevust, konsolideerimise aluseid ja muutusi juhtkonna hinnangutes, ning lisa 2 *Significant Accounting Policies*, kus tuuakse lühikokkuvõtte olulistest arvestuspõhimõtetest.

Ford kirjeldab arvestuspõhimõtteid paljudes lisades. Üldised põhimõtted tuuakse lisas 1 *Presentation*, kus sisalduvad kirjeldused ettevõtte põhitegevusest, muutustest arvestuspõhimõtetes, konsolideerimisest, juhtkonna hinnangutest ja tehingutest välisvaluutas, ning lisas 2 *Summary of Significant Accounting Policies*, kus kirjeldatakse tulude ja kulude kajastamise spetsiifikat ettevõttes.

Tesla aruandes kirjeldatakse ettevõtte põhitegevust lisas 1 *Overview of the Company*, ning kõik olulised arvestuspõhimõtted, sh meetodid ja kasulikud eluead, tuuakse välja lisas 2 *Summary of Significant Accounting Policies*.

Kõik ettevõtted kirjeldavad arvestuspõhimõtete all olulisi arvestusmeetodeid ja juhtkonna hinnanguid. Näiteks kõik ettevõtted kasutavad põhivara amortiseerimisel lineaarset meetodit, kuid varude arvestus erineb. Ford kasutab USA-s põhiliselt LIFO meetodit, välismaal FIFO meetodit. Tesla kasutab FIFO meetodit. GM-i aruande kohaselt hinnatakse varusid aasta lõpus prognooside järgi, arvestusmeetodit ei ole aruandes nimetatud. Juhtkonna hinnanguid kasutatakse paljudes valdkondades – nt varude, garantiireservide, finantsinstrumentide õiglase väärtuse, osalusoptsoonide ja pensionikohustiste hindamisel.

Punkti 8 all on toodud ka kõigi ettevõtete puhul audiitori arvamus. Kõigi ettevõtete audiitorid olid andnud välja puhta järeldusotsuse. Kõik ettevõtted olid viinud läbi ka sisekontrolli auditi. GM-i auditeeris Deloitte & Touche, Fordi ja Teslat PricewaterhouseCoopers.

- 9A. Kõik ettevõtted kirjeldavad, milliseid sisekontrolli ja protseduuride nõudmiseid täidetakse, kes selle küsimusega tegelevad ning kas ja millised muutused on sisekontrollis toimunud. Tesla kirjeldab ka asjaolusid, mis piiravad sisekontrolli tõhusust.
- punktid 1B, 4, 9 ei ole ühegi ettevõtte puhul asjakohased.
- punktid 10-14 on kõigil ettevõtetel viidatud teisele aruandele (*proxy statement*).

Vormi 10-K järgi koostavad ettevõtted oma aastaaruandeid väga sarnastel alustel, kuid siiski mõned ettevõtted avalikustavad detailsemat informatsiooni kui teised. Samuti teatud punktides on rohkem võimalusi valida kuidas või millist informatsiooni esitatakse.

Järgnevalt vaatleb autor IFRS-i alusel koostavate ettevõtete aastaaruandeid (vt tabel 15). IFRS-i põhjal koostavate ettevõtete aruanded on võetud ettevõtete kodulehtedelt, mistõttu need ei ole oma ülesehituselt nii rangelt reeglistatud nagu SEC-ile esitatavad aruanded.

Esimene pool IFRS-i alusel koostatud finantsaruannetest sisaldab ülevaadet ettevõtte tegevusest ja strateegiast, tootemarkidest, riskidest ning tulevikuplanidest, valitud finantsandmeid, juhtkonna ja nõukogu pöördumisi. Oma sisult vastab see informatsioon tegevusaruandele ja riskianalüüsile, kuid iga ettevõtte esitab neid isemoodi. Näiteks, VW puhul on see jaotatud kolmeks osaks: strateegia, divisionid ja grupi juhtimine. Iga osa koosneb omakorda mitmest jaotisest. FCA puhul koosneb aastaaruande esimene pool enne raamatupidamisaruandeid 18-st jaotisest, mis sisaldavad juhtkonna ja nõukogu pöördumisi, valitud finantsandmeid, ülevaadet jätkuvusest, ettevõtte tegevusest, strateegiast, tulemustest ja tööstusharust, riskianalüüsi jm. JLR-i aruandes on esimene pool jaotatud üheksaks osaks, mis koosnevad omakorda jaotistest. Need osad on: sissejuhatus, ülevaade, strateegia aruanne, tootemargid, innovatsioon, tootmisvõimekus, vastutus ja tegevusaruanne. Seega ettevõtted esitavad ülevaate oma tegevusest ja muust olulisest informatsioonist väga erinevalt.

Tabel 15. VW, FCA ja JLR aastaaruannete võrdlus

VW	FCA	JLR
1. Juhtkonna ja nõukogu pöördumised	1. Juhatusesimehe, tegevjuhi jt pöördumised	1. Valik finantsandmeid (müügitulu, kasum, laenud, rahakäibed viiel viimasel perioodil) ja aruandeperioodi märksündmused
2. Divisionid (müük ja perioodi tulemused automarkide lõikes)	2. Valik finantsandmeid (müügitulu, kasum, EPS, bilansimaht, kohustised, viis viimsast perioodi; jätkuvusega seotud näitajad, kolm viimast perioodi)	2. Juhatusesimehe ja tegevjuhi pöördumised
		3. Strateegia aruanne, tootemargid, tootedisain, tootmisvõimekus, sotsiaalne- ja keskkonnastatus
3. Grupi tegevusaruanne: eesmärgid, strateegiad, struktuur ja tegevusalad, perioodi tulemused, ettevõtte juhtimine, hüvitised, riskid ja võimalused, tulevikuplaanid, 125 lk	3. Ülevaade ettevõtte tegevusest: juhatuse vastutus, riskid, strateegia, perioodi tulemused, tulevikuplaanid, aktsionärid, ettevõtte juhtimine, hüvitised, 127 lk	4. Tegevusaruanne: perioodi tulemused, riskid, 90 lk
		5. Juhtimine (nõukogu liikmed)
		6. Audiitori arvamus
4. Raamatupidamisaruanne (kasumiaruanne, koondkasumiaruanne, bilanss, omakapitali muutuste aruanne, rahakäibe aruanne, lisad) - 46 lisa, sh kohtuasjad	4. Raamatupidamisaruanne (kasumiaruanne, koondkasumiaruanne, bilanss, rahakäibe aruanne, omakapitali muutuste aruanne, lisad) - 35 lisa, sh kohtuasjad	7. Raamatupidamisaruanne (kasumiaruanne, koondkasumiaruanne, bilanss, omakapitali muutuste aruanne, rahakäibe aruanne, lisad) - 38 lisa, sh kohtuasjad
5. Audiitori arvamus	5. Konsolideerimata aruanded	5. Juhtimine (nõukogu liikmed)
6. Lisainformatsioon (kontaktid, sõnaseletused, indeks)	6. Audiitori arvamus	8. Konsolideerimata aruanded koos lisadega

Allikas: autori koostatud

Riskianalüüs on kõiki ettevõtete puhul toodud aruande esimeses pooles. VW esitab riskianalüüsi grupi juhtimisaruandes eraldi jaotisena *Report on Risks and Opportunities*. FCA aruandes on riskid toodud eraldi peatükina *Risk Factors*. JLR-i aruandes on riskianalüüs tegevusaruandes eraldi jaotisena *Risks and mitigations*. FCA toob välja enim riskifaktoreid – kokku 49, JLR 25 faktorit ja VW 16. Kõik ettevõtted nimetavad riskifaktoritena muutused regulatsioonis, tiheda konkurentsi ja küberturvalisuse. FCA ja JRL toovad välja ka pensionikohustiste suuruse.

Raamatupidamisaruanded on üpris sarnased. Kõik ettevõtted esitavad viis põhiaruannet: kasumiaruanne, koondkasumiaruanne, bilanss, rahakäibe aruanne ja omakapitali muutuste aruanne. Iga ettevõtte puhul on kõik olulised arvestuspõhimõtted ja juhtkonna hinnangud esitatud lisa 1. FCA ja JRL kirjeldavad lisa 1 esiteks oma tegevust, seejärel olulisi arvestuspõhimõtteid. VW esitab kõigepealt ülevaate tegevusest, seejärel uute standardite mõju, konsolideerimise alused ja meetodid ja siis olulised arvestuspõhimõtted. FCA ja VW aruannetes sisaldav lisa 1 ka informatsiooni segmendiaruandluse kohta, JLR aruandes on see informatsioon esitatud eraldi lisa. Arvestuspõhimõtted on lihtsasti leitavad, nt kõik ettevõtted kasutavad põhivara amortiseerimisel lineaarset meetodit, FCA ja JRL kasutavad varude arvestuses FIFO meetodit, VW kaalutud keskmise soetusmaksumuse meetodit.

VW aruandes on kõige rohkem lisasiid – kokku 46, JRL-i aruandes 36 ja FCA aruandes 35 lisa. Kõikide ettevõtete aruannetes kirjeldatakse põhilisi finantsriske lisades. VW ja JLR aruannetes sisalduvad need finantsinstrumentide lisa, FCA puhul eraldi lisa kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete finantsriskide kohta. Kõik ettevõtted toovad riskina välja krediidi-, likviidsus-, valuuta- ja intressimäärariski. Lisades sisaldub ka kõikides aruannetes ülevaade pooleliolevatest kohtuasjadest ja nendega seotud võimalikest kuludest.

Järgnevalt võrdleb autor US GAAP-i ja IFRS-i alusel koostatud aastaaruandeid.

Nagu eespool mainitud, siis IFRS-i järgi koostatud aruanded ei põhine selgelt määratletud ülesehitusel, mistõttu tegevusaruanne, riskianalüüs jms ei pruugi olla aruandes selgelt eristatud. Samuti, kuna VW, FCA ja JLR aruannete puhul on tegemist aktsionäride tarbeks koostatud aruannetega, siis sisaldavad need arvukaid pilte jm kujunduselemente. See on ka põhjus, miks nende ettevõtete tegevusaruanded on tunduvalt pikemad kui GM-i, Fordi ja Tesla tegevusaruanded.

Autori hinnangul on vormis 10-K riskianalüüs ja MD&A aruanne selgemini eristatav, lihtsamini leitav ning osati ka põhjalikum, kuid see oleneb oluliselt ettevõttest. Samuti nagu eespool mainitud, siis USA ettevõtted esitavad oma aktsionäridele sageli eraldi kujundatud ja piltidega aastaaruanded, mis on vähem detailsed kui vorm 10-K.

Samas raamatupidamisaruanded on, vaatamata vormi 10-K rangele ülesehitusele, IFRS-i alusel koostatud aruannetes selgemini esitatud. IFRS-i põhjal koostatud aruannetes on arvestuspõhimõtted alati toodud lisas 1, need on loogilises ja sarnases järjestuses ning need sisaldavad kõiki olulisi arvestuspõhimõtteid. US GAAP-i põhjal koostatud aruannetes esines juhuseid, kus ettevõtte esitas osa arvestuspõhimõtetest hoopis vastavates lisades, need olid raskesti leitavad või ei olnud mõnda meetodit üldse nimetatud. Näiteks GM-i ja Fordi aruannetes on paljude arvestuspõhimõtete kirjeldused toodud konkreetsetes lisades, mitte ühes arvestuspõhimõtete lisas, nt põhivara kasulikud eluaed on kirjas põhivara lisas. GM puhul ei ole toodud välja varude arvestusmeetodit. Tesla aruanne sarnaneb enim IFRS-iga.

Samas vorm 10-K nõuab ka teatud asjade avalikustamist, mida IFRS ei nõua, näiteks:

- kommentaarid lahendamata SEC-i tähelepanekute kohta;
- vaidlused eelmise audiitoriga;
- ettevõtte sisekontrollikeskkond;
- juhttöötajate taust.

Kokkuvõttes oleneb informatsiooni avalikustamine ka sellest, kui palju ettevõtted ise soovivad avalikustada. Mõned ettevõtted järgivad vaid minimaalseid avalikustamise nõudeid, teised avalikustavad vabatahtlikult lisainformatsiooni.

3. JÄRELDUSED

Kahes eelnevas peatükis on vaadeldud US GAAP-i eraldiseisvana ja koos IFRS-iga. Järgnevalt võtab autor kokku kahe eelmise peatüki põhjal tehtud järeldused.

3.1. Põhilised erinevused

Autor uuris põhilisi erinevusi US GAAP-i ja IFRS-i vahel. Varasematest uuringutest selgus, et kuigi US GAAP-i ja IFRS-i puhul on andmed finantsaruannetes võrreldavamad kui riikide kohalike standardite alusel koostatud finantsaruannetes, siis on nende vahel siiski olulised erinevused. Võrreldavuse saavutamiseks on vajalik edasine koostöö FASB-i ja IASB-i vahel.

Töö käigus analüüsiti mõlema standardi põhimõisteid. Analüüsist sai järeldada, et põhimõistete definitsioonid erinevad üsna palju sõnakasutuse ja sõnastuse poolest. Oma sisult on definitsioonid sarnased, kuid autori hinnangul on vara, kohutise ja omakapitali mõiste detailsem US GAAP-i definitsioonides ning tulu ja kulu mõiste IFRS-i definitsioonides.

US GAAP-i ja IFRS-i kontseptuaalne raamistik on samuti sarnane, kuna viimane põhineb esimesel, kuid ühte nimetatakse reeglipõhiseks, teist printsiibipõhiseks standardiks. Mõlemal põhimõttel on nii positiivseid kui ka negatiivseid külgi, seega ei saa märkida, et üks oleks selgelt eelistatum. Standardite printsiibipõhiseks ja reeglipõhiseks liigitamine on eksitav, kuna nii US GAAP kui ka IFRS põhinevad printsiipidel ning koosnevad reeglitest. US GAAP sisaldab küll rohkem ja detailsemaid reegleid, eriti spetsiifiliste valdkondade puhul, ja IFRS-i standardite puhul peab rakendama rohkem professionaalset otsustust, kuid range liigitamine reegli- ja printsiibipõhiseks ei ole õigustatud. US GAAP pidi alates 2003. aastast hakkama uusi standardeid tugevamalt konkreetsete printsiipidega siduma, kuid praktikas ei ole seda oluliselt toimunud.

Autor analüüsis erinevusi US GAAP-i ja IFRS-i standardite vahel. Kõigepealt tuvastas autor raamatupidamise valdkonnad, kus kahe standardi vahel on erinevused. Seejärel uuris ja kirjeldas autor neid erinevusi 15 identifitseeritud valdkonna puhul.

Tulemused võib jaotada vastavalt kahele kriteeriumile:

- kas kahe standardi vahel ilmnes oluline või väheoluline erinevus;
- kas see erinevus põhjustab olulise või väheolulise mõju raamatupidamisele.

Nende kriteeriumite kohaselt saab jaotada käsitletud 15 raamatupidamise valdkonda nelja gruppi vastavalt nende olulisusele (vt tabel 16).

Tabel 16. Erinevused US GAAP-i ja IFRS-i vahel vastavalt olulisusele

		US GAAP-i ja IFRS-i vaheline erinevus	
		Väheoluline	Oluline
Mõju raamatupidamisele	Väheoluline	Väheolulisi erinevusi ei tuvastatud	Kulud – reklaamikulud
	Oluline	Tulud – kajastamine Põhivara – laenukasutuskulud Kohustised – aktsiapõhine makse Kohustised – töötajate hüvitised Eraldised – kajastamine ja hindamine Konsolideerimine	Kulud – uurimis- ja arendustegevus Varud – väärtus Põhivara – väärtuse langus Põhivara – komponentide kajastamine Põhivara – kinnisvarainvesteeringud Põhivara – firmaväärtus Kohustised – rentide klassifitseerimine

Allikas: autori koostatud

Autori hinnangul ilmnes enim raamatupidamise valdkondi, mis on olulised mõlemas aspektis – nendes valdkondades eksisteerivad olulised erinevused US GAAP-i ja IFRS-i vahel ning need erinevused mõjutavad raamatupidamist oluliselt. Kokku leiti selliseid valdkondi seitse. Sellesse kategooriasse kuulub ka finantsinstrumentide valdkond, mida käesolevas töös detailselt ei käsitletud. Valdkondi, kus tuvastati väheolulised erinevused, mis avaldavad olulist mõju raamatupidamisele, ilmnes kuus. Valdkondi, kus on olulisi erinevusi, mis ei avalda märkimisväärset mõju raamatupidamisele, tuvastati üks. Mõlemas aspektis ebaolulisi valdkondi ei ilmnenu.

Tulude kajastamisel on vahe standardite vahel tunduvalt vähendatud uue FASB-i ja IASB-i koostöö tulemusel valminud standardiga (ASU Nr. 2014-09, IFRS 15). Laenukasutuskulude, aktsiapõhise makse, töötajate hüvitiste, konsolideerimise ja eraldiste puhul on

US GAAP-i ja IFRS-i alusel kajastamine sarnane, kuigi ilmneb ka erinevusi. Nelja esimese puhul neist on just FASB-i ja IASB-i koostöö tulemusena saavutatud laialdasem ühildumine. Autor hindab reklaamikulusid kui valdkonda, mis enamasti ei avalda raamatupidamisele märkimisväärsed mõju, kuigi see oleneb ettevõttest.

Autor võrdles US GAAP-i ja IFRS-i avalikustamise nõudeid. Kogutud informatsioonist võib järeldada, et US GAAP üksi nõuab vähem detailsemalt avalikustamist kui IFRS, kuid SEC-i vorm 10-K eeldab börsiettevõtelt mõnevõrra põhjalikumalt avalikustamist kui IFRS. Samuti, vormis 10-K on tegevusaruanne ja riskianalüüs selgemini eristatud. Samas IFRS-i alusel koostatud aruannetes esitatakse arvestuspõhimõtted selgemalt ja lihtsamini leitavalt.

3.2. Ühildamine

Autor uuris US GAAP-i ajalugu ning standardite koostajaid, ülesehitust ja väljatöötamise protsessi. Lisaks selle vaatles autor senist koostööd FASB-i ja IASB-i vahel US GAAP-i ja IFRS-i ühildamiseks. Autori hinnangul võib USA raamatupidamisregulatsiooni puhul näha lähitulevikus nelja võimalikku stsenaariumit (vt tabel 17).

Tabel 17. USA raamatupidamisregulatsiooni võimalikud tulevikusuunad

Stsenaarium	Tõenäosus
USA läheb üle IFRS-ile ehk IFRS võetakse kasutusele olemasoleval kujul	Väga ebatõenäoline
US GAAP ja IFRS ühildatakse järk-järgult	Ebatõenäoline
US GAAP-i ja IFRS-i ühildamist jätkatakse, kuid standardid ei saavuta täielikku ühilduvust	Kõige tõenäolisem
US GAAP-i ja IFRS-i ühildamine lõpetatakse täielikult	Tõenäoline

Allikas: autori koostatud

Kõige ebatõenäolisem on USA üleminek IFRS-ile, sest praeguse seisuga on koostöö FASB-i ja IASB-i vahel lõppenud ning uusi koostööprojekte ei ole plaanitud. SEC-i pearaamatupidaja arvamus on, et USA ei peaks IFRS-i lubama, ning SEC-i esinaine on lubanud küll, et IFRS-i kasutamist hakatakse uuesti arutama, kuid otseseid tulemusi ei ole

näha. Nõukogud on avaldanud eri standardid rendiarvestuse ja finantsinstrumentide kohta. Paljud teised ühisprojektid on jäänud lõpetamata.

Ka US GAAP-i ja IFRS-i järk-järguline ühildamine on ebatõenäoline, kuna need koostööprojektid, mis jäid 2014. aasta seisuga pooleli või kukkusid läbi on endiselt lahenduseta. Edasise koostöö muudab keerulisemaks ka see, et enamik valdkondi, mille puhul FASB ja IASB on sarnasel arvamusel, on juba ühildatud. Alles on jäänud need standardid, mille puhul on senised püüdlused näidanud, et üksmeelt ei suudeta saavutada. Niikaua kui nõukogud ei suuda kõige raskemates valdkondades kompromissile jõuda, ei ole täielik ühildamine võimalik.

Tõenäoline on stsenaarium, et FASB-i ja IASB-i koostöö võib lõppeda täielikult, kuna uusi koostööprojekte ei ole alustatud. Kõige tõenäolisem on aga see, et US GAAP-i ja IFRS-i ühildamist jätkatakse, kuid täielikku ühildamist ei saavutata, kuna mõlemad – nii FASB kui ka IASB – on kinnitanud oma soovi koostööd jätkata, kuid täielikust ühildamisest ei ole alates 2013. aastast räägitud.

US GAAP-i ja IFRS-i ühildamise protsessi mõjutavad lisaks FASB-i ja IASB-i eriarvamustele standardite puhul ka paljud muud tegurid. Nagu esimeses peatükis mainitud, siis on FASB ja USA raamatupidamisregulatsioon mõjutatud paljudest huvigruppidest. US GAAP-i ajalugu näitab, et üks olulisem ja keerulisem probleem on olnud täielikult sõltumatu standardeid väljatöötava organisatsiooni loomine. Vaatamata sellele, et iga järgnev organisatsioon on olnud edasimineku võrreldes oma eelkäijaga, ei ole ka FASB oma töös täiesti vaba välistest mõjutustest. Lisaks sellele on SEC-il õigus FASB-i otsuseid vetostada.

Mõlemaid organisatsioone mõjutavad kaudselt huvigrupid nagu ettevõtted, poliitikud, raamatupidajad, audiitorid, investorid jt. Viimaste kümnendite jooksul on pidevalt tõusnud lobitöö mõju regulatsioonile. Seetõttu võib näha ka raamatupidamisregulatsiooni puhul seoseid Gary Beckeri huvigruppide teooriaga (Becker 1983). Kui Beckeri teoorias panustavad tootjad ja tarbijad raha ja aega lobitööle, siis raamatupidamisregulatsiooni puhul teevad seda eespool nimetatud huvigrupid. Regulatsiooni vastu võitlevad kõige rohkem need, keda see kõige enam mõjutab.

Ka USA majandusajaloolane Stephen Zeff on arutlenud US GAAP-i tuleviku üle ühes oma 2005. aastal avaldatud artiklis (2005B). Ta leiab, et Ameerika Ühendriikides, kus raamatupidamisregulatsioon on detailne ja kontroll reeglite järgimise üle on karm, teevad ettevõtted ja isegi avaliku sektori üksused lobitööd, et ei kehtestataks standardeid, mis

mõjutavad negatiivselt nende äriplaanide või strateegiaid. Ta rõhutab, et see on järjest süvenevalt toimunud juba alates 1970-est aastatest ning tõenäoliselt jätkub see tulevikus veelgi.

Kui US GAAP ühildatakse IFRS-iga, siis liiguks regulatsiooni koostamine selle tarbijatest USA-s tunduvalt kaugemale. See tähendaks, et huvigruppidel oleks tõenäoliselt vähem võimalust ja võimet regulatsiooni mõjutada ning see on kõigi huvigruppide jaoks pigem negatiivne. Seetõttu võib eeldada, et paljud huvigrupid ei soovi, et kaks raamatupidamisstandardit ühildatakse. Seda toetab ka SEC-i pearaamatupidaja James Schnurri kommentaar, et USA-s puudub tema hinnangul 2015. aastal sisuliselt igasugune poolehoid IFRS-ile üleminekuks.

Üks olulisemaid üksikisikust mõjutajaid US GAAP-i ja IFRS-i ühildamisele on SEC-i esimees, kuna SEC teeb otsuseid IFRS-i lubamise kohta, mitte FASB. Tema hoiak IFRS-i suhtes on ajalooliselt avaldanud väga suurt mõju kahe standardi ühildamise protsessile. Kui aastatel 2005–2009 oli SEC-i esimeheks Christopher Cox, tol ajal entusiastlik IFRS-i toetaja, siis tehti kahe standardi ühildamisel palju tähtsaid edasiminekuid. 2007. aastast hakkas SEC aktsepteerima välisriikide ettevõtete puhul IFRS-i alusel koostatud aruandeid ning 2008. aastal avaldas SEC isegi võimaliku eelnõu IFRS-ile üleminekuks. US GAAP-i ja IFRS-i ühildamine tundus olevat aja küsimus.

2009. aastal võttis aga koha SEC-i esinajana üle Mary Schapiro, kes oli pigem IFRS-ile ülemineku vastane. Tema kriitika IFRS-i suhtes avaldas negatiivset mõju sellele, kuidas avalikkus ühildamist nägi, ning kindlasti ka ühildamisprotsessile endale. Samas ei olnud Schapiro ühildamisprotsessi jätkamise vastu.

Alates 2013. aastast juhib SEC-i Mary Jo White. Tema suhtumine IFRS-i võib lähitulevikus avaldada olulist mõju kahe nõukogu edaspidisele koostööle standardite ühildamisel. Siiani ei ole ta näidanud üles ei oluliselt positiivset ega negatiivset hoiakut IFRS-i suhtes.

2014. aastal Californias toimunud SEC-i konverentsil peetud kõnes sõnas Christopher Cox, et tema arvates ei ole USA üleminek IFRS-ile enam mõistlik. Tema hinnangul ei ole FASB ja IASB saavutanud olulisi edusamme standardite ühildamisel ning samuti puudub USA investoritel ja ettevõtetel huvi IFRS-i vastu. (Ryan 2014)

US GAAP-i ja IFRS-i ühildamise muudab raskeks ka see, et üks standard ei ole selgelt parem kui teine. IFRS-i puhul tuuakse positiivsena sageli välja seda, et standard on printsibi-

põhine ja ei sisalda nii palju spetsiifilisi reegleid. US GAAP-i on pärast 2001. aasta Enroni skandaali just seetõttu kriitiseeritud. Paljud majandusarvestusspetsialistid ei jaga aga veendumust, et IFRS on kvaliteetsem kui US GAAP.

Esiteks osutatakse tähelepanu sellele, et Enroni skandaali süü lasub pettusel, mitte puudulikel raamatupidamisstandarditel. Teiseks kritiseeritakse arvamust, et IFRS on printsiibipõhine ning US GAAP mitte, kuna mõlemad standardid põhinevad printsiipidel. Kolmandaks, vähem spetsiifilisi reegleid ja rohkem valikuvabadust meetodite vahel vähendab ettevõtete finantsandmete võrreldavust ning muudab andmete manipuleerimise lihtsamaks. Mõlemal standardil on omadusi, mida võib tõlgendada nii positiivsena kui ka negatiivsena.

Veel üks potentsiaalne kitsaskoht on see, et IFRS ei ole igal pool ühetaoline. Euroopa Liidus on kasutusel mõnevõrra erinev IFRS, kuna Euroopa Liit otsustab IFRS-i standardite rakendamise üle individuaalselt. Kui USA otsustaks minna üle IFRS-ile oma tingimustel nagu Euroopa Liit, siis on võimalik, et tekiks veel üks versioon IFRS-ist. Kui standardist tekib aga mitu versiooni, siis kaotab ühildamine oma mõtte.

Vaatamata sellele, et IFRS on enim kasutatav raamatupidamisstandard maailmas, siis US GAAP on napilt teisel kohal. Ühildamine on neid kaht standardit väljatöötavate IASB-i ja FASB-i vahel põhjustanud tulist arutelu ja konflikte, kuid seda võib vaadelda ka positiivsest küljest. Mida rohkem raamatupidamisregulatsiooni üle arutatakse ja mida rohkem konstruktiivset kriitikat avaldatakse, seda kvaliteetsemad standardid eeldatavasti lõpptulemusena välja antakse. Kui SEC otsustaks IFRS-ile üle minna, siis koonduks standardite väljatöötamine vaid ühe nõukogu kätte ja tõenäoliselt väheneks arutelu standardite kvaliteedi üle. Seetõttu võib olla eelistatum US GAAP-i ja IFRS-i järk-järguline ühildamine.

Veel ühe ühildamise probleemina on toodud välja kulutused ühelt standardilt teisele üleminekul. Need kulutused on aga ühekordsed ning paljude hargmaiste ettevõtete jaoks tähendaks tulevikus aruannete koostamine ühe standardi alusel kulude kokkuhoidu, mistõttu üleminekukulud ei ole määrav probleem US GAAP-i ja IFRS-i ühildamisel.

Vaatamata sellele, et FASB-i ja IASB-i otsene koostöö kahe standardi ühildamiseks on hetkel lõppenud, siis see võiks tulevikus muutuda. IASB on olnud järjekindlalt valmis koostööd jätkama. Pigem ei ole ühildamise jätkamisest olnud huvitatud FASB ja SEC. Kui nende organisatsioonide eesotsas oleksid IFRS-i toetajad, siis võiks see käivitada uute koostööprojektide algatamise. Samas uute standardite väljaandmise protsess on pikk ja selles peab FASB arvestama ka paljude huvigruppide arvamustega. Seetõttu on ühildamise protsessi

jätikumiseks oluline see, et ühildamist pooldaksid lisaks FASB-ile ja SEC-ile avalikult mõjuvõimsad huvigrupid nagu:

1. ettevõtted, eriti suured börsiettevõtted;
2. audiitorfirmad;
3. organisatsioonid, mis ühendavad erialaspetsialiste nagu raamatupidajaid, audiitoreid, finantsanalüütikuid jne;
4. poliitikud, eriti oluline on Kongressi toetus.

Enne kui USA-s puudub avalik huvi ja poolehoid US GAAP-i ja IFRS-i ühildamiseks, siis on ebatõenäoline, et neid püüdlusi jätkatakse.

KOKKUVÕTE

US GAAP ja IFRS on kaks maailmas enamkasutatavat raamatupidamisstandardit. FASB ja IASB on teinud üle 10 aasta koostööd kahe standardi ühildamiseks, kuid 2014. aastal ühildamise püüdlused sisuliselt lõppesid. Magistritöö eesmärk oli leida põhjused, miks koostöö FASB-i ja IASB-i vahel ei ole standardite ühildamiseni viinud ja kas nende ühildamine tulevikus on tõenäoline. Töö eesmärk oli ka selgitada välja, millised on põhilised erinevused US GAAP-i ja IFRS-i vahel.

Magistritöö käigus uuriti esiteks, kuidas US GAAP on välja kujunenud, kes standardi väljatöötamises osalevad ning kuidas individuaalseid standardeid koostatakse. Teiseks vaadeldi erinevusi US GAAP-i ja IFRS-i vahel – võrreldi põhimõisteid, aluspõhimõtteid, standardeid ja avalikustamist.

US GAAP sai alguse 1934. aastal kui asutati SEC, mille ülesandeks oli hakata finantsaruannetele nõudeid välja töötama. Sellest ajast on US GAAP-i standardeid koostanud neli komisjoni ja nõukogu – SEC, CAP, APB ja FASB. Üks olulisem ja keerulisem probleem sealjuures on olnud standardi koostajate sõltumatuse tagamine, kuna eri huvigrupid on alati huvitatud endale kasuliku regulatsiooni säilitamisest või kehtestamisest.

US GAAP-i mõjutavad kõige enam FASB, kes koostab standardeid erasektorile, ja SEC, kellel on standarditele vetoõigus ning kes kontrollib nende jõustamist. FASB-i sõltumatus tagatakse liikmete sõltumatuse, rahastamise ja järelvalve kaudu. SEC on poliitiliselt mõjutatud, kuna selle esimees on tavapäraselt valitseva partei esindaja ning tegevust rahastatakse föderaalelarvest. US GAAP-i standardite koostamise protsessis on ka huvigruppidel võimalik oma seisukohti avaldada ja nõukogul neid arvesse võtta.

2002. aastal sõlmisid FASB ja IASB Norwalki lepingu, millega otsustati muuta US GAAP ja IFRS täielikult ühilduvaks. Enam kui 10 aasta koostöö jooksul teostati hulgaliselt ühisprojekte, millest olulisemad käsitlesid tulude kajastamist, õiglase väärtuse mõõtmist, äriühendusi ja konsolideerimist. Siiski 2014. aastal lõpetati viimased ühisprojektid ja otsene

koostöö kahe standardi ühildamiseks lõppes. Paljud ühisprojektid jäid ka lõpetamata, sealhulgas olulisemad rendiarvestuse ja finantsinstrumentide valdkonnas.

Magistritöö käigus uuriti erinevusi US GAAP-i ja IFRS-i vahel. Standardite põhimõiste võrdluses leidis autor, et oma sisult on mõisted sarnased, kuid vara, kohutise ja omakapitali mõiste on detailsem US GAAP-i definitsioonides ning tulu ja kulu mõiste IFRS-i definitsioonides. Selgitati, et standardite liigitamine reegli- ja printsiibipõhiseks ei ole korrektne, kuna nii US GAAP kui ka IFRS põhinevad printsiipidel ning koosnevad reeglitest.

Autor valis välja 15 valdkonda, milles võrdles US GAAP-i ja IFRS-i standardeid. Kõige olulisemad erinevused nii sisu kui ka mõju poolest ilmnest järgmistes valdkondades:

- uurimis- ja arendustegevus;
- varude väärtus;
- põhivara väärtuse langus;
- põhivara komponentide kajastamine;
- kinnisvarainvesteeringud;
- firmaväärtus; ja
- rendiarvestus.

Viimaseks uuriti US GAAP-i ja IFRS-i avalikustamise nõudeid. Autor leidis, et US GAAP nõuab eraettevõtetele vähem detailsemalt avalikustamist kui IFRS, kuid börsiettevõtetele põhjalikumalt avalikustamist kui IFRS. Samas IFRS-i alusel koostatud aruannetes on arvestuspõhimõtted selgemini esitatud.

Analüüsi tulemusena leiti, et kõige tõenäolisem on, et US GAAP-i ja IFRS-i ühildamist jätkatakse, kuid standardid ei saavuta täielikku ühilduvust. Järeldus põhineb sellel, et ühildamine kahe standardi vahel on lõppenud, uusi koostööprojekte ei plaanita ning USA-s puudub oluline poolehoid IFRS-ile. Nii USA majandusarvestuse spetsialistid, ettevõtted kui ka avalik sektor eelistavad pigem US GAAP-i säilitamist. Samas FASB ja IASB on siiski väljendanud soovi koostööd tulevikus jätkata. Nendel põhjustel on tõenäoline ka stsenaarium, kus US GAAP-i ja IFRS-i ühildamine lõpetatakse täielikult.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

About the AICPA. American Institute of CPAs.

<http://www.aicpa.org/About/Pages/About.aspx> (24.01.2016)

Accounting Standards Updates Issued. Financial Accounting Standards Board.

<http://www.fasb.org/cs/ContentServer?c=Page&pagename=FASB%2FPage%2FSectionPage&cid=1176156316498> (14.01.2016)

AICPA Leadership. American Institute of CPAs.

<http://www.aicpa.org/ABOUT/LEADERSHIP/Pages/Leadership.aspx> (02.04.2016)

AICPA Mission and History. American Institute of CPAs.

<http://www.aicpa.org/ABOUT/MISSIONANDHISTORY/Pages/MissionHistory.aspx>
(24.01.2016)

Barth, M., Landsman, W., Lang, M. (2012) Are IFRS-based and US GAAP-based accounting amounts comparable? –Journal of Accounting and Economics, 54 (2012). Amsterdam: Elsevier, pp. 68–93

Becker, G. (1983). A Theory of Competition Among Pressure Groups for Political Influence. –The Quarterly Journal of Economics, Vol. 98, No. 3. (Aug., 1983), pp. 371-400

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.359.7578&rep=rep1&type=pdf> (03.04.2016)

Benston, G.J., Bromwich, M., Wagenhofer, A. (2006) Principles- Versus Rules-Based Accounting Standards: The FASB's Standard Setting Strategy. – Abacus, Vol. 42, No. 2, 2006. Hoboken: Wiley-Blackwell, pp. 165–188

Board Members (GASB). Governmental Accounting Standards Advisory Council.

<http://www.gasb.org/jsp/GASB/Page/GASBSectionPage&cid=1176156726930>
(02.04.2016)

Board Members (FASB). Financial Accounting Standards Board.

<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1218220131802> (02.04.2016)

Camfferman, K., Zeff, S. (2015). Aiming for Global Accounting Standards: The International Accounting Standards Board, 2001–2011. Oxford University Press

- Chasan, E. (2012). IFRS Paper Leaves Accountants Asking ‘What’s Next?’ –The Wall Street Journal, 16.07.12
<http://blogs.wsj.com/cfo/2012/07/16/ifrs-paper-leaves-accountants-asking-whats-next/>
 (17.12.2015)
- Comparability in International Accounting Standards – A Brief History. Financial Accounting Standards Board.
<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156304264> (02.12.2015)
- Conceptual Framework for Financial Reporting 2010. IAS Plus. Deloitte Global Services Limited.
<http://www.iasplus.com/en/standards/other/framework> (12.03.2016)
- Current SEC Commissioners. U.S. Securities And Exchange Commission.
<http://www.sec.gov/about/commissioner.shtml> (02.04.2016)
- Deloitte Global Services Limited. (2015). Key Differences Between U.S. GAAP and IFRSs
<http://www.iasplus.com/en-us/standards/ifrs-usgaap> (17.12.2015)
- Ernst & Young. (2014). IFRS, US GAAP and RAP. Comparison and basics
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-IFRS-US-GAAP-RAP-2014-Eng/\\$FILE/EY-IFRS-US-GAAP-RAP-2014-Eng.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-IFRS-US-GAAP-RAP-2014-Eng/$FILE/EY-IFRS-US-GAAP-RAP-2014-Eng.pdf) (17.12.15)
- FAF By-Laws. (2016).
http://www.accountingfoundation.org/cs/ContentServer?c=Document_C&pagename=Foundation%2FDocument_C%2FFAFDocumentPage&cid=1176157146443
 (05.05.2016)
- Facts About FASB. Financial Accounting Standards Board.
<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176154526495> (24.01.2016)
- Fiat Chrysler Automobiles. Annual Report 2014.
http://www.fcagroup.com/en-US/investor_relations/financial_information_reports/annual_reports/annual_reports/FC_A_2014_Annual_Report.pdf (07.05.2016)
- Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC). Financial Accounting Standards Board.
<http://www.fasb.org/fasac/> (24.01.2016)
- Financial Accounting Standards Board. (2004). On the Road to an Objectives-Oriented Accounting System
http://www.fasb.org/articles&reports/on_the_road_article_tfr_aug_2004.pdf
 (17.12.2015)

- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2008).
 Completing the February 2006 Memorandum of Understanding: A progress report and timetable for completion
http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Global-convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/Memorandum_of_Understanding_progress_report_and_timetable.pdf (15.12.2015)
- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2009).
 FASB and IASB Reaffirm Commitment to Memorandum of Understanding. A Joint Statement of the FASB and IASB
http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Global-convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/JointCommunique_October2009FINAL4.pdf (15.12.2015)
- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2010A).
 IASB and FASB Commitment to Memorandum of Understanding. Quarterly Progress Report. 31 March 2010
http://www.fasb.org/cs/ContentServer?site=FASB&c=Document_C&pagename=FASB%2FDocument_C%2FDocumentPage&cid=1176156794872 (15.12.2015)
- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2010B).
 Progress Report on Commitment to Convergence of Accounting Standards and a Single Set of High Quality Global Accounting Standards. 24 June 2010
http://www.fasb.org/cs/ContentServer?site=FASB&c=Document_C&pagename=FASB%2FDocument_C%2FDocumentPage&cid=1176156953931 (16.12.2015)
- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2011).
 Progress report on IASB-FASB convergence work. 21 April 2011
http://www.fasb.org/cs/ContentServer?site=FASB&c=Document_C&pagename=FASB%2FDocument_C%2FDocumentPage&cid=1176158460551 (16.12.2015)
- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2012).
 IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence. 5 April 2012
http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Global-convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/r_120420d.pdf (16.12.2015)
- Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board. (2013).
 Meeting of the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors. 15-16 February 2013. Update by the IASB and FASB
<http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Global-convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/IASB-FASB-G20-Update-February-2013.pdf> (16.12.2015)
- Flood, J. (2015). Wiley GAAP. Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles. Hoboken: Wiley

- Ford Motor Company. Form 10-K. Andmebaas EDGAR.
<https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/37996/000003799615000013/f1231201410-k.htm> (27.03.2016)
- Forgeas, R. (2008). Is IFRS That Different From U.S. GAAP? –CPA Insider, 16.06.2008
<http://www.ifrs.com/overview/general/differences.html> (17.12.2015)
- Form 10-K. General Instructions. U.S. Securities And Exchange Commission.
<https://www.sec.gov/about/forms/form10-k.pdf> (30.03.2016)
- Free Dictionary.
<http://www.thefreedictionary.com/> (05.05.2016)
- General Motors. Form 10-K. Andmebaas EDGAR.
<https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1467858/000146785815000036/gm201410k.htm> (27.03.2016)
- Governmental Accounting Standards Advisory Council (GASAC). Governmental Accounting Standards Advisory Council.
<http://www.gasb.org/jsp/GASB/Page/GASBSectionPage&cid=1176156726962>
 (24.01.2016)
- Grotto, I. (2014). IASB and FASB fail to converge on lease accounting. –The Accountant, 12.12.2014
<http://www.theaccountant-online.com/news/iasb-and-fasb-fail-to-converge-on-lease-accounting-4467829> (17.12.2015)
- Guide to annual financial statements – Disclosure checklist. (2015). KPMG LLP.
<https://home.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2015/09/isg-disclosure-checklist-20150910.pdf> (12.03.2016)
- Herdman, R. (2002) Testimony Concerning The Roles of the SEC and the FASB in Establishing GAAP.
<https://www.sec.gov/news/testimony/051402tsrkh.htm> (24.01.2016)
- History of the AICPA. American Institute of CPAs.
<http://www.aicpa.org/about/missionandhistory/pages/history%20of%20the%20aicpa.aspx> (13.01.2016)
- Hoffman, M., McKenzie, K. (2009). Must LIFO Go to Make Way for IFRS? –The Tax Adviser, AICPA, March 2009. New York: American Institute of CPAs, pp. 156–161
- How to Read a 10-K. U.S. Securities And Exchange Commission.
<https://www.sec.gov/answers/reada10k.htm> (30.03.2016)
- How We're Funded. Financial Accounting Foundation.
<http://www.accountingfoundation.org/jsp/Foundation/Page/FAFSectionPage&cid=1351027545591> (24.01.2016)

- Issues In Depth. Revenue From Contracts With Customers. (2014). KPMG LLP.
<http://www.execed.kpmg.com/content/PDF/Revenue-from-Contracts-with-Customers.pdf> (20.03.2016)
- Jaguar Land Rover Automotive PLC. Annual Report 2014-15.
http://www.jaguarlandrover.com/media/75843/jaguar-land-rover-annual-report-2014-15-web_final.pdf (07.05.2016)
- Katz, D. (2014). The Split Over Convergence. –CFO veebileht, 17.10.14
<http://ww2.cfo.com/gaap-ifs/2014/10/split-convergence/> (17.12.2015)
- KPMG LLP. (2014). IFRS compared to US GAAP: An overview
<http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/IFRS-compared-to-US-GAAP-An-overview-O-201411.pdf> (15.12.2015)
- Liu, C. (2009). Are IFRS and US-GAAP already comparable? –International Review of Business Research Papers, Vol. 5 No. 5, September 2009. Stockton: International Academy of Business and Economics, pp. 76–84
- Norwalk Agreement. (2002). Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board.
http://www.ifs.org/Use-around-the-world/Global%20convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/Norwalk_agreement.pdf (17.12.2015)
- MacDonald, L. (2002). FASB Simplification and Codification Project. The FASB Report, November 27, 2002
http://www.fasb.org/project/principles-based_approach.shtml (15.12.2015)
- Memorandum of Understanding. (2006). Financial Accounting Standards Board, International Accounting Standards Board.
<http://www.ifs.org/Use-around-the-world/Global%20convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/MoU.pdf> (17.12.2015)
- Mission, Vision, And Core Values. Governmental Accounting Standards Advisory Council.
<http://www.gasb.org/cs/ContentServer?c=Page&pagename=GASB%2FPAGE%2FGASBSectionPage&cid=1175804850352> (24.01.2016)
- Officers. Financial Accounting Foundation.
<http://www.accountingfoundation.org/jsp/Foundation/Page/FAFSectionPage&cid=1351027550659> (02.04.2016)
- Pacter, P. (2013). What have IASB and FASB convergence efforts achieved? –Journal of Accountancy, 01.02.13
<http://www.journalofaccountancy.com/issues/2013/feb/20126984.html> (17.12.2015)
- Post-Implementation Review. Financial Accounting Foundation.
http://www.accountingfoundation.org/jsp/Foundation/Page/FAFBridgePage&cid=1351027541571#section_1 (24.01.2016)

- PricewaterhouseCooper. (2015). IFRS and US GAAP: similarities and differences
<http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/accounting-guides/pwc-ifrs-us-gaap-similarities-and-differences-2015.pdf> (17.12.2015)
- Ryan, V. (2014). Former SEC Chair Cox Declares IFRS “Bereft of Life“. –CFO veebileht, 10.06.14
<http://ww2.cfo.com/gaap-ifrs/2014/06/former-sec-chair-cox-declares-ifrs-bereft-life/> (15.05.2016)
- Rules of Procedure (2003). Financial Accounting Standards Board.
http://www.fasb.org/jsp/FASB/Document_C/DocumentPage&cid=1176162391050 (24.01.2016)
- Schapiro, M. (2011). Speech by SEC Chairman: Remarks Before the Financial Accounting Foundation’s 2011 Annual Board of Trustees Dinner.
<https://www.sec.gov/news/speech/2011/spch052411mls.htm> (03.04.2016)
- Schnurr, J. (2015). Remarks before the 2015 Baruch College Financial Reporting Conference
<https://www.sec.gov/news/speech/schnurr-remarks-before-the-2015-baruch-college-financial-reporti.html> (02.04.2016)
- Shanks, R. Importance of Global Standards
<http://bcove.me/ezn15im3> (25.01.2016)
- Spiceland, D., Sepe, J., Tomassini, L. The Development of Financial Accounting and Reporting Standards. Online Learning Center.
http://highered.mheducation.com/sites/0072994029/student_view0/ebook/chapter1/chbody1/the_development_of_financial_accounting_and_reporting_standards.html (13.01.2016)
- Standard-Setting Process. Financial Accounting Standards Board.
<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1351027215692> (24.01.2016)
- Sullivan, M. (2014). The Rise and Stall the U.S. GAAP and IFRS Convergence Movement. – Insurance News net, 04.03.14
<http://insurancenewsnet.com/oarticle/2014/03/04/The-Rise-and-Stall-the-US-GAAP-and-IFRS-Convergence-Movement-a-468950.html> (16.12.2015)
- Taub, S. (2014). Busting some myths about IFRS and GAAP –Compliance Week, June 2014
<http://www.ifrs.org/Features/Pages/Busting-some-myths-about-IFRS-and-GAAP-August-2014.aspx> (16.12.2015)
- Tesla Motors. Form 10-K. Andmebaas EDGAR.
<http://ir.teslamotors.com/secfiling.cfm?filingid=1564590-15-1031&cik=1318605> (27.03.2016)

- Thomson Reuters Tax & Accounting. (2014). Convergence Ends as FASB, IASB Pursue Separate Agendas, 24.06.14
<https://tax.thomsonreuters.com/media-resources/news-media-resources/checkpoint-news/daily-newsstand/convergence-ends-fasb-iasb-pursue-separate-agendas/>
 (17.12.2015)
- Tsareva, A. (2015). Printsipidepõhised ja reeglitepõhised finantsaruandluse standardid. Tallinna Tehnikaülikool, majandusteaduskond. TTÜ Digikogu.
<http://digi.lib.ttu.ee/i/?4132> (24.04.16)
- Tysiac, K. (2013). New mechanisms eyed by FASB, IASB in long march toward global comparability. –Journal of Accountancy, 10.01.13
<http://www.journalofaccountancy.com/news/2013/jan/20137119.html> (16.12.2015)
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2003). Study Pursuant to Section 108(d) of the Sarbanes-Oxley Act of 2002 on the Adoption by the United States Financial Reporting System of a Principles-Based Accounting System
<https://www.sec.gov/news/studies/principlesbasedstand.htm> (02.12.2015)
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2007). Acceptance from foreign private issuers of financial statements prepared in accordance with international financial reporting standards without reconciliation to U.S. GAAP
<http://www.sec.gov/rules/final/2007/33-8879.pdf> (17.12.2015)
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2008). Roadmap For the Potential Use Of Financial Statements Prepared In Accordance With International Financial Reporting Standards By U.S. Issuers
<https://www.sec.gov/rules/proposed/2008/33-8982.pdf> (17.12.2015)
- U.S. Securities And Exchange Commission. (2013). The Investor's Advocate: How the SEC Protects Investors, Maintains Market Integrity, and Facilitates Capital Formation.
<http://www.sec.gov/about/whatwedo.shtml> (24.01.2016)
- Volkswagen AG. Annual Report 2014.
http://www.volkswagenag.com/content/vwcorp/content/en/misc/pdf-dummies.bin.html/downloadfilelist/downloadfile/downloadfile_30/file/Y_2014_e.pdf
 (07.05.2016)
- Weil, R., Schipper, K., Francis, J. (2014). Financial Accounting. An Introduction To Concepts, Methods, and Uses. 14th ed. Mason: South-Western College Pub
- What We Do: FAF. Financial Accounting Foundation.
<http://www.accountingfoundation.org/jsp/Foundation/Page/FAFSectionPage&cid=1351027541289> (24.01.2016)
- White, M. (2015). Keynote Address at the 2015 AICPA National Conference: "Maintaining High-Quality, Reliable Financial Reporting: A Shared and Weighty Responsibility"
<https://www.sec.gov/news/speech/keynote-2015-aicpa-white.html> (18.12.2015)

- Willmore, A. (2015). The Implication of US GAAP and IFRS Convergence on American Business. –Bridges 9, Spring 2015
https://www.coastal.edu/media/academics/bridges/pdf/Willmore_Article.pdf
(24.01.2016)
- Zeff, S. (2003A). How the U.S. Accounting Profession Got Where It Is Today:
Part I. –Accounting Horizons, Vol. 17, No. 3. September 2003, pp. 189-205.
- Zeff, S. (2003B). How the U.S. Accounting Profession Got Where It Is Today:
Part II. –Accounting Horizons, Vol. 17, No. 4. Detsember 2003, pp. 267-286.
- Zeff, S. (2005A). Evolution of US GAAP: The Political Forces Behind Professional Standards. Part 1: 1930-1973 Harnessing Capital Markets and Driving Growth. – The CPA Journal. 01/2005, pp. 18-27.
- Zeff, S. (2005B). Evolution of US GAAP: The Political Forces Behind Professional Standards. Part 2: 1973-2004 Controversial Standards Trigger Special-Interest Lobbying. –The CPA Journal. 02/2005, pp. 18-29.

SUMMARY

GENERALLY ACCEPTED ACCOUNTING PRINCIPLES IN THE UNITED STATES AND THE POSSIBILITY OF CONVERGENCE WITH INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS

Elisabeth Niinepuu

US GAAP and IFRS are the most widely used financial reporting standards in the world. FASB and IASB have been working together for more than 10 years to converge these standards. However, as of 2014, these efforts have ceased. The aim of this paper is to study why joint work of FASB and IASB has not resulted in convergence of US GAAP and IFRS, and whether convergence is likely in the future. This paper also aims to identify what are the major differences between US GAAP and IFRS.

This paper consists of three parts. In the first part the author gives an overview of the history of US GAAP, groups who partake in developing and issuing standards, and the process of issuing a new standard. In the second part the author analyses the differences between US GAAP and IFRS which includes comparing definitions, conceptual framework, individual standards and disclosures. In the third part the author presents the conclusions based on the first two parts.

The history of US GAAP starts in 1934 when the SEC was founded. One of the commission's tasks was to issue standards for financial reporting. Since then several different regulators have been responsible for issuing standards such as CAP, APB and FASB. The most important issue has been ensuring the independence of the regulator. In the past regulators have been known to give in to pressure from public companies, lobbyists and other interest groups.

US GAAP is most influenced by FASB and the SEC. The former establishes standards, the latter is responsible for enforcing securities laws and has the right to veto financial reporting standards. FASB's independence is ensured through independence of its members, financing and oversight. The SEC is not completely politically independent because its chairman is customarily representing the party in power and it's funded by the Federal Reserve. Stakeholder views are taken into account through standard-setting process that encourages broad participation.

In 2002 FASB and IASB signed the Norwalk agreement committing them to eliminating all differences between US GAAP and IFRS. During more than 10 years of joint work many convergence projects were completed, most important of which were projects regarding revenue recognition, fair value measurement, business combinations and consolidation. However, in 2014 the last joint project was finished and the efforts of convergence were concluded. Many convergence projects remain unfinished including projects regarding leases and financial instruments.

The author analyzed differences between US GAAP and IFRS. The author concluded that definitions of terms such as asset, liability, equity, revenue and expense are similar in meaning. Definitions of asset, liability and equity are more detailed in US GAAP, definitions of revenue and expense in IFRS. It was also concluded that classifying US GAAP and IFRS as rules-based and principles-based, respectively, is not correct. Both standards are based on principles and consist of rules.

The author selected 15 accounting topics and compared respective US GAAP and IFRS standards. The most significant differences were indentified in the following topics:

- research and development costs;
- inventory cost;
- asset revaluation;
- asset components;
- investment property;
- goodwill; and
- lease accounting.

Lastly, disclosure requirements for US GAAP and IFRS were compared. The author found that US GAAP requires less detailed disclosures for private companies but more

detailed disclosures for public companies. However, in annual reports based on IFRS, significant accounting policies were presented more clearly and were more easily found.

The author concluded that the most likely future scenario is that the convergence of US GAAP and IFRS will be continued but the standards will not be completely converged. This conclusion is based on the fact that convergence efforts between FASB and IASB have ceased, no new joint projects are planned and in USA there is not enough support for IFRS. Still, FASB and IASB have both expressed their wish to continue eliminating differences between the standards in the future. For the reasons stated, it is also possible that convergence efforts will be discontinued completely.

LISAD

Lisa 1. Raamatupidamisstandardite nõukogu liikmed

FASB-i nõukogusse kuuluvad:

- Russell G. Golden, nõukogu esimees. Kõrgharidus majandusarvestuses, töötanud varasemalt FASB-is tehnilise direktori, EITF-i esimehe jt. ametikohtadel, enne seda töötas erasektoris firmas Deloitte & Touche raamatupidamisosakonna partnerina;
- James L. Kroeker, nõukogu aseesimees. Kõrgharidus majandusarvestuses, töötanud varasemalt firmas Deloitte & Touche partnerina ja SEC-is pearaamatupidajana;
- Daryl E. Buck, nõukogu liige. Kõrgharidus majandusarvestuses, töötas varasemalt vanem asedirektori ja finantsjuhina firmas Reasor's Holding Company (toidukaupade jaemüük) ja auditijuhina firmas Arthur Andersen & Co;
- Thomas J. Linsmeier, nõukogu liige. MBA ja PhD majanduses, töötanud professori, osakonna juhi ja teadurina Michigani riigiülikoolis;
- R. Harold Schroeder, nõukogu liige. MBA, töötanud fondihaldurina firmas Carlson Capital, investeringute analüütikuna mitmetes ettevõtetes ning finantsteenuste partnerina firmas Ernst & Young, FASB-is töötanud varasemalt EITF-is;
- Marc A. Siegel, nõukogu liige. Kõrgharidus majanduses, ekspert finantspettuste uurimises (*forensic accounting*), töötanud sellel alal firmas RiskMetrics Group, enne seda konsultant firmas Arthur Andersen & Co;
- Lawrence W. Smith, nõukogu liige. Kraad majandusarvestuses, varasemalt töötanud FASB-is EITF-i esimehena, enne 25-aastane karjäär firmas KPMG.

Lisa 2. Raamatupidamisstandardite sihtasutuse juhttöötajad

FAF-i tööd juhivad 5 juhttöötajat, kellest osa on ka nõukogu liikmed:

- Charles H. Noski, esimees. Eelnevalt oli aseesimees ettevõttes Bank of America Corporation.
- W. Daniel Ebersole, aseesimees. Eelnevalt töötas 30 aastat Georgia osariigi heaks erinevatel juhtivatel positsioonidel.
- Ann Marie Petach, sekretär ja varahaldur. Eelnevalt töötanud mitmetel juhtivatel positsioonidel BlackRocki grupis ja varahaldurina firmas Ford Motor Company.
- Teresa S. Polley, direktor ja tegevjuht (CEO). Eelnevalt töötanud FASAC-is ja FAF-is ning vanemraamatupidajana firmas Arthur Andersen & Co.
- Mary P. Crotty, operatsioonide juht (COO). Eelnevalt töötanud tegevdirektorina pangas Bank of America ja auditijuhina firmas Deloitte & Touche.

Lisa 3. Valitsusasutuste raamatupidamisstandardite nõuandekomisjoni liikmed

GASB-i nõukogusse kuuluvad:

- David A. Vaudt, nõukogu esimees. Töötanud varasemalt 10 aastat Iowa osariigi audiitorina, enne seda partnerina firmas KPMG;
- Jan I. Sylvis, nõukogu aseesimees. Töötanud varasemalt ligi 20 aastat Tennessee osariigi pearaamatupidajana, pensionil;
- James E. Brown, nõukogu liige. Töötanud enne auditi- ja raamatupidamisosakonna juhina ning auditi partnerina firmas BKD (fookus avalikul sektoril ja MTÜ-del), AICPA liige ning hetkel AICPA kursuste instruktor;
- Brian W. Caputo, nõukogu liige. Illinoisi osariigi Aurora linna finantsjuht ja varahaldur, enne seda audiitor firmas Price Waterhouse;
- William W. Fish, nõukogu liige. Töötanud varem GASAC-is, CIO-na firmas Chartis U.S. (AIG tütarettevõtte) ja omavalitsuse väärpaberite (*municipals*) analüütikuna, pensionil;
- Michael H. Granof, nõukogu liige. Auhinnatud ja palju avaldatud professor ja akadeemik, töötab Austinis, Texase ülikoolis õppejõuna;
- David E. Sundstrom, nõukogu liige. Sanoma maakonna audiitor, kontrolör, varahaldur ja maksukoguja, varem Orange'i maakonna ja California riigiülikooli audiitor.

Lisa 4. Definitioonid

1. probable
adj.
 1. Likely to happen or to be true.
 2. Likely but uncertain; plausible.
 3. *Theology* Of or relating to opinions and actions in ethics and morals for whose lawfulness intrinsic reasons or extrinsic authority may be adduced.

2. expected
v. ex·pect·ed, ex·pect·ing, ex·pects
v.tr.
 1.
 - a. To look forward to the probable occurrence or appearance of.
 - b. To consider likely or certain.
 2. To consider reasonable or due.
 3. To consider obligatory; require.
 4. *Informal* To presume; suppose.

3. benefit
n.
 1.
 - a. Something that promotes or enhances well-being; an advantage.
 - b. Help; aid.
 2.
 - a. A payment made by a government agency or insurance company to qualifying persons in time of need.
 - b. A form of compensation, such as paid vacation time, subsidized health insurance, or a pension, provided to employees in addition to wages or salary as part of an employment arrangement. Also called *fringe benefit*.
 3. A public entertainment, performance, or social event held to raise funds for a person or cause.
 4. *Archaic* A kindly deed.

4. resource
n.
 1. Something that is available for use or that can be used for support or help.
 2. often **resources** An available supply, especially of money, that can be drawn on when needed.
 3. The ability to deal with a difficult or troublesome situation effectively; resourcefulness.
 4. A means that can be used to cope with a difficult situation; an expedient.
 5.
 - a. **resources** The total means available for economic and political development, such as mineral wealth, laborforce, and armaments.
 - b. **resources** The total means available to a company for increasing production or profit, including plant, labor, and raw material; assets.
 - c. Such means considered individually.

Lisa 4 järg

5. economic
adj.
1.
a. Of or relating to the production, development, and management of material wealth, as of a country, household, or business enterprise.
b. Of or relating to an economy.
2. Of or relating to the science of economics.
3. Of or relating to the practical necessities of life; material.
4.
a. Financially rewarding; economical.
b. Efficient; economical.
6. obtain
v. **ob·tained, ob·tain·ing, ob·tains**
v.tr.
To succeed in gaining possession of as the result of planning or endeavor; acquire.
7. control
tr.v. **con·trolled, con·trol·ling, con·trols**
1. To exercise authoritative or dominating influence over; direct.
2. To adjust to a requirement; regulate.
3. To hold in restraint; check.
4. To reduce or prevent the spread of.
5.
a. To verify or regulate (a scientific experiment) by conducting a parallel experiment or by comparing with another standard.
b. To verify (a financial account, for example) by using a duplicate register for comparison.
8. transaction
n.
1. The act of transacting or the fact of being transacted.
2. Something transacted, especially a business agreement or exchange.
3. Communication involving two or more people that affects all those involved; personal interaction.
4. transactions A record of business conducted at a meeting; proceedings.
9. event
n.
1.
a. Something that takes place, especially a significant occurrence.
b. A social gathering or activity.
2. *Sports* A contest in a sports competition, such as a meet.
3. *Physics* A phenomenon or occurrence located at a single point in space-time, regarded as the fundamental observational entity in relativity theory.

4. *Archaic* A final result; an outcome.

Lisa 4 järg

10. sacrifice

n.

1.

a. The act of offering something to a deity in propitiation or homage, especially the ritual slaughter of an animal or a person.

b. A victim offered in this way.

2.

a. The act of giving up something highly valued for the sake of something else considered to have a greater value or claim.

b. Something given up in this way.

3.

a. Relinquishment of something at less than its presumed value.

b. Something so relinquished.

c. A loss so sustained.

4. *Baseball* A sacrifice bunt or sacrifice fly.

11. settlement

n.

1. The act or process of settling.

2.

a. The settling or establishment of a person or a group of people, as in a new region or in a business.

b. A newly colonized region.

3. A small community.

4.

a. An arrangement or agreement reached, as in business proceedings or negotiating a dispute.

b. The resolution of a lawsuit or dispute by settling.

c. The process of reaching such an arrangement, agreement, or resolution.

5. *Law*

a. The legal determination of title to property.

b. The process of making the determinations and distributions associated with a trust.

6. A center providing community services in an underprivileged area.

12. settle

v. **set·tled, set·tling, set·tles**

v.tr.

1. To end or resolve (a dispute, for example) by making a decision or coming to an agreement

2. *Law*

a. To resolve (a lawsuit or dispute) by mutual agreement of the parties rather than by court decision.

b. To make the determinations and distributions of (a trust).

Lisa 4 järg

3.

a. To make compensation for (a claim).

b. To pay (a debt).

4.

a. To put into order; arrange as desired.

b. To place or arrange in a desired position.

c. To agree to or fix in advance.

5.

a. To establish as a resident or residents.

b. To migrate to and establish residence in; colonize.

c. To establish in a residence, business, or profession.

6. To restore calmness or comfort to.

7.

a. To cause to sink, become compact, or come to rest.

b. To cause (a liquid) to become clear by forming a sediment.

13. decrease

intr. & tr.v. **de·creased, de·creas·ing, de·creas·es**

To become or cause to become less or smaller, as in number, amount, or intensity.

n.

1. The act or process of decreasing.

2. The amount by which something decreases.

14. outflow

n.

1. The act or process of flowing out.

2.

a. Something that flows out.

b. The amount flowing out.

15. use

Phrasal Verb:

use up

To consume completely.

16. deplete

tr.v. **de·plet·ed, de·plet·ing, de·plet·es**

1. To consume or reduce to a very low amount; use up.

2. To remove the contents or important elements of; empty out or exhaust.

Lisa 5. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtete ja rahvusvaheliste raamatupidamisstandardide ülesehituse võrdlus

Sisu	US GAAP	IFRS
ÜLDPÕHIMÕTTED		
Esmakordne kasutuselevõtt		IFRS 1 First-time Adoption of International Financial Reporting Standards IFRS 14 Regulatory Deferral Accounts
Üldpõhimõtted	ASC 105 Generally Accepted Accounting Principles	Üldpõhimõtted katab IAS 1
ESITLUSVIIS		
Esitlus	ASC 205 Presentation of Financial Statements ASC 210 Balance Sheet ASC 215 Statement of Shareholder Equity ASC 220 Comprehensive Income ASC 225 Income Statement ASC 230 Statement of Cash Flows ASC 235 Notes to Financial Statements	IAS 1 Presentation of Financial Statements IAS 7 Statement of Cash Flows
Arvestus-hinnangute muutused ja vead	ASC 250 Accounting Changes and Error Corrections	IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors
Hindade muutused	ASC 255 Changing Prices	IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies
Aktiakasum Vahefinants-aruandlus	ASC 260 Earning Per Share ASC 270 Interim Reporting ASC 272 Limited Liability Entities ASC 274 Personal Financial Statements ASC 275 Risks and Uncertainties	IAS 33 Earnings Per Share IAS 34 Interim Financial Reporting
Segmendi-aruandlus	ASC 280 Segment Reporting	IFRS 8 Operating Segments

Lisa 5 järg

VARAD		
Raha	ASC 305 Cash and Cash Equivalents	Teemat käsitlevad osaliselt IAS 1 ja IAS 7
Nõuded	ASC 310 Receivables	
Finants-investeeringud	ASC 320 Investments - Debt and Equity Securities	
Varud	ASC 323 Investments - Equity Method and Joint Ventures	IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures
	ASC 325 Investments - Other	
	ASC 330 Inventory	IAS 2 Inventories
	ASC 340 Other Assets and Deferred Costs	
Immateriaalne põhivara	ASC 350 Intangibles - Goodwill and Other	IAS 38 Intangible Assets
Materiaalne põhivara	ASC 360 Property, Plant, and Equipment	IAS 16 Property, Plant and Equipment
	Kinnisvara müüki katab jaotis 360-20 Real Estate Sales	IAS 40 Investment Property IAS 36 Impairment of Assets IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations
KOHUSTISED		
Kohustised	ASC 405 Liabilities	Teemat käsitlevad IAS 1 ja 8
Tulevaste perioodide tulud	ASC 410 Asset Retirement and Environmental Obligations	
	ASC 420 Exit or Disposal Cost Obligations	
	ASC 430 Deferred Revenue	
Eraldised	ASC 440 Commitments	IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
	ASC 450 Contingencies	
Laenud	ASC 460 Guarantees	Teemat käsitlevad IAS 1 ja 8
	ASC 470 Debt	
	ASC 480 Distinguishing Liabilities From Equity	
OMAKAPITAL		
Omakapital	ASC 505 Equity	Teemat käsitleb IAS 1
TULUD		
Tulude kajastamine	ASC 605 Revenue Recognition	IAS 18 Revenue
	Katab jaotis 605-35 Construction-Type and Production-Type Contracts	IAS 11 Construction Contracts
	Katab jaotis 606 Revenue from Contracts with Customers	IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers

Lisa 5 järg

KULUD		
Hüvitised	ASC 705 Cost of Sales and Services ASC 710 Compensation - General ASC 712 Compensation - Nonretirement Postemployment Benefits ASC 715 Compensation - Retirement Benefits ASC 718 Compensation - Stock Compensation	IAS 19 Employee Benefits IAS 26 Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans IFRS 2 Share-based Payment
Muud kulud	ASC 720 Other Expenses	
Uurimis- ja arenduskulud	ASC 730 Research and Development	Teemat käsitleb IAS 38
Tulumaks	ASC 740 Income Taxes	IAS 12 Income Taxes
MITMESUGUSED TEHINGUD		
Äriühendused	ASC 805 Business Combinations	IFRS 3 Business Combinations
Ühised ettevõtmised	ASC 808 Collaborative Arrangements	IFRS 11 Joint Arrangements
Konsoli-deerimine	ASC 810 Consolidations	IFRS 10 Consolidated Financial Statements IAS 27 Separate Financial Statements
Tuletisväärt-paberid ja riskide maandamine	ASC 815 Derivatives and Hedging	
Õiglane väärtus	ASC 820 Fair Value Measurements	IFRS 13 Fair Value Measurement
Finants-instrumendid	ASC 825 Financial Instruments	IAS 32 Financial Instruments: Presentation IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures IFRS 9 Financial Instruments
Valuutakursside mõju	ASC 830 Foreign Currency Matters	IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates
Intressid	ASC 835 Interest	IAS 23 Borrowing Costs IFRS 12 Disclosure of Interests in Other Entities
Rendid	ASC 840 Leases	IAS 17 Leases
Mitterahalised tehningud	ASC 845 Nonmonetary Transactions	
Seotud osapooli käsitleva teabe avalikustamine	ASC 850 Related-Party Disclosures	IAS 24 Related Party Disclosures
Re-organiseerimine	ASC 852 Reorganizations	
Teenuste kontsessiooni-kokkulepped	ASC 853 Service Concession Arrangements	Teemat käsitleb IFRIC 12

Lisa 5 järg

Bilansipäevajärgsed sündmused	ASC 855 Subsequent Events ASC 860 Transfers and Servicing	IAS 10 Events After the Reporting Period Teemat käsitlevad IFRIC 17 ja 18
TÖÖSTUSHARU		
Spetsialiseerunud tööstus-harud	ASC 900s Specialized Industry GAAP (teemad 905-995)	IAS 41 Agriculture IFRS 4 Insurance Contracts IFRS 6 Exploration for and Evaluation of Mineral Assets
Valitsusepoolne sihtfinantseerimine ja abi	US GAAP-s katab valitsusepoolse abi teema 900, nt 912 Contractors - Federal Government	IAS 20 Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance

Allikad: autori koostatud, aluseks Wiley GAAP ja IFRS-i kontseptuaalne raamistik

Lisa 6. Vorm 10-K ülesehitus

Osa I		
1	Business	Kirjeldatakse ettevõtte äritegevust; tooteid ja teenuseid; tütarettevõtteid; turgusid, kus ettevõtte tegutseb; olulisi sündmusi, mis on ettevõtet aruandeperioodil mõjutanud; konkurente; olulisi seaduse muudatusi; tööjõudu; tegevuse hooajalisust jm. asjakohast informatsiooni ettevõtte äritegevuse kohta
1A	Risk Factors	Tavapäraselt järjestatakse ettevõtet mõjutavad riskifaktorid olulisuse järjekorras ja kirjeldatakse neid riske. Sisaldab üldiseid riske majanduses, tööstusharu- või regiooni-spetsiifilisi riske ning ettevõtte-spetsiifilisi riske
1B	Unresolved Staff Comments	Ettevõtte selgitab miks ei ole lahendatud probleeme, millele SEC on varasemate aruannete puhul tähelepanu pööranud
2	Properties	Esitatakse ülevaade ettevõttele kuuluvatest olulistest varadest nagu tehased, kaevandused jne
3	Legal Proceedings	Ettevõtte avalikustab informatsiooni pooleliolevate kohtuasjade kohta (v.a. harilikud kohtuvaidlused)
4	Mine Safety Disclosures	Ettevõtte avalikustab informatsiooni kaevanduste ohutusnõuete rikkumiste kohta
4A	Executive Officers	Esitatakse nimekiri ettevõtte juhttöötajatest. See punkt on kasutusel ainult mõnedes aruannetes, kui seda informatsiooni mujal ei esitata
Osa II		
5	Market for Registrant's Common Equity, Related Stockholder Matters and Issuer Purchases of Equity Securities	Antakse ülevaate ettevõtte aktsiahinnast turul, aktsionäride arvust, dividendide maksmisest, ostetud omaaktsiast jm. asjakohasest informatsioonist aktsiakapitali kohta
6	Selected Financial Data	Esitatakse valik ettevõtte finantsnäitajaid viimase 5 aasta kohta
7	Management's Discussion and Analysis of Financial Condition and Results of Operations	MD&A (vt tabel 5 tegevusaruanne)
7A	Quantitative and Qualitative Disclosures about Market Risk	Kvantitatiivne ja kvalitatiivne informatsioon tururiski kohta (vt tabel 5 riskid)
8	Financial Statements and Supplementary Data	Esitatakse auditeeritud kasumiaruananne, bilanss, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne koos võrdlusandmetega kahe viimase aasta kohta, lisad põhjaruannetele ning audiitori arvamus
9	Changes in and Disagreements with Accountants on Accounting and Financial Disclosure	Kui ettevõtte audiitor on vahetunud, siis avalikustatakse informatsioon poolte vaheliste lahkarvamuste kohta (kui asjakohane)
9A	Controls and Procedures	Kirjeldatakse ettevõtte kontrolle ja protseduure veendumaks, et avalikustatakse nõuetekohane ja korrektne informatsioon, ning ettevõtte sisekontrollikeskkonda

Lisa 6 järg

9B	Other Information	Selles punktis võib avalikustada informatsiooni, mis kuulub muidu avalikustamisele neljanda kvartali vormis 8-K (sellisel juhul ei pea seda informatsiooni uuesti esitama)
Osa III		
10	Directors, Executive Officers and Corporate Governance	Avalikustatakse informatsioon juhttöötajate tausta ja kogemuste kohta ning ettevõtte eetikakoodeks
11	Executive Compensation	Avalikustatakse ettevõtte põhimõtted tasude arvestamisel juhttöötajatele ning summa, kui palju maksti juhttöötajatele tasusid aruandeaastal
12	Security Ownership of Certain Beneficial Owners and Management and Related Stockholder Matters	Avalikustatakse juhatuse jt. nõutud osapoolte osalused ettevõttes, lisaks avalikustatakse andmed osalusoptsoonidega (<i>equity compensation plan</i>) kaetud aktsiate kohta
13	Certain Relationships and Related Transactions, and Director Independence	Avalikustatakse informatsioon teatud ärisuhtete kohta, tehingud seotud osapooltega ja kinnitus juhataja sõltumatuse kohta
14	Principal Accountant Fees and Services	Avalikustatakse audititasud aruandeaasta kohta
Osa IV		
15	Exhibits, Financial Statement Schedules	Selle punkti all tuuakse välja nimekiri põhiaruannetest ja lisatakse nõutud dokumendid, mille hulka kuuluvad ettevõtte sise-eeskiri, teatud lepingud ja nimekiri tüürettevõtetest

Allikad: autori koostatud, aluseks SEC-i juhendmaterjalid Form 10-K. General Instructions, How to Read a 10-K